

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku

Kód oboru: 7506R012

Název bakalářské práce:

PORUCHY KOMUNIKACE U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Communication Disorders at Pre-school Children

Autor:

Podpis autora: _____

Ivana Račinská

Mimoňská 638/14

190 00 Praha 9

Vedoucí práce: Mgr. Václava Tomická

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
54	9	3	7	13	4 + 1 CD

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne:

Podpis:

Poděkování

Děkuji všem, kteří přispěli ke vzniku této práce, zvláště pak Mgr. Václavě Tomické za inspiraci, připomínky i za řadu dobrých rad.

Název BP: PORUCHY KOMUNIKACE U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Název BP: Communication Disorders at Pre-school Children

Jméno a příjmení autora: Ivana Račinská

Akademický rok odevzdání BP: 2005/2006

Vedoucí BP: Mgr. Václava Tomická

Anotace

Teoretická část ozřejmuje pojmy logopedie a její organizaci v různých resortech. Vysvětluje pojem komunikační schopnost, popisuje vývoj řeči. Jsou popsána specifika předškolního vzdělávání v mateřské škole speciální. Je zde vysvětlen pojem narušená komunikační schopnost a podrobněji jsou rozpracovány jednotlivé kategorie narušené komunikační schopnosti.

V praktické části je hodnocena účinnost metod individuální a kolektivní logopedické péče. Průzkum byl prováděn v mateřské škole speciální, ve které pracuji. Na začátku a na konci školního roku byla na vzorku šesti dětí porovnávána úroveň mluvních dovedností, motoriky, zrakové a sluchové percepce, koordinace činností, nosního dýchání a hospodaření s dechem. Děti byly průběžně hodnoceny po celou dobu jejich docházky. Úroveň výslovnosti byla porovnávána na začátku a na konci docházky do mateřské školy. Zjištěné zlepšování výkonnosti dětí potvrzuje účinnost používaných metod při reedukaci narušené komunikační schopnosti. Bylo zde také prokázáno, že je vhodná kombinace individuální a kolektivní logopedické péče.

Klíčová slova

Logopedie, komunikační schopnost, vývoj řeči, předškolní vzdělávání, logopedická péče v mateřské škole speciální, reedukace, narušená komunikační schopnost, základní kategorie narušené komunikační schopnosti, individuální logopedická péče, kolektivní logopedická péče.

Annotation

The theoretical part explains terms as logopaedics and its organization in various resorts. It explains the term communication ability and describes speech development. The issues specific to pre-school education in special nursery schools are described as well as the concept of disturbed communication ability is explained. Particular categories of disturbed

communication ability are developed in details.

The efficiency of methods of individual and group logopaedic care is evaluated in the practical part. A survey was made in a special nursery school where I work. The level of communicational ability, motorical, visual and auditive perceptions, activity coordination, nose breathing and breath economy were investigated on a sample of 6 children at the beginning and at the end of every school year. Children were frequently evaluated during the time they attended our school. Pronunciation level was compared at the beginning and at the end of their school attendance. Detected improvement of children's skills confirms the efficiency of methods used at the re-education of disturbed communication ability. It was also proved that combining of individual and group logopaedic care is suitable.

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Teoretické zpracování problému.....	11
2.1	Vymezení pojmu logopedie.....	11
2.2	Komunikační schopnosti.....	12
2.3	Vývoj lidské řeči.....	13
2.3.1	Stadia vývoje řeči.....	13
2.3.2	Nezbytné podmínky pro správný vývoj řeči.....	15
2.3.3	Jazykové roviny.....	15
2.4	Předškolní vzdělávání.....	17
2.4.1	Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce.....	17
2.4.2	Vzdělávací oblasti.....	18
2.4.3	Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.....	19
2.4.4	Úkoly logopedické péče ve speciální mateřské škole.....	20
2.5	Narušená komunikační schopnost.....	21
2.6	Základní kategorie narušené komunikační schopnosti.....	22
2.6.1	Vývojová nemluvnost.....	22
2.6.2	Získaná orgánová nemluvnost.....	23
2.6.3	Získaná psychogenní nemluvnost.....	23
2.6.4	Narušení zvuku řeči.....	23
2.6.5	Narušení fluence řeči.....	24
2.6.6	Narušení článkování řeči.....	25
2.6.7	Narušení grafické stránky řeči.....	25
2.6.8	Symptomatické poruchy řeči.....	26
2.6.9	Poruchy hlasu.....	27
3	Praktická část.....	28
3.1	Cíl praktické části.....	28
3.2	Popis zkoumaného vzorku.....	28
3.3	Průběh průzkumu.....	29
3.3.1	Individuální logopedická péče.....	29
3.3.2	Kolektivní logopedická péče.....	30
3.4	Použité metody.....	34
3.5	Stanovené předpoklady.....	34

3.6	Výsledky a jejich interpretace	35
3.6.1	Metodika hodnocení výkonnosti dětí	35
3.6.2	Výkonnost dětí v jednotlivých letech docházky	35
3.6.3	Hodnocení četnosti individuálních a kolektivních metod logopedické péče ...	43
3.7	Shrnutí výsledků praktické části	45
4	Závěr	50
5	Návrh opatření	52
6	Seznam použitých zdrojů	53
7	Seznam příloh	54

1 Úvod

Řeč je významným nástrojem, kterého my lidé užíváme k tomu, abychom navazovali vzájemné kontakty, dovídali se určité informace, sdělovali si své myšlenky, podělili se o své pocity radosti i smutku.

Každé dítě přichází na svět s vrozenou schopností naučit se mluvit. Tato schopnost se však rozvine v dovednost pouze za odpovídajících podmínek a vhodných okolností. Řeč je velice složitý psychomotorický výkon, kterého se účastní mnoho orgánů v těsné koordinované spolupráci. Umění správně mluvit není dána jen vnitřními dispozicemi jedince, jeho nadáním, typem osobnosti, ale je výsledkem výchovy a přímého vlivu prostředí, do kterého dítě vrůstá. Výběr tématu pro svou bakalářskou práci souvisí s mojí pedagogickou praxí v mateřské škole speciální, kde je dětem s narušenou komunikační schopností věnována intenzivní logopedická péče.

Základní jazyková schémata, základní slovní zásoba, přesná artikulace, schopnost komunikovat pohotově a bez zábran, to vše se zakládá již v předškolním věku. Všeobecně je odborníky přijímán názor, že základní vývoj řeči, tedy i výslovnosti se uzavírá kolem sedmého roku věku. Souvisí to se zásadními změnami v tělesném vývoji dítěte a se zráním centrální nervové soustavy. Každodenním kontaktem se skupinou dětí předškolního věku tak mohu vytvářet podmínky pro správný vývoj řeči v období, kdy je řeč nejvíc ovlivnitelná.

Jako učitelka v mateřské škole speciální jsem v každodenním kontaktu se skupinou dětí, s mentálním, tělesným postižením, vadami řeči, hyperaktivitou či se zdravotním oslabením. Většina dětí, které k nám docházejí, má některou z druhů narušené komunikační schopnosti. Buď je to vada primární nebo sekundární, jako symptom jiného onemocnění.

Cílem logopedické péče je odstranit, překonat nebo alespoň v maximální možné míře zredukovat narušenou komunikační schopnost, předcházet poruchám komunikační schopnosti a rozvíjet komunikační schopnosti. K dosažení tohoto cíle byly použity metody individuální a kolektivní logopedické péče. Na vzorku 6 dětí byl popsán postup reedukace a měření úspěšnosti tohoto postupu.

Cílem bakalářské práce byl popis metod a forem práce ovlivňující řečový rozvoj dětí v mateřské škole speciální.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části je vysvětlen předmět logopedie. Je ukázáno, jakým způsobem je u nás organizována logopedická péče. Dále jsou zde popsány pojmy komunikační schopnost a vývoj řeči. Další kapitola je věnována

předškolnímu vzdělávání a metodám práce s předškolními dětmi, popisuje úlohy logopedické péče v mateřské škole speciální. Závěr teoretické části vysvětluje pojem narušená komunikační schopnost a blíže ozřejmuje její jednotlivé kategorie.

Praktická část je zaměřena na hodnocení účinnosti individuálních a kolektivních metod logopedické péče. Účinnost byla ověřována na konkrétních příkladech z mé praxe. Jsou zde popsány použité metody práce s dětmi s narušenou komunikační schopností. Na příkladech jsou ukázány způsoby předcházení vzniku poruch komunikace a způsoby výchovy řeči v nejširším slova smyslu. Na vzorku sestaveném ze 6 dětí je popsán postup reedukace. Byly zaznamenány jejich pokroky v jednotlivých letech docházky, které byly použity k vyhodnocení účinnosti reedukace narušené komunikační schopnosti.

2 Teoretické zpracování problému

2.1 Vymezení pojmu logopedie

Název logopedie se skládá z řeckého logos - slovo, paidea - výchova (výchova řeči). Sovák (1984, s.15). definuje logopedii v nejširším slova smyslu jako výchovu řeči. Řeč pokládá za obecnou lidskou schopnost užívat výrazových neboli sdělovacích prostředků. Výchova v logopedii znamená rozvíjet schopnost řeči po stránce obsahové i po stránce zevní tzn. zvukové. Zároveň se předchází tomu, aby vady nebo poruchy řeči vznikaly, a pokud by vznikaly, pak se speciálně výchovnými prostředky překonávají tak, aby se umožnila mezilidská komunikace. Rozvoj řeči je předpokladem pro abstraktní a logické myšlení i pro sociální vztahy a mravní hodnoty. V tomto smyslu výchova řeči je základnou pro výchovu a rozvíjení osobnosti vůbec. To zůstává pro logopedii hlavním cílem.

Dle Dvořáka (2001, s.112) je logopedie jednak zdravotnický obor, zabývající se fyziologií a patologií mezilidské komunikace (rozvoj různých forem komunikace, výzkum, diagnostika, terapie, prevence, profylaxe) ve všech aspektech, který se opírá o nozologické jednotky mezinárodní klasifikace nemocí a jednak je to obor speciální pedagogiky, jejímž předmětem je výchova správné řeči, prevence a profylaxe poruch komunikace.

Paradigma vycházející z celostního chápání logopedie, tedy orientaci na všechny jazykové roviny, umožnilo přejít v logopedii od termínu **porucha řeči** k obecnějšímu termínu **narušená komunikační schopnost** (Škodová, 2003, s.20). Proto se v práci hovoří již o pojmu **narušená komunikační schopnost**.

Logopedie dle Lechty, jak uvádí Škodová (2003, s.22), je interdisciplinární vědní obor, který zkoumá zákonitosti vzniku, eliminování a prevence narušené komunikační schopnosti. Je to věda, která zkoumá narušení komunikační schopnosti u člověka z hlediska jeho příčin, projevů, důsledků, možností diagnostiky, terapie, prevence i prognózy.

Organizace logopedické péče

U nás se logopedická péče realizuje v resortu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, v resortu ministerstva zdravotnictví a resortu ministerstva práce a sociálních věcí.

Resort školství

- soustava škol pro děti s vadami řeči
- speciální třídy při MŠ, ZŠ

- speciálně pedagogická centra při školách pro žáky s vadami řeči, která se zabývají diagnostickou, depistážní, poradenskou i reedukační činností
- pedagogicko – psychologické poradny, při některých působí i speciální pedagog – logoped

Resort zdravotnictví

- logopedické poradny při poliklinikách, při odděleních foniatrie, ORL a neurologie
- soukromé logopedické poradny, kliniky
- logopedi působí v rehabilitačních stacionářích pro děti, v léčebnách pro dlouhodobě nemocné

Resort práce a sociálních věcí

- v ústavech sociální péče je postiženým jedincům věnována v rámci komplexní péče i logopedická péče.

2.2 Komunikační schopnosti

Komunikace (z lat. communis – společný, obecný, communicare – sdělovat) je výměna neboli přijímání a zpracování, popř. vydávání informací. Ze všeobecného hlediska chápeme komunikaci jako přijímání, zpracování a vydávání informací.

Viděno lidským pohledem, pak znamená obecnou schopnost (člověka) užívat výrazových prostředků k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů. Komunikace u člověka probíhá v jeho prostředí vnitřním, dále jde o komunikaci s prostředím přírodním a s prostředím společenským. Komunikace je jednak neslovní (pohybem, postojem, gestikulací, mimikou i hlasovou), jednak slovní (Sovák, 1984, s.43).

Dle Dvořáka (2001, s.100) je komunikace přenos různých informačních obsahů pomocí různých komunikačních systémů zejména prostřednictvím jazyka; výměna informací, sdělování a dorozumívání; realizuje se ve 3 hlavních formách:

- mluvené
- psané
- ukazované.

Verbální komunikaci vysvětluje Dvořák (2001, s.100) jako proces dorozumívání se slovy nejen artikulovanými, ale i tištěnými či znázorněnými plasticky.

K **nonverbální** komunikaci řadí řeč znakovou, daktylotiku, piktogramy, symboly a pantomimu.

Komunikace **augmentativní a alternativní (AAC)** jsou metody, které pomáhají snadno a efektivně jedincům s výraznými nesnázemi v komunikaci. Jedinci mohou užívat AAC k rozšíření (augment) možností nebo jako náhradu (alternate) artikulované nebo psané řeči.

Komunikace **totální** zahrnuje široké spektrum způsobů komunikace: mluvenou řeč, psaní, čtení, zpěv, pohyby celého těla, mimiku, gesta, znakovou řeč, prstovou abecedu, odezírání i specifické způsoby komunikace AAC.

2.3 Vývoj lidské řeči

Vývoj řeči probíhá ve stádiích, mezi nimiž jsou jen nevýrazné hranice. U jednotlivých dětí nemůžeme očekávat, že určité stádium vývoje řeči nastane přesně v to období, které je uváděno v literatuře.

Může docházet k obdobím **akcelerace** nebo **retardace ve vývoji**.

Žádné stádium dítě nesmí vynechat, musí projít všemi stadii řečového vývoje. Individuální může být jen **trvání** jednotlivých stadii (Klenková, 2000, s.11).

2.3.1 Stadia vývoje řeči

Stadia vývoje řeči se dělí na

1. **přípravné** – předřečové období
2. **vlastní vývoj řeči** – tj. vývoj řeči v pravém slova smyslu

2.3.1.1 Přípravné období vývoje řeči

Probíhá v **1. roce života** - osvojuje si „neverbální“ aktivity (sání, žvýkání, polykání), které hrají ve vývoji řeči důležitou roli.

První projev novorozence je **křik**. Je to reakce organismu na změnu prostředí. V prvních týdnech života je krátký, jednotvárný co do výšky a barvy hlasu.

Po 6. týdnu začíná mít křik citové zabarvení. Zpočátku vyjadřuje jen nespokojenost, mezi 2. – 3. měsícem začíná dítě vyjadřovat křikem i spokojenost. Mluvíme o **broukání** kolem 8. – 10. týdne, objevuje se větší rozmanitost zvuku, což souvisí se změnami v utváření rezonančních dutin, ústní a hltanové dutiny (Klenková, 2000, s.11).

Na toto období plynule navazuje období **pudového žvatlání**, je to hra s mluvidly. Dítě provádí obdobné pohyby jako při přijímání potravy a tyto pohyby provází hlasem. Pudové žvatlání se vyskytuje u všech národů, pudově žvatlají děti slyšící i neslyšící, není u nich zapojena zvuková kontrola (Klenková, 2000, s.12).

Ve druhé polovině prvního roku života (v 6. – 8. měsíci) začíná období **napodobujícího žvatlání**. Zapojuje se vědomá sluchová i zraková kontrola, dítě začíná napodobovat hlásky mateřského jazyka. Dítě si všímá pohybu mluvidel nejbližších osob, častěji než hlásky napodobuje melodii a rytmus řeči. Napodobivě žvatlají jen děti slyšící, děti neslyšící žvatlat přestávají je to **důležitý diagnostický moment**.

Okolo 10. – 12. měsíce nastává **stadium „rozumění“ řeči**. Dítě ještě nechápe význam slova, které slyší, ale ve spojení s melodií, situací a mimikou jde o dobře srozumitelnou situaci. Porozumění se projevuje motorickou reakcí např. „Udělej paci, paci!“, „Jak jsi veliký?“. Reakci dítěte vyvolává melodie řeči, velký význam má mimika a gestikulace mluvící osoby a taktéž vzájemné citové vztahy dítěte a okolí. Koncem prvního roku zdravé dítě prošlo přípravnými stadii ontogeneze řeči a vstoupilo dokonce na úroveň první signální soustavy (stadium „rozumění“ řeči). Poslouchá již jednotlivé příkazy a zákazy, které jsou patřičně zdůrazněny (Klenková, 2000, s.12).

2.3.1.2 Vlastní vývoj řeči

Kolem 12. měsíce dítě začíná užívat slova, která představují celou větu, ta jsou skutečným prvním verbálním projevem dítěte. Významově vyjadřují tato slova potřeby, přání, city a prosby. Proto se toto období nazývá **emocionálně volním** (Klenková, 2000, s.12). První slova jsou jednoslabičná i viceslabičná, slovní spojení dítě spojuje s konkrétními osobami a věcmi. Mimořádný význam má zde přízvuk, intonace a citové zabarvení. Například slovem „mama“ dítě vyjadřuje radost, že je matka s ním, nespokojenost, že odchází, přání, aby zůstala a podobně (Klenková, 2000, s.12). Nástup prvních slov podle Seemana, jak uvádí Klenková (2000, s.12) neznamena zánik žvatlání, to ještě přetrvává, například před usnutím.

V období mezi 1,5 – 2 roky života napodobuje dospělé a také si samo opakuje slova.

Slova si přenáší na podobné předměty a jevy. Třeba „pípi“, které se vztahovalo k určitému předmětu (hračce), se postupně přeneslo na označení slepice, vrabce, obrázku ptáčka, kuřete atd. Psychologové nazvali toto stadium **asociačně reprodukčním** (Housarová, 2003, s.147).

Mezi 2. – 3. rokem je dítě ve stadiu **rozvoje komunikační schopnosti**. Pomocí řeči se učí dosahovat určité cíle, vidí, že řečí může usměrňovat dospělé, což se dítěti líbí a snaží se s dospělými komunikovat stále častěji (Klenková, 2000, s.13).

Mezi 2,5 – 3. rokem nastává stadium **logických pojmů**. Slova, která byla dosud spojena s určitým konkrétním jevem, získávají pomocí abstrakce zevšeobecňující vlastnosti. Zvládnutí takových náročných operací neprobíhá bez potíží. Proto můžeme často vidět, že

období kolem 3. roku je často charakterizováno v literatuře jako rizikové (Housarová, 2003, s.147). Vznikají vývojové obtíže v řeči (opakování hlásek, slabik, slov, zarážky v řeči apod.). Je důležité vědět, že vhodný postoj rodičů, dospělých (bez kárání, trestání, výsměchu), pomáhá dítěti tyto těžkosti automaticky překonat (Klenková, 2000, s.13).

Na přelomu 3. a 4. roku dítě vyjadřuje svoje myšlenky zpravidla obsahově i formálně s dostatečnou přesností. Další vývoj se týká kvantitativní stránky osvojování nových slov, prohlubování a zpřesňování obsahu slov a gramatických forem, rozšiřování slovní zásoby. Tento proces se nazývá **intelektualizace řeči**. Tato etapa pokračuje celé období, kdy je člověk schopen učit se (Klenková, 2000, s.13).

2.3.2 Nezbytné podmínky pro správný vývoj řeči

- nepoškozená centrální nervová soustava (CNS)
- normální intelekt
- normální sluch a zrak
- vrozená míra nadání pro jazyk
- adekvátní sociální prostředí (otázka stimulace k řeči).

2.3.3 Jazykové roviny

Gramatická rovina (morfologicko-syntaktická)

Poměrně přesně odráží celkovou úroveň duševního vývoje dítěte. Z tohoto hlediska můžeme zkoumat řeč až kolem 1. roku, kdy začíná vývoj řeči v pravém slova smyslu.

Slova jsou zpočátku neohebná, podstatná jména jsou obvykle v prvním pádě, slovesa v infinitivu nebo ve 3. osobě.

Kolem 2. roku užívá podstatná jména, slovesa a objevují se přídavná jména (tj. vlastnosti).

Mezi 2. – 3. rokem nastává velký objemový nárůst v této oblasti. Dítě používá stále více přídavných jmen, začíná používat osobní zájmena, číslovky, předložky, spojky.

Po 4. roce má osvojené a zvládnuté všechny slovní druhy (Housarová, 2003, s.150).

Mezi 2. – 3. rokem začíná dítě skloňovat. Pro slovosled je typické, že slova, která mají pro dítě emocionálně klíčový význam, dává na 1. místa ve větě. Mezi 3. – 4. rokem se objevuje souvětí (nejdříve slučovací).

Do 4. let jde o fyziologický dysgramatismus, jestliže přetrvává i dále, může jít o narušený vývoj řeči (Klenková, 2000, s.14).

Lexikální rovina (lexikálně sémantická)

Kolem 10. měsíce můžeme u dítěte registrovat začátky rozvoje pasivní slovní zásoby, kolem 1. roku začíná užívat svoje první slova. Zpočátku jsou silně doplněna mimikou, gesty, pohyby celého těla, postupně verbální komunikace převažuje nad neverbální.

První slova dítě chápe všeobecně **hypergeneralizace** – vše co je chlupaté a má 4 nohy je „haf haf“. Když dítě umí více slov, pak pozorujeme opačnou tendenci **hyperdiferenciace**, dítě pokládá slova za názvy jen jediné, určité osoby nebo věci („táta“ označení jen pro jeho otce).

Ve vývoji rozlišujeme první a druhý věk otázek

- okolo 1,5 roku „Co je to“, popř. „Kdo je to“
- okolo 3,5 roku „Proč?“, popř. „Kdy?“.

věk	průměrný počet slov
1 rok	5 - 7
1,5	70
2,0	270 - 300
2,5	350 - 450
3,0	1 000
3,5	1 200
4,0	1 500
5,0	2 000
6,0	2 500 – 3 000

Dle Klenkové, 2000.

Zvuková rovina (foneticko-fonologická)

Dítě tvoří nejdříve hlásky, které vyžadují nejmenší námahu.

Zpravidla tvoří nejdříve samohlásky, potom souhlásky

- závěrové – P B M T D N K G Ť Ď Ň
- úžinové (jednoduché) – F V J H CH S Z Š Ž
- polozávěrové a úžinové se zvláštním způsobem tvoření C Č L R Ř

(Klenková, 2000, s.15).

Hranici, kdy má dítě zvládnout výslovnost hlásek, odborníci stanovují kolem 6. roku, nejpozději do 7 – 8 let (Housarová, 2003, s.154).

Pragmatická rovina

Jde o rovinu sociální aplikace, sociálního uplatnění komunikační schopnosti, do popředí vystupují sociální a psychologické aspekty komunikace (Klenková, 2000, s.15).

2.4 Předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) je základní osnovou pedagogického programu v předškolních institucích. Vymezuje základní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku.

Koncepce předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách, jako ostatní obory a úrovně vzdělávání a řídí se společnými cíli: orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí (Rámcový vzdělávací program, 2004, s. 5).

Obsah předškolního vzdělávání je v RVP PV vymezen tak, aby sloužil k naplňování vzdělávacích záměrů a dosahování vzdělávacích cílů.

2.4.1 Specifika předškolního vzdělávání, metody a formy práce

Předškolní vzdělávání se maximálně přizpůsobuje vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá na to, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dětí v plné míře respektována.

Vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb specifických. Každému dítěti je třeba poskytnout pomoc a podporu v míře, kterou individuálně potřebuje a která mu vyhovuje.

Rozvojové předpoklady a možnosti dětí vyžadují uplatňovat v předškolním vzdělávání odpovídající **metody a formy práce**. Vhodné jsou metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, které jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, podporují dětskou zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost z učení, jeho zájem poznávat nové, získávat zkušenosti a ovládat další dovednosti. Učební aktivity by proto měly probíhat především formou dětské hry.

V předškolním vzdělávání by mělo být v dostatečné míře uplatňováno situační učení založené na vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje a lépe tak chápalo jejich smysl.

Významnou roli v procesu učení sehrává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby. Proto je třeba ve všech činnostech a situacích, které se v průběhu dne v mateřské škole vyskytnou, nejen v didakticky zaměřených činnostech, poskytovat dítěti vzory chování a postojů, které jsou k nápodobě a přejímání vhodné.

V předškolním vzdělávání by měly být uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené, v poměru odpovídajícím potřebám a možnostem předškolního dítěte. Takovou specifickou formou, vhodnou pro předškolní vzdělávání v podmínkách mateřské školy, je didakticky zacílená činnost, která je pedagogem přímo nebo nepřímo motivovaná, která je dítěti nabízena a v níž je zastoupeno spontánní a záměrné učení. Tyto činnosti mohou probíhat zpravidla v menší skupině či individuálně (Rámcový vzdělávací program, 2004, s.8).

2.4.2 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Řečové schopnosti a jazykové dovednosti jsou realizovány v oblasti „Dítě a jeho psychika“.

V předškolním období je možné významným způsobem ovlivnit proces zdokonalování mluvních dovedností, účinně podpořit zájem o řeč. Z pohledu prevence poruch má zásadní význam. Péči o řeč dětí nelze zúžit pouze na péči o správnou výslovnost. Mateřská škola má spolu s rodinou prostor pro budování jazykových kompetencí dětí předškolního věku.

Dílejší vzdělávací cíle v oblasti „jazyk a řeč“ jsou:

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)

Vzdělávací nabídka:

- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, podle vlastní

fantazie, sdělování slyšeného druhým apod.)

- komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv
- samostatný slovní projev na určité téma
- poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů
- vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo shlédlo
- přednes a recitace, dramatizace, zpěv
- grafické napodobování symbolů, tvarů čísel a písmen
- prohlížení a „čtení“ knížek
- hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
- činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky -noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika (Rámcový vzdělávací program, 2004, s.18).

Prevence poruch řeči spočívá ve všestranném podněcování dětí ke spontánnímu mluvení, zdokonalování mluvní pohotovosti, rozvíjení smyslového vnímání, slovní zásoby, rytmického citění a pohybové obratnosti.

2.4.3 Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

RVP PV vychází ve své základní koncepci z respektování individuálních potřeb a možností dítěte. Z tohoto důvodu je RVP PV základním východiskem i pro přípravu vzdělávacích programů pro děti se speciálními potřebami, ať už jsou tyto děti vzdělávány v běžné mateřské škole či v mateřské škole s upraveným vzdělávacím programem.

Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání jsou pro vzdělávání všech dětí společné. Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je třeba jejich naplňování přizpůsobovat tak, aby maximálně vyhovělo dětem, jejich potřebám i možnostem. Snahou pedagogů by – stejně jako ve vzdělávání dětí, které speciální vzdělávací potřeby nemají – mělo být vytvoření optimálních podmínek k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomoci mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti.

Základní povinné podmínky pro předškolní vzdělávání dětí se speciálními potřebami jsou stanoveny zákony, vyhláškami a prováděcími předpisy (Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání, Vyhláška o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a o vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných). Kromě těchto podmínek je třeba, aby předškolní pedagog bral v úvahu ještě další podmínky, které ovlivňují kvalitu poskytovaného vzdělávání. Jsou to podmínky, které

vyplývají z přirozených vývojových potřeb dětí předškolního věku a zároveň i ty, které jsou dány jejich speciálními potřebami (Rámcový vzdělávací program, 2004, s.39).

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách s upraveným vzdělávacím programem se uskutečňuje na základě školních vzdělávacích programů upravených podle speciálních potřeb dětí.

Důležitou podmínkou úspěšnosti předškolního vzdělávání dětí s postižením či znevýhodněním je volba vhodných vzdělávacích metod a prostředků (Rámcový vzdělávací program, 2004, s.42). Důležitá je především včasná diagnostika a dle ní správně nastavená reedukace. Bez včasného zásahu dochází k narůstání rozdílu proti vrstevníkům a rostoucí problémy začnou ovlivňovat celkový vývoj dítěte a snižuje se jeho integrace do společnosti.

2.4.4 Úkoly logopedické péče ve speciální mateřské škole

Reedukace řeči dle Dvořáka (2001, s.163) je terapeuticky cílené zaměření na rozvoj řeči ve všech složkách.

Hlavním úkolem logopedické péče v mateřské škole speciální je výchova řeči v nejširším slova smyslu. Vychovává řeč po stránce obsahu i formy, rozvíjí však i sociální a komunikační vztahy. Současně předchází vzniku nejrůznějších poruch řeči tím, že vytváří podmínky pro její správný vývoj a vývojové či získané poruchy odstraňuje. Komplexní reedukační přístup logopedické péče v mateřské škole speciální zahrnuje kromě rozvíjení řeči po stránce obsahové, syntaktické a zvukové, také cvičení zrakového a sluchového vnímání, rozvíjení motoriky, cvičení pozornosti, paměti. Speciální součástí jsou průpravná předartikulační cvičení.

Obsah předškolního vzdělávání (vyplývající z Rámcového vzdělávacího programu) se překrývá se zásadami prevence vad a poruch řeči, které uvádí Krahulcová (2003, s.14):

- Posilování mluvní apetence jako celku, pozitivním a citovým přístupem k dítěti, častým a intenzivním projevováním lásky, častou komunikační příležitostí, posilováním obousměrné komunikace, využívání přiměřené hudby a zpěvu k rozvoji muzikality a rytmicity, velmi důležité je poskytování správného a laskavého mluvního vzoru.
- Diferenciace a fixace zvuků lidské řeči – mateřského jazyka pomocí fonetických her, sluchových cvičení, rytmicko-pohybových aktivit, využíváním jednoduchých hudebních nástrojů, je také nezbytné omezovat nadměrnou hlučnost prostředí.
- Posilování motorické obratnosti celkové (sportovními aktivitami) i motorické

obratnosti jemné, jak ruky tak mluvidel, a to formou různých herních činností.

- Nepřetěžovat dítě nadměrnými a nepřiměřenými požadavky, zvláště pak dítě odlišné nebo postižené.

Zvlášť podstatná je součinnost rodičů při výchově dětí. To je hlavní důvod, proč rodičům nově přichozích dětí je zdůrazňováno, že naše výchovné působení je pouze elementární. Jen při dobré spolupráci s rodinou mohou být výsledky naší práce uspokojující.

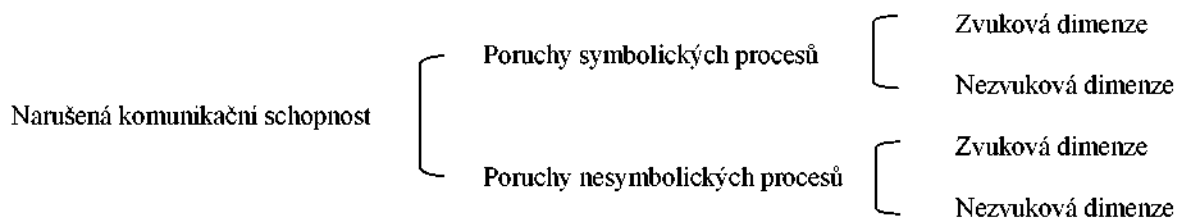
2.5 Narušená komunikační schopnost

Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru (Lechta, 2003, s.17).

Může jít o foneticko-fonologickou, syntaktickou, morfológickou, lexikální, pragmatickou rovinu, může jít o verbální i neverbální, mluvenou i grafickou formu komunikace. Zahrnuje tedy jazykové i nejazykové prostředky komunikace. Z hlediska průběhu komunikačního procesu může být narušena jeho složka expresivní (produkce) či receptivní (porozumění řeči). Narušení komunikační schopnosti může být trvalé (obvykle při těžším orgánovém poškození) nebo přechodné (mj. při většině dyslalií). Užíváme termín „narušení“, a ne „postižení“, protože většina poruch řeči je reverzibilní, je-li jedinci poskytnuta možnost včasné a správné reedukace, resp. rehabilitace a terapie k vybudování odpovídajících komunikačních dovedností.

Narušená komunikační schopnost se může projevit jako vrozená **vada řeči** nebo získaná **porucha řeči**. V celkovém klinickém obraze může dominovat nebo může být příznakem jiného, dominujícího postižení, onemocnění či narušení (symptomatické poruchy řeči). Narušení může být úplné (např. totální afázie, dyslalie univezalis) nebo částečné (parciální).

Narušená komunikační schopnost se může promítat do sféry symbolických procesů ve zvukové (dysgramatismus aj.) či nezvukové dimenzi (dysgrafie), ale i do sféry nesymbolických procesů, rovněž ve zvukové (dysartrie apod.) a nezvukové dimenzi (mj. narušené koverbální chování). Narušená komunikační schopnost (NKS) se současně může promítnout i do většího počtu dimenzí. Dle Lechty, 2003, s.19:

2.6 Základní kategorie narušené komunikační schopnosti

Existuje 10 základních kategorií NKS:

- vývojová nemluvnost (opožděný vývoj řeči, vývojová dysfázie)
- získaná orgánová nemluvnost (afázie, syndrom demence a poruch komunikace)
- získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)
- narušení zvuku řeči (huhňavost, poruchy při vrozených anomáliích orofaciálního systému)
- narušení fluence (plynulosti) řeči (kockavost, brebtavost)
- narušení článkování řeči (dysartrie, dyslalie)
- narušení grafické stránky řeči (poruchy čtené a psané řeči)
- symptomatické poruchy řeči (doprovázející jiné dominující postižení, narušení nebo onemocnění)
- poruchy hlasu
- kombinované vady a poruchy řeči.

Za NKS však nepokládáme:

- fyziologickou nemluvnost – nemluví-li dítě před dovršením prvního roku života, jde o přirozený jev
- vývojovou dysfluenci (neplynulost) – „normální“ projevy neplynulosti řečového projevu okolo třetího roku života
- fyziologickou dyslalii – nesprávnou výslovnost některých hlásek před dovršením přibližně pátého roku – jde-li o jednoduchou dyslalii bez vážných orgánových odchylek, poruch sluchu atd.
- fyziologický dysgramatismus – nesprávnosti v morfologicko-syntaktické rovině jazykových projevů přibližně do čtvrtého roku

2.6.1 Vývojová nemluvnost

2.6.1.1 Opožděný vývoj řeči

Za opožděný vývoj řeči prostý pokládá Seeman, jak uvádí Škodová (2003, s.92) stav, kdy dítě kolem třetího roku věku má malou slovní zásobu a těžkou patlavost i přesto, že podrobné celkové vyšetření neprokázalo žádný patologický nález ani neurologický nález ve smyslu

dětské mozkové obrny, nemá poruchu jemné motoriky ani motoriky jazyka, má normální sluch a nemá snížený intelekt.

2.6.1.2 Vývojová dysfázie

Tato vývojová porucha řeči je charakterizována velice širokou symptomatikou ve vlastní řečové produkci i v mnoha jejích úrovních. Je to porucha řeči, jež je způsobena zásahem do jejího vývoje od počátku. Jde o specificky narušený vývoj řeči, projevující se ztíženou schopností nebo neschopností naučit se verbálně komunikovat, i když podmínky pro rozvoj řeči jsou přiměřené. Nejde tedy o stav získaný až po osvojení si řeči (Škodová, 2003, s.106).

2.6.2 Získaná orgánová nemluvnost

Jde o poruchy řečové komunikace, které jsou podmíněné získaným organickým poškozením či onemocněním mozku (Škodová, 2003, s.143).

2.6.2.1 Afázie

Podstatu afázie charakterizují tyto atributy – 1. jde o získané narušení komunikační schopnosti, 2. týkající se poruch symbolických procesů, 3. které vzniká při ložiskových poškozeních mozku, 4. jako důsledek systémového vlivu mozkové léze na vyšší psychické funkce člověka (Lechta, 2003, s. 203).

2.6.2.2 Syndrom demence a poruch komunikace

Podle Neubauera, jak uvádí Škodová (2003, s.176), jsou to těžké psychické poruchy, většinou podmíněné organickým poškozením mozku. Vlivem mozkové poruchy dochází k podstatnému snížení intelektových a paměťových funkcí.

2.6.3 Získaná psychogenní nemluvnost

2.6.3.1 Mutismus

Znamená nepřítomnost nebo ztrátu řečových projevů, které nejsou podmíněny organickým poškozením CNS (Škodová, 2003, s.203).

2.6.4 Narušení zvuku řeči

Nejčastějším symptomem poruch hlasu a řeči při vrozených anomáliích orofaciálního systému je huhňavost a porucha artikulace způsobená nedostatečnou funkcí patrohltanového závěru (Škodová, 2003, s.211).

2.6.4.1 Poruchy zvuku řeči (hlasu) v důsledku velofaryngeální insuficience

Pod pojmem velofaryngeální insuficience rozumíme nedostatečnou schopnost funkce patrohltanového závěru a všech struktur, které se na této funkci podílejí. Důsledkem velofaryngeální insuficience je porucha zvuku řeči. Řeč je huhňavá a často i špatně srozumitelná. V logopedii se huhňavost označuje pojmem rinolalie, v lékařské terminologii je název v pro totéž rinofonie (Škodová, 2003, s.212).

Huhňavost otevřená – nastává při patologickém zvýšení nosovosti, nestačí-li patrohltanový uzávěr zabránit úniku vzduchu do rezonančních dutin.

Huhňavost zavřená – nastává při patologickém snížení nosovosti omezením nebo zmenšením prostornosti rezonančních dutin.

Huhňavost smíšená – vzniká, je-li patrohltanový uzávěr nedostatečný a přitom je současně patologicky zmenšený prostor rezonančních dutin.

2.6.4.2 Poruchy řeči při vrozených anomáliích orofaciálního systému

Je to vada řeči provázející rozštěp patra, popřípadě rozštěp rtu a patra, je důsledkem orgánového defektu. Je to vada vývojová – řeč se utváří na vývojově vadném základě (Škodová, 2003, s.220). Porucha artikulace způsobená velofaryngeální insuficiencí při rozštěpu patra se nazývá **palatolalie**. V extrémním případě velofaryngeální insuficience lze správně vyslovovat jen nosovky a samohlásky, pak mluvíme o samohláskové řeči.

2.6.5 Narušení fluence řeči

Do této skupiny poruch řadí Škodová (2003, s.257) stavy, kdy dochází ke zrychlení tempa řeči až do překotnosti, při níž se snižuje srozumitelnost řeči (brebtavost – tumultus sermonis), nebo kdy je řeč přerušována záškuby či křečemi svalů fonačního ústrojí a mluvidel (kuktavost - balbuties).

2.6.5.1 Kuktavost

Lechta pokládá, jak uvádí Škodová (2003, s.258), kuktavost za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů podílejících se na mluvené řeči, který se nejnapadněji projevuje charakteristickým (tonickým, klonickým) přerušováním plynulosti mluvené řeči.

2.6.5.2 Brebtavost

Jde o narušenou komunikační schopnost – narušení plynulosti řeči, pro které je typické extrémně zrychlené tempo (Lechta, 2003, s.283).

2.6.6 Narušení článkování řeči

Dvě kategorie NKS uvedené v této kapitole – dysartrie a dyslalie – mají odlišnou etiologii. Jejich symptomatologie je však podobná.

2.6.6.1 Dysartrie

Vývojová dysartrie postihuje řeč v oblasti vlastní realizace. Je to porucha motorické realizace řeči na základě organického poškození centrální nervové soustavy. Zahnuje řadu poruch, jež jsou způsobeny obtížemi ve svalové kontrole řečových mechanismů.

Pojem vývojová dysartrie je nejčastěji spojován se skupinou dětí narozených s projevy dětské mozkové obrny (DMO).

Anartrii označuje Neubauer, jak uvádí Škodová (2003, s.304), nejzávažnější či nejhlubší případy poruchy motorických řečových modalit (fonace, artikulace), s praktickou ztrátou verbální komunikace s okolím, neschopností artikulované mluvy, popř. i ve spojení s neschopností tvořit hlas – afonií.

2.6.6.2 Dyslalie

Je to přetrvávající odchylka výslovnosti jedné nebo více hlásek, kterou můžeme označit za vadný mluvní stereotyp – z hlediska zvuku hlásky, mechanismu či místa a způsobu jejího tvoření nebo obojího (Krahulcová, 2003, s.7).

Dyslalie je funkční porucha nebo orgánová vada artikulace, porucha nebo vada výslovnosti nejméně jedné hlásky,

1. která se konstantně zvukově odlišuje v mluvním projevu od kodifikované normy českého jazyka a tím působí rušivě
2. je tvořena na jiném místě nebo jiným způsobem než stanoví fonetická spisovná norma a tak působí především vizuálně neesteticky
3. je současně odchýlná akusticky i esteticky (Dvořák, 2001, s.55).

2.6.7 Narušení grafické stránky řeči

Škodová (2003, s.357) uvádí, že specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie) nelze chápat jako izolované poruchy, protože zasahují celou osobnost postiženého.

2.6.7.1 Poruchy čtené a psané řeči

Specifické poruchy čtení - jsou podle Matějčka, jak uvádí Škodová (2003, s.358) - dyslexie,

pravopisu – dysortografie a psaní – dysgrafie. Jsou to poruchy, projevující se obtížemi při učení při užití běžného výukového postupu, za přiměřené inteligence a sociokulturní příležitosti. Jsou podmíněny poruchami v základních poznávacích procesech, přičemž tyto poruchy jsou často konstitučního původu.

Ke specifickým poruchám učení patří také

- dyskalkulie – specifická porucha početních funkcí
- dyspinxie – porucha kresebného projevu
- dysmúzie – porucha schopnosti vnímat a produkovat hudbu.

2.6.8 Symptomatické poruchy řeči

Symptomatické poruchy řeči je třeba chápat jako typické narušení komunikační schopnosti, které provází dominující postižení, poruchu nebo onemocnění (Lechta, 2002, s.52).

2.6.8.1 Poruchy komunikace při mentální retardaci

Jedním z nejcharakterističtějších znaků mentální retardace je narušený vývoj řeči až do té míry, že nedosáhne úrovně normy. Dle Sováka, jak uvádí Lechta (2002, s.76), jde o omezený vývoj řeči, protože řeč těchto jedinců se od začátku rozvíjí pomalu, deformovaně a ani později nedosáhne obvyklé úrovně.

2.6.8.2 Poruchy komunikace při dětské mozkové obrně

Řeč těchto dětí je determinována jednak vlastním postižením motoriky, jednak širokým spektrem dalších projevů dětské mozkové obrny. Zhruba tři čtvrtiny dětí s cerebrálními poruchami hybnosti mají těžkosti v řeči rozličného stupně (Lechta, 2002, s.99).

2.6.8.3 Poruchy komunikace při zrakovém postižení

Slovní zásoba nevidomých dětí je heterogenní, pokud jde o obsah slov, který je determinován možnostmi seznámit se s odpovídajícími konkrétními předměty. Jednou z nejcharakterističtějších kvalitativních odchylek řeči nevidomých je verbalismus.. To znamená, že dítě užívá značné množství slov, přičemž nechápe (nebo nepřesně chápe) jejich smysl.

Absence zraku (nemožnost odezírání) se projevuje zejména při diferencování hlásek, které jsou akusticky příbuzné, ale artikulačně je jejich tvoření nápadně odlišné (např. M a N).

Nejčastěji se vyskytuje u zrakově postižených dyslalie, je narušeno koverbální chování (Lechta, 2002, s.134).

2.6.8.4 Poruchy komunikace při sluchovém postižení

Z hlediska hodnocení narušené komunikační schopnosti sluchově postižených se berou v úvahu věk, kdy došlo k postižení, stupeň a typ postižení. U sluchově postižených dětí je obvykle vývoj řeči omezený (zejména u neslyšících dětí), přerušovaný (při ztrátě sluchu do určitého věku), popř. opožděný (u nedoslýchavých dětí). U sluchově postižených dětí s více poruchami je vývoj řeči značně omezený (Lechta, 2002, s.141).

Řečové odlišnosti jsou prakticky jedním z nejnápadnějších projevů sluchově postižených. Jsou u nich narušeny všechny fáze řečové produkce: dýchání, fonace, artiklace (Lechta, 2002, s.150).

Dyslalie různého typu a stupně je jednou z dominujících poruch. Problémy mají s hláskami s podobnou artikulací, ale odlišnou znělostí (P-B, V-F). Často před začátky slov, mezi hlásky a slabiky vkládají samohlásky (Lechta, 2002, s.151).

Prozodické faktory jsou charakteristicky deformované a narušují srozumitelnost jejich řeči víc než artiklace. Některé hlásky vyslovují zkráceně, artikulačně náročnější zase prodlouženě. Tím je narušena dynamika a tempo řeči.

Hlas neslyšících dětí může být drsný, křiklavý až pisklavý, jindy zase příliš hluboký (Lechta, 2002, s.152).

2.6.9 Poruchy hlasu

Poruchy hlasu, podle Sováka, jak uvádí Lechta (2003, s.142), vznikají na základě přechodných nebo trvalých změn a v důsledku patofyziologické činnosti dýchacích, fonačních, rezonančních a artikulačních orgánů.

Porucha hlasu je patologická změna v individuální struktuře hlasu, je to změna v jeho akustických kvalitách, způsobu tvoření a používání, přičemž v hlase se mohou vyskytnout různé vedlejší zvuky.

Poruchy hlasu se nazývají **dysfoniemi**. Mohou být příčinou horší srozumitelnosti až nesrozumitelnosti řeči (Lechta, 2003, s. 142).

Poruchy hlasu se vyskytují buď samostatně nebo v kombinaci s jinými druhy narušené komunikační schopnosti (dysartrie, afázie, balbuties, palatolalie), ale i jako součást somatických (choroby plic, astma) či psychických onemocnění (Lechta, tamtéž). **Afonie** - je chybění hrtanového tónu, hlas je buď výrazně dyšný nebo šeptavý.

3 Praktická část

Praktická činnost byla provedena ve čtyř třídni mateřské škole speciální (MŠS). Navštěvují ji děti s mentálním nebo tělesným postižením, vadami řeči, hyperaktivitou či se zdravotním oslabením. Většina z těchto dětí, má některý z druhů narušené komunikační schopnosti. Buď je to vada primární nebo sekundární, jako symptom jiného onemocnění. V každé třídě je 11 - 12 dětí. Do tříd jsou děti zařazovány podle věku, tedy v každé třídě se lze setkat s dětmi s různými typy postižení nebo oslabení.

V areálu školy je i rehabilitace, kde fyzioterapeutky individuálně cvičí s dětmi na základě doporučení neurologa nebo ortopeda.

Práce je věnována popisu metod a forem logopedické péči, která je na naší mateřské škole dětem poskytována. Je poukázáno na metody, pomůcky, různorodé hry a činnosti, které jsou používány při reedukaci.

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je popis a ověření účinnosti metod logopedické péče v MŠS, které ovlivňují úpravu narušené komunikační schopnosti na vybraném vzorku dětí.

3.2 Popis zkoumaného vzorku

Průzkum byl uskutečněn v mateřské škole speciální s celkovým počtem cca 44 dětí. Sama pracuji s polovinou z nich. Za zkoumaný vzorek byla vybrána skupina 6 dětí s různými druhy narušené komunikační schopnosti (NKS). Jednotlivé druhy NKS zkoumaných dětí jsou popsány v tabulce č. 1

Tabulka č. 1 Složení pozorovaných dětí

druh NKS	chlapci	dívky
vývojová dysfázie	3	1
opožděný vývoj řeči	0	1
kombinovaná dysfázie a dysartrie	1	0

Děti navštěvovaly MŠS 3 – 4 roky nebo ji dosud navštěvují. Ve skupině dětí jsou 4 chlapci a 2 děvčata. 4 děti v loňském školním roce ukončily školní docházku do MŠS. 2 děti do MŠS nadále docházejí. 3 děti měly odloženou školní docházku.

3.3 Průběh průzkumu

Průzkum probíhal dlouhodobě, u každého dítěte byl veden podrobný popis a průběžné hodnocení jednotlivých zadávaných úkolů při reedukaci v rámci individuální logopedické péče.

U každého dítěte bylo vycházeno z dostupné dokumentace (psychologická vyšetření, lékařské zprávy) a z rozhovoru s klinickou logopedkou, ke které dítě docházelo. Anamnestická data byla získávána z dokumentace a z rozhovoru s rodiči.

Reedukace mimo vlastní práci s dětmi obnáší přípravu individuálních plánů ve spolupráci s klinickou logopedkou, k níž dítě dochází. Vzhledem k tomu, že do logopedické poradny děti docházejí většinou 1-2 krát do měsíce, v mateřské škole se jim dostává logopedické péče každodenně, formou individuální a kolektivní logopedické péče.

Pracují ve dvou třídách - se staršími a mladšími dětmi. S každým dítětem je každoročně na začátku a na konci školního roku proveden orientační průzkum motoriky, nosního dýchání a hospodaření s dechem, zrakové, sluchové percepce a mluvních dovedností. Ve věkové skupině 5 – 6 letých dětí byly navíc zjišťovány úroveň koordinace činností a početních představ. Úroveň výslovnosti je zaznamenávána průběžně a celkově je zhodnocena na začátku docházky dítěte do MŠS a při ukončení docházky. Dosažené výsledky jednotlivých dětí jsou přehledně zaznamenány v tabulkách (viz příloha č. 1).

3.3.1 Individuální logopedická péče

Poskytuje možnost intenzivně a cíleně se věnovat výchově řeči dětí. Individuální péče koresponduje s nastaveným plánem terapie klinického logopeda a vychází ze zjištěných dílčích nedostatků v jednotlivých oblastech. Jedná se o procvičování:

- výslovnosti, mluvních dovedností
- sluchové a zrakové percepce
- schopnosti logického myšlení a početních představ
- motoriky
- nosního nádechu a ekonomické práce s dechem.

Kromě práce s nejrůznějším obrazovým materiálem, knihami, pracovními listy se osvědčuje i práce s počítačem. Je pracováno s programy, které jsou zaměřeny na rozvoj jednotlivých oblastí - zrakového a sluchového vnímání, matematických představ apod. (programy Logopedie, Brebta, Méd'a čte, Méd'a počítá, ABC do školy). Dalšími velmi vhodnými hračkami - pomůckami, které se při reedukaci osvědčily, byly korálky, dřevěné hříbečky a v

neposlední řadě barevné dřevěné kostky. Korálky, hříbečky jsou nezbytné při tvoření algoritmů, poznávání barev a dalších matematických představ.

Individuálně se pracuje s těmi dětmi, které přicházejí s logopedickou diagnózou. Tyto děti také navštěvují klinickou logopedii většinou spádově v místě svého bydliště. Každoročně jde o 8 – 10 dětí ve dvou třídách, tedy celkem o 16 – 20 dětí.

Na základě prováděné diagnostiky a po konzultaci s klinickým logopedem, kterého dítě navštěvuje, je nastaven dlouhodobý plán reedukace. Každé dítě má tento plán zanesen ve svém sešitě. Je to zároveň přehled činnosti s dítětem a také je zde zaznamenáváno průběžné plnění úkolů. Na konci školního roku jsou hodnoceny dosažené výsledky.

S dítětem se pracuje v oddělené místnosti, délka jedné lekce trvá přibližně 10 – 15 minut.

Průběžně jsou do sešitu také zaznamenávány informace od rodičů o jednotlivých návštěvách u klinických logopedů a stanovené úkoly pro další období. Dle potřeby je klinický logoped kontaktován i v průběhu roku, popřípadě se sám přijde na dítě a práci s ním podívat do mateřské školy.

Pro ilustraci jsou přiloženy fotografie z mé logopedické praxe (viz příloha č. 2)

3.3.2 Kolektivní logopedická péče

Je to forma práce, kdy je pracováno s celou třídou dětí najednou. Není to kolektivní logopedie v tradičním pojetí, kdy logopedka provádí cvičení s několika dětmi se stejným logopedickým problémem. Tato péče není zaměřena jen na rozvíjení řeči, ale také na rozvoj smyslové činnosti, motoriky, procvičování matematických představ a rozvíjení koordinace činností, tedy na rozvíjení podmínek správného řečového rozvoje.

Logopedické cvičení v kolektivu umožňuje dětem snazší adaptaci v novém prostředí a plynulý přechod od pozorování k vlastnímu mluvnímu projevu. Cvičení v kolektivu je pro děti radostnější, než pouze v přítomnosti dospělé osoby. Přirozeně se zde střídá aktivní činnost s aktivním odpočinkem, dítě, které právě nehovoří, sleduje mluvu a činnosti ostatních.

Obsahem lekce je:

- nácvik správného dýchání a hospodaření s dechem
- procvičování prvků oromotoriky
- artikulační cvičení s komplexními podněty: odposlouchávání vzoru učitelky, pozorování vlastních mluvidel v zrcadle, odhmatávání vibrací, výdechového proudu
- mluvní dovednosti (porozumění řeči, slovní zásobu, vyjadřovací pohotovost)

- spojování mluvního a pohybového rytmu

Do kolektivních cvičení jsou dále zařazovány:

- početní představy
- koordinace činností (ruce a oči, ruce a mluvidla, schopnost intermodality)
- procvičování motoriky (hrubé, jemné, grafomotoriky)
- cvičení smyslová (zrak, sluch, hmat a propriopercepce)

Struktura lekce zůstává zhruba zachována u starších i mladších dětí, činnosti a organizace se liší v náročnosti vzhledem k věku a schopnostem dětí. Všechny činnosti jsou doplněny pomůckami a jsou prováděny hravou formou. Jednotlivá cvičení trvají přibližně 15 minut.

Tato forma logopedické péče je prováděna se skupinou mladších dětí dvakrát týdně – v úterý a ve čtvrtek, zpravidla od 9.45 – 10.00 hod. Se staršími dětmi je pracováno třikrát týdně – v pondělí, středu a pátek, také v čase od 9.45 – 10.00 hod.

Každé lekce kolektivní logopedie se účastní všechny děti v dané třídě, tedy děti s různými logopedickými diagnózami i děti, jejichž řeč je bez nápadností.

Dechová cvičení

Dechová cvičení jsou zaměřena na nácvik správného nádechu i výdechu, na osvojení si řečového dýchání a s ním spjaté dechové ekonomie. Cílem je prohloubení dýchání a zvládnutí fyziologicky správného vdechu a výdechu při mluvení. Působí zároveň jako prevence nežádoucích jevů např. arytmie dýchání, mluvení při vdechu atd. Při nácviku výdechu, který se postupně prodlužuje, se děti učí cíleně ovládat výdechový proud a v kombinaci s hlasovými cvičeními (fonace různých zvuků a slabik) je vytvářen předstupeň k nácviku řečového dýchání.

Dechová cvičení jsou prováděna s pohybovými aktivitami celého těla nebo částí těla. Také v klidu a uvolnění. Při nácviku hlubokého nádechu vedeme děti ke správnému držení těla v poloze vsedě a ve stoje.

Příklad:

Děti se nadechují nosem (čichají k ovoci, lehce parfémované papírové kytičce apod.) a vydechují ústy, můžeme spojit s artikulací „ááá“ „óóó“.

Foukáme jako vánek. Děti se souvisle a pomalu nadechují nosem, souvisle a pomalu vydechují ústy na lehké předměty (pírko, vatičku, proužek papírku pod.).

Napodobujeme vítr. Děti se nadechnou a potom dlouze vydechnou s artikulací „fff“ „fííí“ nebo „fúúú.“

Cviky pro rozvíjení mluvidel

Cviky zaměřené na rozvíjení motoriky mluvidel, slouží jako příprava na vyvození správné artikulace jednotlivých hlásek. Cviky jsou zaměřeny na rozvíjení motoriky svalstva rtů, tváří, jazyka, na posilování patrohltanového uzávěru.

Cvičíme před zrcadlem a využíváme hmatové kontroly. Vždy je nutné dítěti pohyb ukázat, nejen popsat. Všechny cviky motivujeme, zpočátku obrázkem, později už jen slovně.

U dětí mladších, tj. mezi třetím a čtvrtým rokem využíváme pouze napodobovacího reflexu, bez nároku na vědomě přesné provedení pohybu. U starších dětí můžeme postupně začít využívat vědomé průpravy (Kutálková, 1996, s.93).

Příklad:

Cvičení pro pohyblivost čelistních kloubů – pozvolné plynulé otevírání do maximálního rozevření a následně pozvolné a plynulé zavírání úst „velká ryba“.

Cvičení pro svalstvo rtů – sešpulit rty do maximálního stažení koutků úst „Pošleme mamince pusu“.

Cvičení pro rozvoj hybnosti jazyka – při otevřených ústech se olizujeme „Kočka se olizuje po mličku“

Artikulační cvičení

Zde nejsou nápravou, ale výchovou řeči. Formou hry a vhodně voleným slovním materiálem napomáháme samovolnému upravení řeči dětí (Minaříková, 1987). Děti se podle vzoru učitelky snaží napodobit správné artikulační postavení mluvidel, vhodná je kontrola v zrcátku a následně vyvození zvuku. Pak při hrách a s doplněním obrazového materiálu si děti procvičují zapojení hlásky do slabik a slov. Při tomto procvičování zohledňujeme věkovou skupinu a respektujeme fyziologický vývoj výslovnosti jednotlivých hlásek

Příklad:

Mám připravený obrázek, na kterém je dítě a lékař se mu dívá do krku. „Zkusíme hodně otevřít pusku jako chlapeček na obrázku a zkusit ÁÁÁ“. Vhodnou pomůckou pro tato cvičení je obrazový soubor „Zvukomalebná slova“. Najdeme zde motivační obrázky velkého formátu ke všem hláskám. Pak zkoušíme zapojovat hlásku do slabik a slov – opět formou her.

Mluvní dovednosti

Zde se jedná o hry zaměřené na rozvoj aktivní i pasivní slovní zásoby, rozvoj souvislého vyjadřování (popis, rozhovor, reprodukce, vyprávění), rozvoj gramaticky správného

vyjadřování, procvičování vyjadřovací pohotovosti.

Příklad:

Rozvíjení slovní zásoby

Obrázky

Děti mají za úkol vyhledat obrázky k určitému tématickému okruhu (hračky, ovoce), pojmenovat a pokusit se vymyslet „větu“. Pomocí mnoha obrázků můžeme pracovat s nadřazenými pojmy, vlastnostmi předmětů na obrázcích (velký, starý, veselý).

Listonoš přinesl balíčky

Přinesu koš a v něm jsou balíčky. Jeden rozbalím a v něm je míček. Popíšu jak míč vypadá - je kulatý, velký, má červenou a žlutou barvu, můžeme si s ním házet, chytat. Děti si budou balíčky vybírat a popisovat, jak věci vypadají, co dělají, k čemu slouží

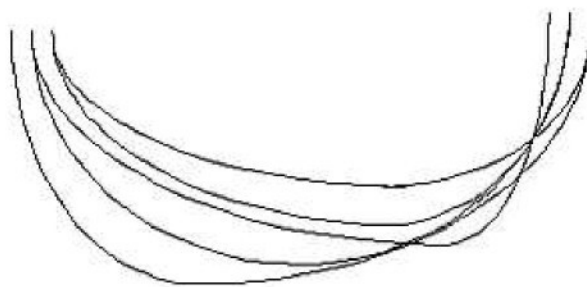
Spojování mluvního a pohybového rytmu

Rytmičká cvičení procvičují senzomotorickou pohotovost. Zde je zařazována sborová recitace říkanek a zpívání s tleskáním, podupáváním a dalšími druhy her na tělo, pochodem, tanečky, pohybovou improvizací, grafomotorikou.

Příklad:

Máma pere drum, drum, drum,
až se třese celý dům.

Cachty, cachty, máchá prádlo,
prádlo, které právě spadlo
s naší Jitkou do bláta,
když honila kůzlata

Houpy, houpy, kočka snědla kroupy.

rytmické pohyby – praní na valše
napodobují držení prádla
pohyby napjatých paží v předklonu,
dřep

běh v kruhu

Naše Kačka, ta je skoupá,
nejraděj se sama houpá.

U starších dětí zařazujeme také cvičení seriality, za doprovodu rytmického říkadla střídají dva pohyby (např. tlesnutí a luskutí prsty).

Konkrétní příklady kolektivních logopedických cvičení pro mladší a starší děti jsou uvedeny v příloze č.3.

3.4 Použité metody

Při volbě metod bylo vycházeno z charakteru dané problematiky a cílů průzkumu, který je úzce spojený s reálnou pedagogickou praxí. V průzkumu byly použity tyto metody:

- studium dokumentace: vycházeno ze zpráv pediatrů, odborných lékařů, psychologů a klinických logopedů
- anamnestická metoda
 - osobní anamnéza
 - rodinná anamnéza
- rozhovor: individuální nestrukturovaný rozhovor s dítětem a rodiči
- pozorování
- orientační diagnostika: dle Potěšilové (2001, s. 87) podle věkových skupin.

3.5 Stanovené předpoklady

1. předpoklad:

Ize předpokládat, že u všech dětí při řízené logopedické péči dojde ke zlepšení v jednotlivých oblastech v každé věkové skupině minimálně o 10%.

2. předpoklad:

Ize předpokládat, že za intenzivní spolupráce MŠS a rodiny a při pravidelném procvičování doma, dojde k velkému zlepšení či úplnému odstranění NKS.

3. předpoklad:

Ize předpokládat, že dojde k většímu zlepšení u dětí, u nichž nebylo prokázáno organické postižení, než u dětí s organickým postižením.

4. předpoklad:

Ize předpokládat, že kolektivní procvičování kombinované s individuálním bude v každé věkové skupině převažující.

3.6 Výsledky a jejich interpretace

3.6.1 Metodika hodnocení výkonnosti dětí

Pro hodnocení dětí byla zavedena stupnice jejich výkonnosti. Byla použita hodnotící kritéria dle Potěšilové (2001, s.87). V publikaci se předpokládá slovní hodnocení. Protože bylo nutné výkony dětí kvantifikovat, byla zavedena v jednotlivých oblastech stupnice 0-1, kde znamená:

Číselné hodnocení	Slovní hodnocení
0	neumí
0,5	umí občas
0,75	neúplné zvládnutí
1	umí

U hodnocení výslovnosti byla použita tato škála:

Číselné hodnocení	Slovní hodnocení
0	nevyslovuje nebo vyslovuje nesprávně
0,5	vyslovuje správně pouze v některých spojeních nebo slovech
1	vyslovuje správně

Podrobný přehled s hodnocením sledovaných dětí je v příloze č. 1.

Každé dítě bylo hodnoceno v 5-7 oblastech na začátku i na konci školního roku. Pro danou oblast byla sečtena všechna hodnocení jednotlivých činností a výsledek byl vydělen počtem hodnocených činností a vynásoben 100 pro přepočet na procenta. Přičemž 0 % znamená nezvládnutí dané oblasti. Hodnocení 100 % je kompletní zvládnutí dané oblasti.

3.6.2 Výkonnost dětí v jednotlivých letech docházky

Děti byly zařazeny pro hodnocení dovedností do věkových kategorií podle věku, který měly na počátku školní docházky. Např. ve věkové kategorii 3 – 4 letých byly zařazeny děti, které měly přes 3 roky na počátku školního roku a dosáhly 4. narozenin ve stejném školním roce. Analogicky byly zařazovány děti do dalších věkových kategorií.

Do mateřské školy nastupují 3 leté děti v průběhu školního roku tzn. podle zvoleného postupu by bylo pro ně nutné vytvořit věkovou kategorii 2-3 roky. Protože tato kategorie není v použité orientační diagnostice definována, byla použita hodnotící kritéria pro věkovou skupinu 3-4 letých dětí. Tedy dítě, které nastoupilo do MŠS např. v listopadu, když dosáhlo třetího roku, bylo zařazeno do hodnocení pro účely průzkumu až v následujícím školním roce a hodnoceno bylo podle věkové kategorie 3 – 4 letých.

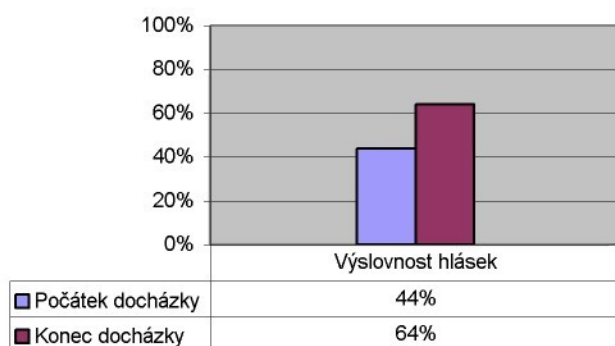
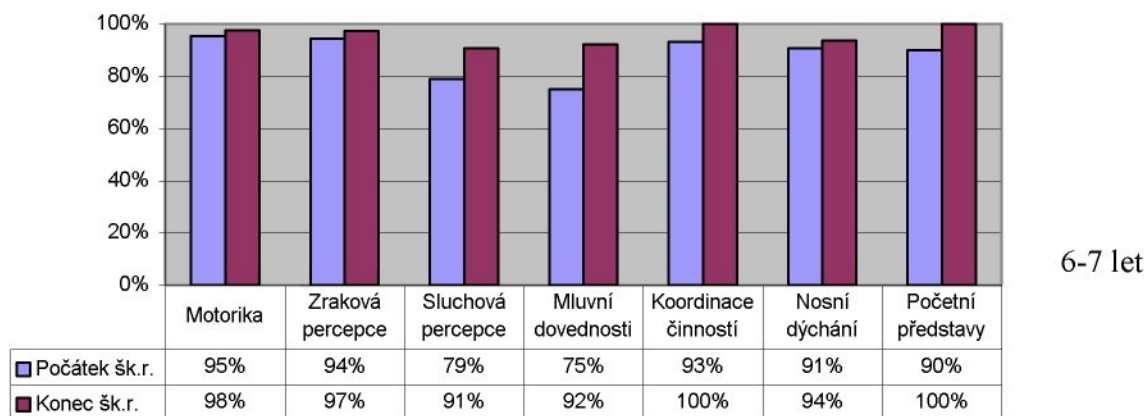
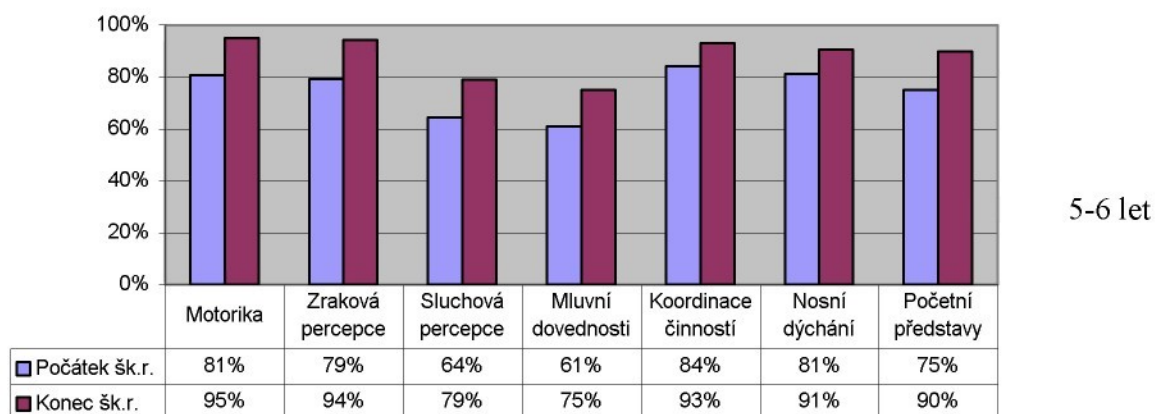
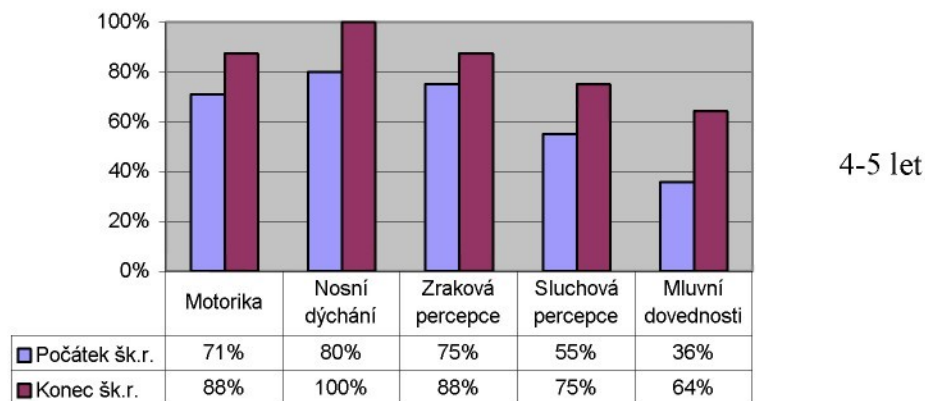
V orientační diagnostice je uváděno hodnocení dětí jen do 6 let. Pro děti s odkladem školní docházky byla použita hodnotící kritéria pro věkovou skupinu 5 – 6 letých dětí.

Hodnocení byla prováděna každý rok. Hodnoceny byly jednotlivé oblasti (motorika, nosní dýchání a hospodaření s dechem, zraková percepce, sluchová percepce, mluvní dovednosti). Vyšší hodnocení na konci školního roku, než na jeho počátku, znamená zlepšení, nižší zhoršení. Úroveň výslovnosti byla hodnocena na začátku a na konci docházky do MŠS.

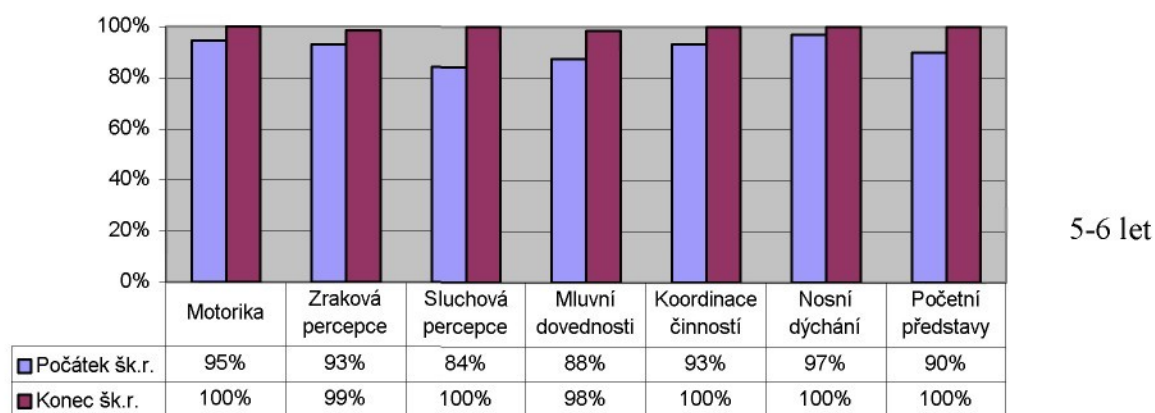
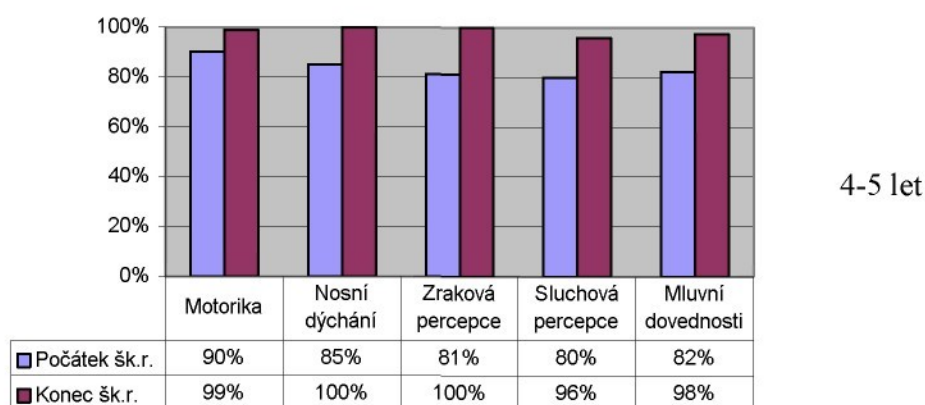
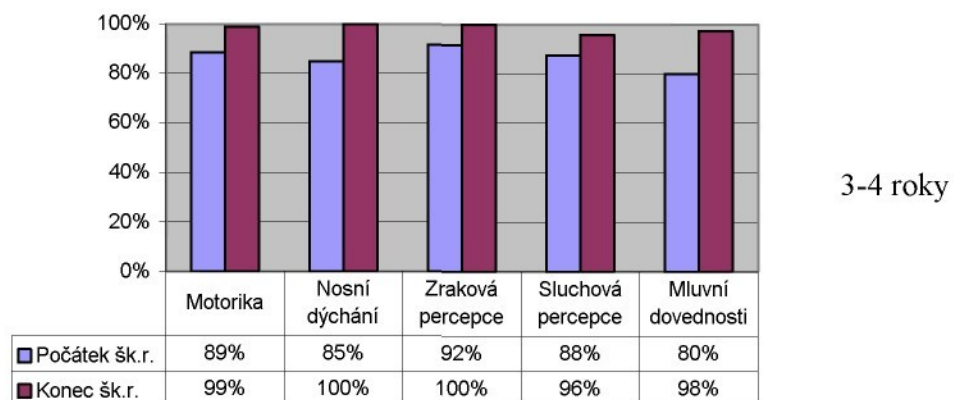
Slovní hodnocení dětí zařazených do průzkumu s ukázkou reedukace v jednotlivých letech docházky jsou uvedena v popisech případu (viz příloha č. 4).

Hodnocení dětí zařazených do průzkumu jsou zaznamenána v tabulce (viz příloha č.1) a zpracována do grafů uvedených na následujících stránkách.

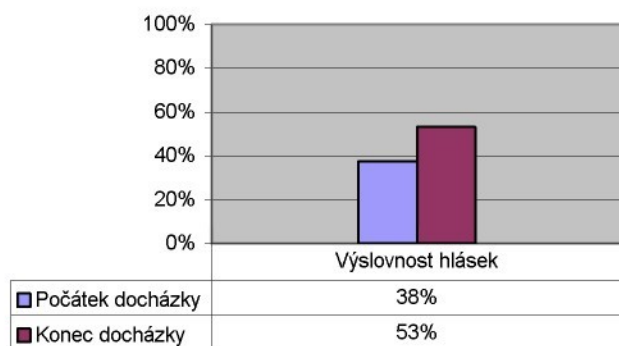
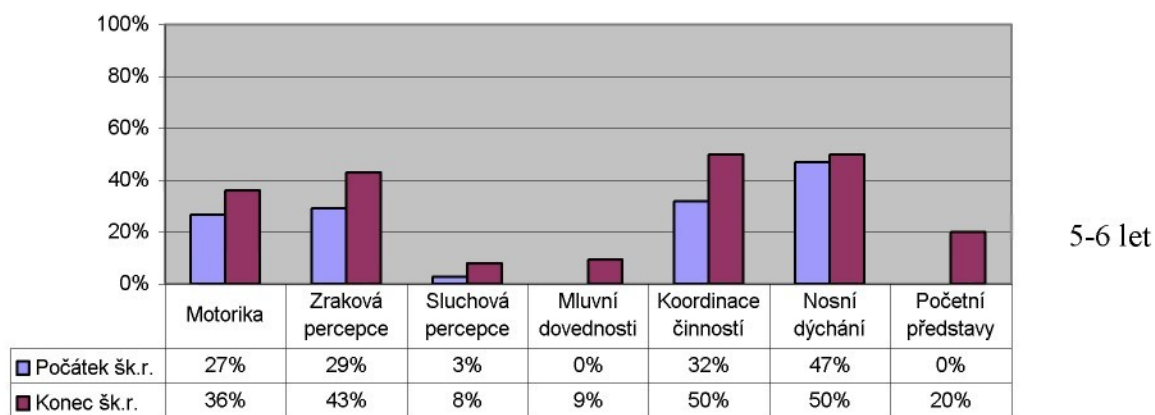
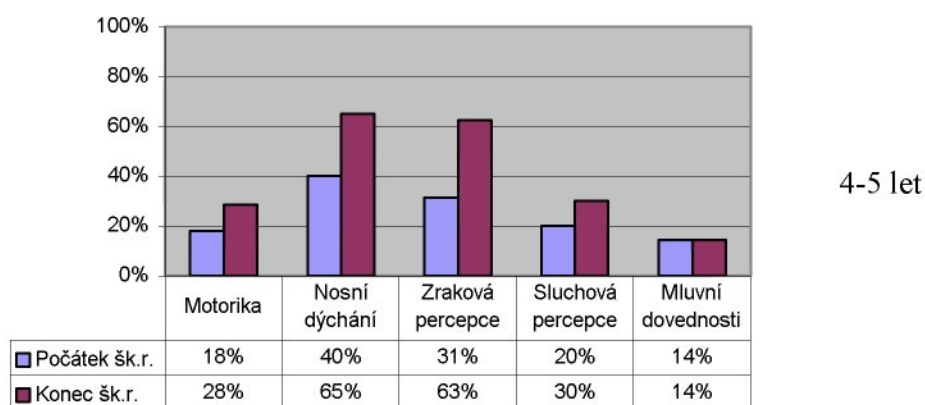
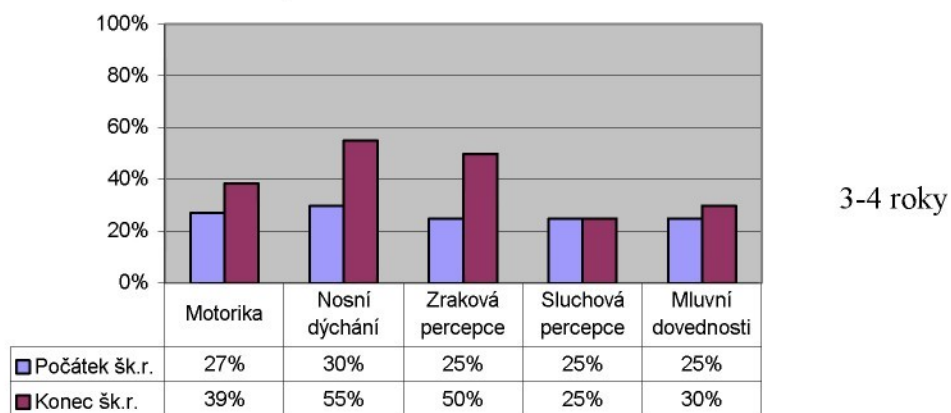
Graf č.1 Hodnocení výkonnosti J.K.

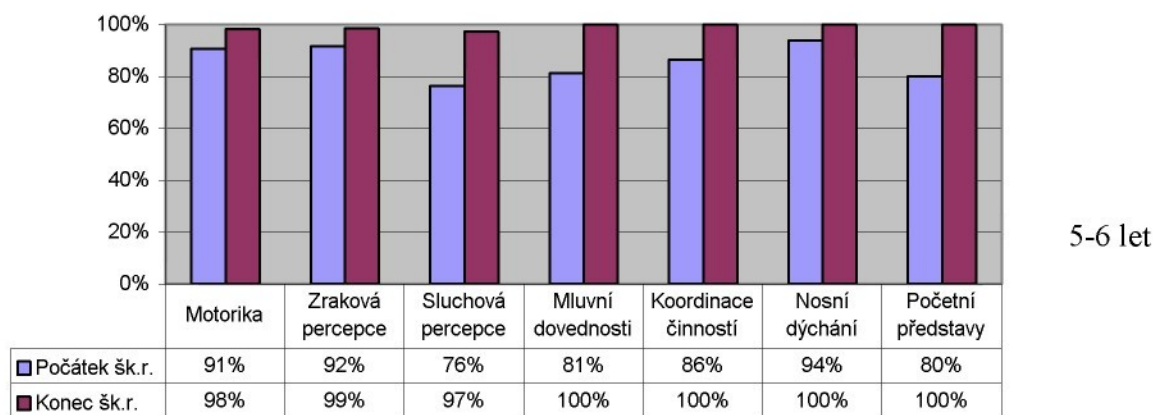
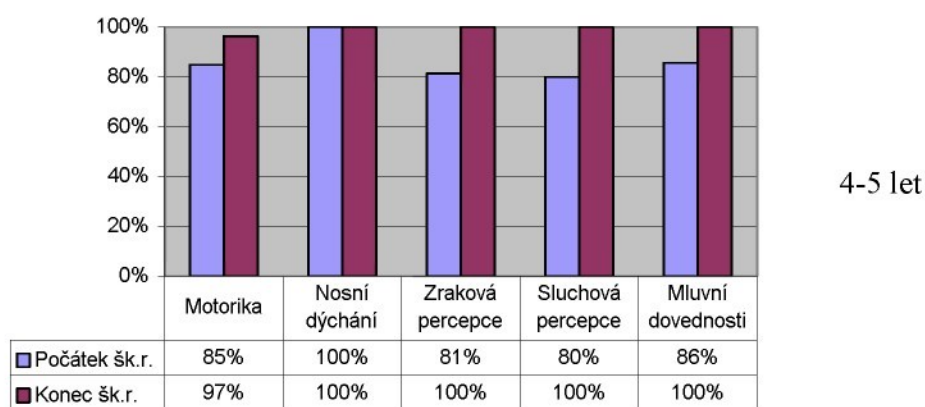
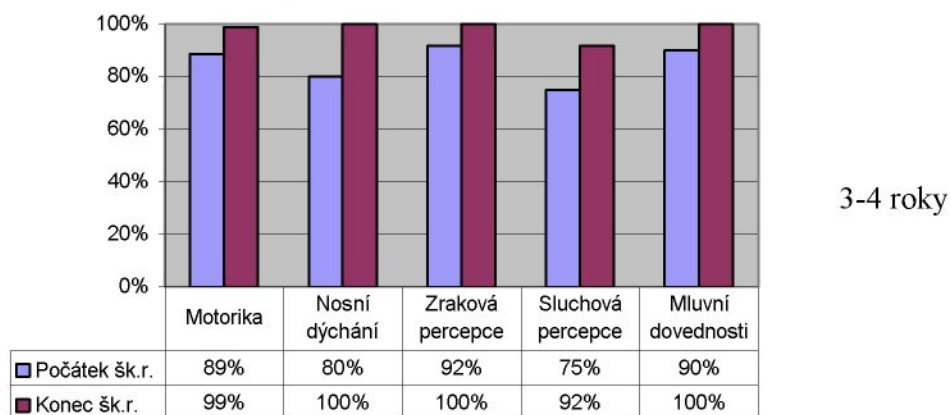
Graf č. 2 Hodnocení výkonnosti M.V.

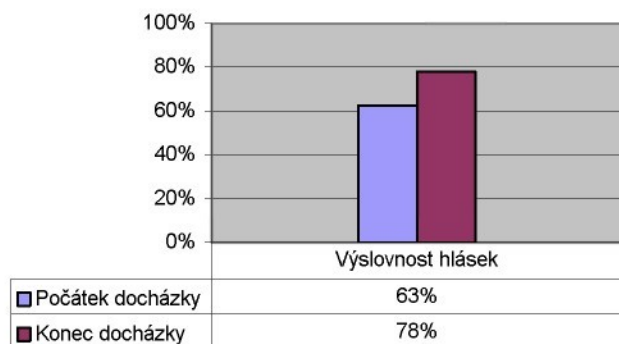
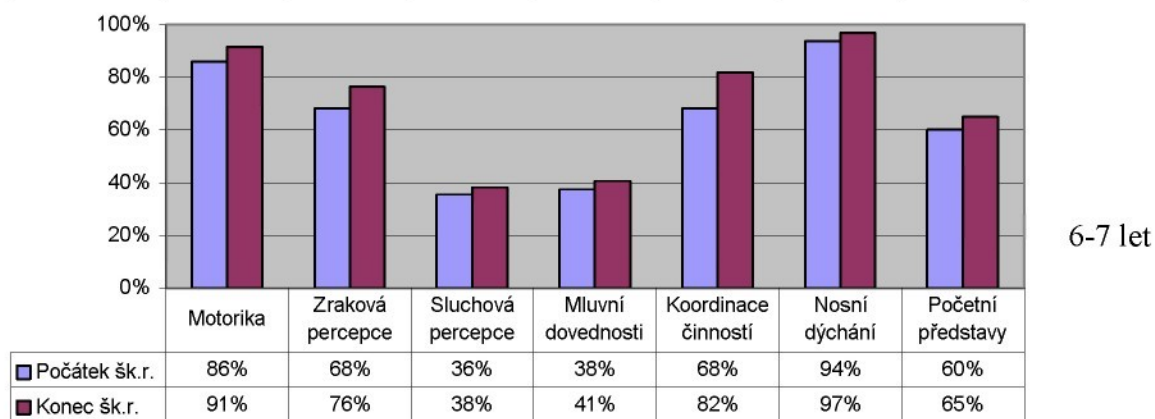
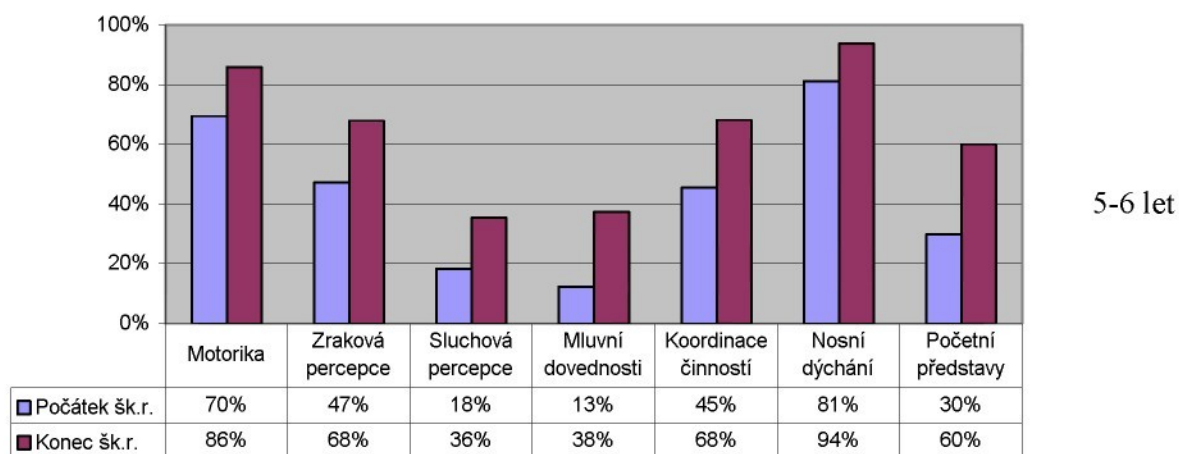
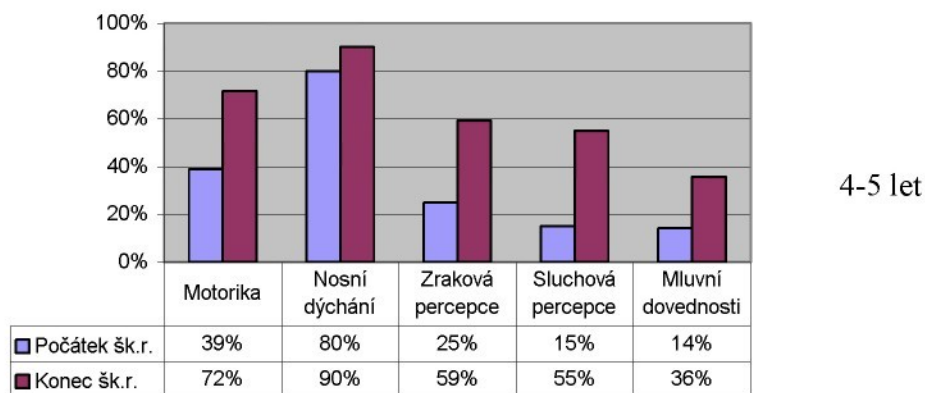
Graf č. 3 Hodnocení výkonnosti N.F.

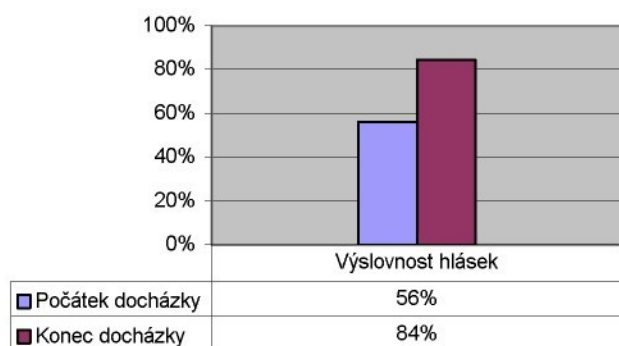
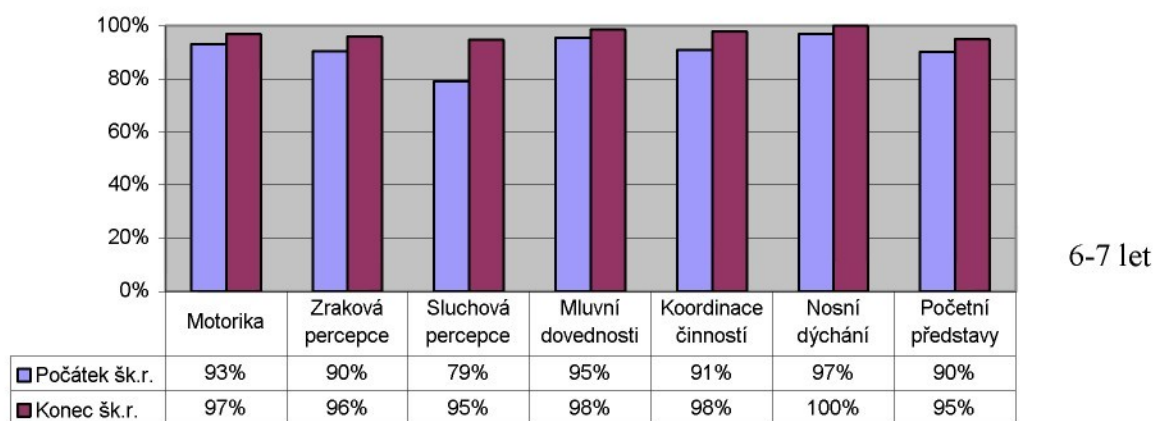
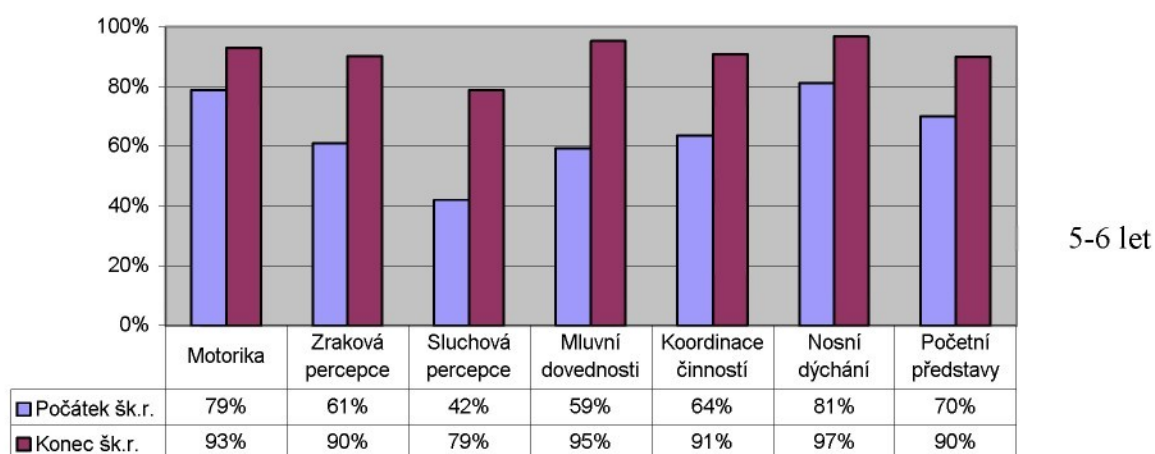
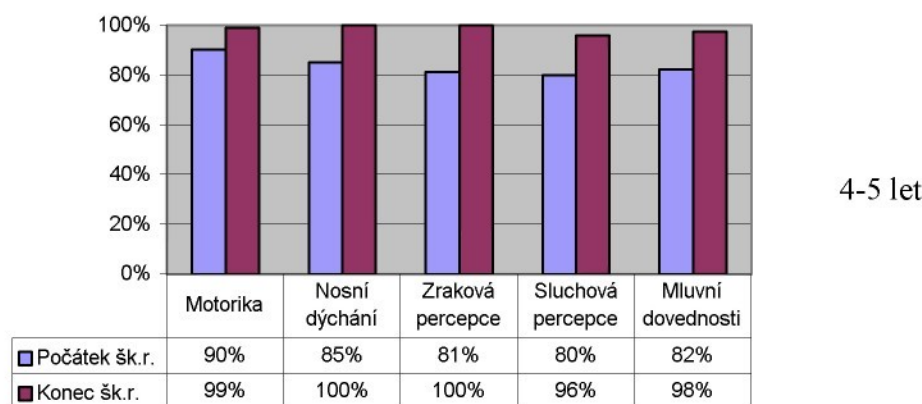
Graf č. 4 Hodnocení výkonnosti T.R.

Graf č. 5 Hodnocení výkonnosti F.K.

Graf č. 6 Hodnocení výkonnosti V.Š.

Z grafů vyplývá, že u každého dítěte došlo každý školní rok ke zlepšení

Hodnocení na počátku následujícího školního roku jsou vždy nižší než hodnocení na konci předešlého roku, protože v následujícím roce jsou použita náročnější kritéria hodnocení vyšší věkové skupiny.

Nejnižších výkonů dosáhla N.F. Jde o dítě s velkým organickým postižením. I přes dobrou spolupráci s rodinou a pravidelné procvičování v MŠS i doma byly pokroky omezené.

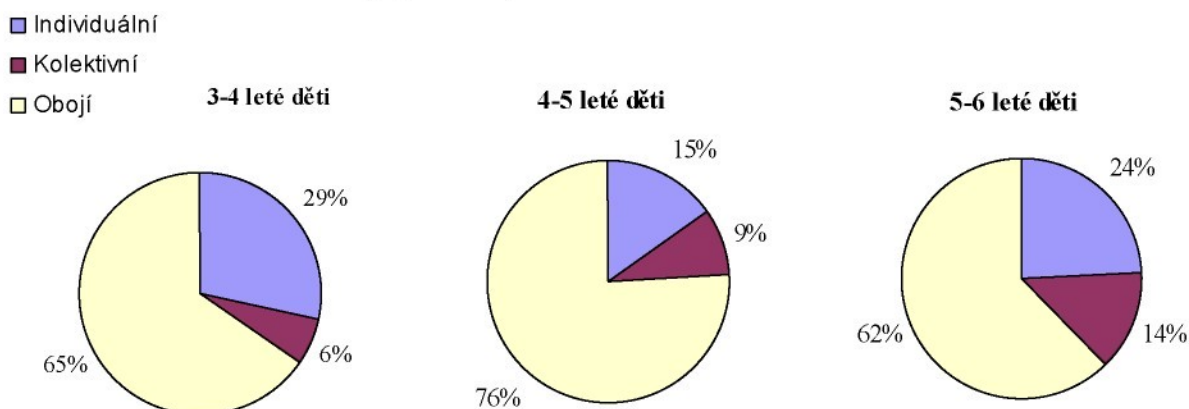
F.K. vyrůstá v málo podnětném domácím prostředí. Proto jeho pokroky v prvních dvou letech docházky byly značné jelikož mu byla věnován intenzivní péče v MŠS. Celkově byly jeho výkony negativně ovlivněny malou snahou ze strany rodiny. Po dlouhodobých absencích a po prázdninách bylo nutno již vytvořené dovednosti znovu procvičovat. V posledním roce i přes intenzivní procvičování v mateřské škole již k takovému nárůstu ve výkonech nedošlo. Z pozorování dítěte lze usuzovat, že další pokroky budou pomalejší a nelze vyloučit možnost organického postižení, které ještě nebylo prokázáno.

Dobrých výsledků dosáhly děti s mírným nebo bez organického postižení a při dobré spolupráci s rodinou.

3.6.3 Hodnocení četnosti individuálních a kolektivních metod logopedické péče

Každá prováděná činnost s dětmi byla označena podle formy jejich procvičování (pouze individuální práce, pouze kolektivní práce a obojí). Způsob procvičování jednotlivých činností je popsán v tabulce (viz příloha č. 1) Je ukázáno jejich procentuální zastoupení v jednotlivých věkových skupinách:

Graf č. 7 Četnost metod logopedické péče

Podíl činností procvičovaných pouze v rámci čistě kolektivní logopedické péče je neočekávaně malý. Většina oblastí, které děti procvičovaly, byly zařazovány jak do kolektivní tak do individuální péče. Děti v MŠS mají velké nebo dílčí nedostatky v jednotlivých

činnostech. Činnosti prováděné kolektivně mohou upravit pouze drobné nedostatky, protože kolektivní cvičení nebere v potaz individuální tempo dětí. Kolektivní činnosti spíše ukazují, kde má dítě nějaký problém, ale nejsou svou intenzitou zpravidla vhodné k odstraňování individuálních nedostatků. Proto zjištěné nedostatky jsou ještě procvičovány v rámci individuální péče.

Činnosti, které jsou náročné na soustředění dítěte jsou zařazeny do individuální péče, protože je nelze efektivně provádět kolektivně. Přesto jsou procvičovány i v kolektivních činnostech, protože je pro dítě vhodné střídání individuálního i kolektivního procvičování. Cvičení v kolektivu jsou pro děti více motivující. Přirozeně se zde také střídá aktivní činnost s aktivním odpočinkem. Následující tabulka shrnuje výhody a nevýhody individuální a kolektivní logopedické péče:

Tabulka č. 2 Výhody a nevýhody individuální a kolektivní logopedické péče

	Výhody	Nevýhody
Individuální péče	• práce v oddělené místnosti je vhodná při docvičování jednotlivých úkolů • individuální tempo při práci • větší možnost soustředění • efektivní úprava výslovnosti • odpadá soutěživost při práci • zacílení procvičování	• větší nároky na personální obsazenost zařízení • potřeba oddělené místnosti
Kolektivní péče	• soutěživost stimuluje k výkonu • střídání aktivního a pasivního zapojení dětí • učení napodobováním vrstevníků • zapojení i do méně atraktivních činností díky síle kolektivu („stádní efekt“)	• tempo práce, kterému se musí přizpůsobit všichni • nutnost zvládat kolektiv dětí • časově náročnější příprava pomůcek

Z tabulky plyne, že každá z forem práce má své přednosti i zápory a proto nelze upřednostňovat jednu formu před druhou. Je třeba si uvědomit výhody a nevýhody obou metod a tomu přizpůsobit jejich volbu při práci s dětmi. Všechny formy péče jsou přínosné

pro nápravu NKS. Proto je vhodné, že v MŠS jsou uplatňovány obě metody logopedické péče.

Pozorování ukázalo, že když N. F. a F. K. při individuálním procvičování cítili, že úkol nezvládnou, přistupovali k jeho plnění neochotně. Při kolektivní práci se zapojovali více. Při některých úkolech „opisovali“ od jiných dětí, ale po několikerém skupinovém procvičování a opakování se cítili jistější a pak i individuálně pracovali s větší chutí.

U V. Š. bylo zaznamenáno, že úkoly, ve kterých cítil nejistotu, před kolektivem raději nechtěl plnit, aby nebyly odhaleny jeho „slabiny“. Při individuálním procvičování se při povzbuzování úkol pokusil splnit.

3.7 Shrnutí výsledků praktické části

1. předpoklad:

Lze předpokládat, že u dětí při použití řízené logopedické péče dojde ke zlepšení v jednotlivých oblastech v každé věkové skupině minimálně o 10%.

Hodnocení:

U dětí, které měly hodnocení výkonnosti na počátku větší než 90% nelze zlepšení o 10% vyhodnotit, protože maximum hodnocení je 100%. Proto byly tyto oblasti u jednotlivých dětí hodnoceny, jako zlepšení o 10%.

V použité orientační diagnostice, je uváděno hodnocení dětí jen do 6 let. Pro děti s odkladem školní docházky byla použita stejná hodnotící kritéria jako pro věkovou skupinu 5 – 6 letých dětí. V této věkové skupině jsou děti, které mají dílčí nedostatky jejichž odstraňování trvá delší dobu. Lze tedy očekávat, že u dětí s odkladem školní docházky nedojde k tak velkému zlepšení. Např. J.K. v oblasti výslovnosti, V.Š. s poruchou pozornosti a dyslalií nebo u F.K., kde usuzujeme na nižší intelektové schopnosti.

Nízké hodnocení N.F. lze přisoudit výraznému psychomotorickému postižení.

Tabulka č 3 Hodnocení předpokladu č. 1

	J.K.	M.V.	N.F.	T.R.	F.K.	V.Š.
Hodnocení 3-4	-	neodpovídá	neodpovídá	odpovídá	-	-
Hodnocení 4-5	odpovídá	odpovídá	neodpovídá	odpovídá	odpovídá	odpovídá
Hodnocení 5-6	odpovídá	odpovídá	neodpovídá	odpovídá	odpovídá	odpovídá
Hodnocení 6-7	odpovídá	-	-	-	neodpovídá	odpovídá
Výslovnost	odpovídá	odpovídá	odpovídá	odpovídá	odpovídá	odpovídá

Popis hodnocení, které neodpovídá předpokladu:

M. V.

- ve věku 3 – 4 let v oblasti sluchové percepce se zlepšila pouze o 8%, v dalších oblastech odpovídá předpokladu

N. F.

- ve věku 3 – 4 let v oblasti sluchové percepce a mluvních dovedností bylo zlepšení menší než 10%
- ve věku 4 – 5 let v oblasti mluvních dovedností bylo zlepšení menší než 10%
- ve věku 5 – 6 let v oblasti motoriky, sluchové percepce a mluvních dovedností bylo menší než 10%

F. K.

- ve věku 6 – 7 let došlo ke zlepšení menšímu než 10% v oblasti motoriky, zrakového a sluchového vnímání, mluvních dovedností a početních představ

Tento předpoklad se potvrdil v případě dětí bez organického postižení nebo s pouze s mírným organickým postižením.

U dítěte s velkým organickým postižením se předpoklad nepotvrdil.

Jedno dítě neodpovídalo předpokladu v poslední hodnocené věkové skupině.

Předpoklad se tedy potvrdil pouze z části.

2. předpoklad:

Lze předpokládat, že za intenzivní spolupráce MŠS a rodiny a při pravidelném procvičování doma, dojde k největšímu zlepšení či úplnému odstranění NKS.

Hodnocení:

J. K. - v posledním roce docházky do MŠS byla spolupráce s rodinou nejlepší, i doma se snažili o systematictější procvičování. V posledním roce docházky do MŠ také dělal velké pokroky, výsledky ve všech oblastech kromě výslovnosti přesáhly 90%.

M. V. - ve sledovaných oblastech docházelo k rovnoměrnému zlepšování. Pouze v oblasti výslovnosti hlásek nebyly pokroky tak velké, protože doma chybělo průběžné procvičování, hlavně v období fixace hlásky v běžné řeči.

N. F. - z pozorování vyplynulo, že s dítětem se doma pracuje, ale vzhledem k jejímu velkému postižení byly i přes dobrou spolupráci s rodinou pokroky omezené.

T. R. - výslovnost během 3 let zcela upravila a i v ostatních sledovaných oblastech dosáhl téměř 100% hodnocení. Zde byla vidět velká snaha ze strany rodiny, dílčí úkoly byly i doma

docvičovány, hlavně v období fixace vyvozených hlásek bylo vidět, že se s dítětem doma pracuje.

F. K. – již od počátku spolupráce s rodinou vážla, matka příliš spoléhala na spontánní úpravu. Po dlouhodobých absencích a po prázdninách bylo nutno již vytvořené dovednosti znovu procvičovat. Spolupráce se mírně zlepšila v letošním roce, z práce s dítětem lze usuzovat alespoň na náhodná domácí procvičování.

V. Š – rodina měla již od počátku zájem o spolupráci a během reedukace bylo s dítětem procvičováno i doma. Matka často sama sdělovala, co se jim doma dařilo více, či méně, ptala se průběžně na jeho výsledky v MŠ. Jeho řečový vývoj se za dobu docházky významně zlepšil.

Tento předpoklad se potvrdil, u pěti dětí ze šesti. U dětí se kterými byly pravidelně procvičovány úkoly i doma, bylo dosaženo lepších výsledků. Pouze N.F. nedosáhla významných zlepšení i přes spolupráci s rodinou. Její schopnosti jsou díky velkému organickému postižení omezené, tudíž náprava nepostupuje tak rychle.

Někteří rodiče příliš spoléhají na intenzivní logopedickou péči v zařízení a nevěnují pozornost domácímu procvičování. Což se projevuje tím, že po dlouhodobých absencích (nemoci, prázdniny) je nutné některé činnosti znovu procvičovat.

3. předpoklad:

Lze předpokládat, že k největšímu zlepšení NKS dojde u dětí, u nichž nebylo prokázáno organické postižení.

Hodnocení:

Tento předpoklad se potvrdil, nejmenších pokroků ve všech sledovaných oblastech dosáhla N.F. u níž jde o výrazné organické postižení.

J. K. - přetrvává velký deficit ve výslovnosti hlásek, vyšetření u něj ukazuje na známky organicity lehčího charakteru.

F. K. – z práce s ním se dá usuzovat na možnost organického postižení, které ještě nebylo prokázáno.

4. předpoklad:

Lze předpokládat, že kolektivní procvičování kombinované s individuálním bude v každé věkové skupině převažující.

Hodnocení:

Každá oblast, která byla s dětmi procvičována, byla zařazena podle formy cvičení do jedné ze

tří kategorií:

- čistě individuální
- čistě kolektivní
- obojí metody dohromady.

Graf č.7 na s. 43 ukazuje, že se zastoupení obou metod pohybuje ve všech letech mezi 62-76%.

Podíl čistě kolektivních metod s rostoucím věkem dítěte také roste a to z 6 na 14%.

Kolektivní metoda logopedické péče je pro děti více motivující, ale zjištěné nedostatky lze efektivněji upravovat při individuální práci. Proto nejvíce činností je procvičováno oběma metodami.

Protože podíl obou metod v žádném roce věku dítěte neklesl pod 50%, považuji tento předpoklad za potvrzený.

V praktické části byly ukázány metody užívané v MŠS k prevenci vývojových vad výslovnosti a k reedukaci NKS. Procvičování úkolů podle individuálního plánu bylo zajišťováno oběma metodami, jak formou individuální, tak i formou kolektivní logopedické péče.

Na vzorku 6 dětí byl zaznamenáván průběh reedukace a průběžné hodnocení výkonnosti po celou dobu jejich docházky do MŠS. U všech pozorovaných dětí došlo ke zlepšení. Jejich výkony byly ovlivněny individuálními dispozicemi a úrovní spolupráce s rodinou. Nejlepší výsledky byly u dětí s malým nebo žádným organickým postižením. Nejmenších pokroků bylo dosaženo u dítěte s velkým organickým postižením – dětská mozková obrna. Vyhodnocení potvrzuje, že děti vlivem cílevědomé, plánované a systematické reedukace dosáhly pokroků a došlo ke zlepšení nebo k úplnému odstranění NKS.

Bylo provedeno kvantitativní zhodnocení zastoupení individuálních a kolektivních metod používaných při logopedické péči. Podíl činností procvičovaných pouze v rámci čistě kolektivní logopedické péče je malý. Kolektivní forma je výhodná pro vzájemnou motivaci dětí, možnost upevňování a automatizaci naučeného. Lze zde dobře využít prvek soutěživosti. Činnosti prováděné kolektivně mohou upravit pouze drobné nedostatky, protože kolektivní cvičení nebere v potaz individuální tempo dětí. Kolektivní činnosti spíše ukazují, kde dítě má nějaký problém, ale nejsou svou intenzitou zpravidla vhodné k odstraňování individuálních nedostatků. Negativem je méně častý verbální kontakt s logopedem, méně dominantní typy mohou být v pozadí.

Zjištěné nedostatky jsou procvičovány nejefektivněji v rámci individuální logopedické péče.

Komunikace je „důvěrnější“. Je zde možnost intenzivně se věnovat jednomu dítěti podle jeho individuálních potřeb. Lze se dítěti přizpůsobit, je zde prostor pro výběr činností dítětem nebo změnu jejich pořadí. Rovněž činnosti, které jsou náročné na soustředění dítěte, nelze efektivně provádět kolektivně a proto jsou zařazeny do individuální péče.

Podíl metod práce se zastoupením jak individuální, tak kolektivní logopedické péče je převládající ve všech věkových skupinách.

Práce ukazuje, že každá z forem logopedické péče má své přednosti i zápory a proto je vhodné využívat obou těchto forem práce.

Nezbytná je spolupráce s rodinou. Někteří rodiče ale příliš spoléhají na intenzivní logopedickou péči v zařízení a nevěnují pozornost domácímu procvičování. Což se projevuje tím, že po dlouhodobých absencích (nemoci, prázdniny) je nutné některé činnosti znovu procvičovat.

4 Závěr

Bakalářská práce se zabývá teoreticky i prakticky poruchami komunikace u dětí předškolního věku. V teoretické části jsou na základě studia odborné literatury ozřejměny pojmy logopedie, komunikační schopnost a je popsán vývoj řeči. Zjistila jsem terminologickou změnu – vzhledem k posunu chápání orientace logopedie na všechny jazykové roviny. Dvořák uvádí pojem „poruchy komunikace“, Škodová, Lechta a další autoři již uvádějí pojem „narušená komunikační schopnost“. Náprava poruch komunikačních schopností může probíhat v logopedických poradnách ambulantně nebo mohou být děti zařazovány současně do škol s logopedickou péčí.

Zákonitosti vývoje řeči mají všeobecnou platnost, ale velmi časté jsou individuální odchylky. Řeč se vyvíjí v souvislosti s celkovým vývojem dítěte. Pro správný vývoj řeči musí být zachovány vnější i vnitřní podmínky.

Předškolní období má z hlediska prevence poruch řeči zásadní význam. V tomto období je možné zásadním způsobem ovlivnit proces zdokonalování mluvních dovedností a podpořit zájem o řeč.

V mateřských školách speciálních, do kterých jsou zařazovány děti s narušenou komunikační schopností, je zajištěna intenzivní logopedická péče.

Narušená komunikační schopnost může být trvalá nebo přechodná. Může být hlavním symptomem nebo může být důsledkem jiného postižení.

V praktické části byly ukázány metody užívané v mateřské škole speciální k prevenci vývojových vad řeči a k reedukaci narušené komunikační schopnosti. Na vzorku 6 dětí, které byly sledovány po celou dobu docházky do mateřské školy speciální, byla ukázána reedukace jednotlivých typů narušené komunikační schopnosti. K hodnocení logopedické péče je třeba přistupovat komplexně, zaměřit se na celou osobnost dítěte a všechny složky komunikace. Ke správnému zhodnocení účinnosti logopedického působení je zapotřebí srovnání. Každoročně se vyhodnocuje rozvoj jeho komunikačních schopností. K tomu nám slouží průběžné záznamy o práci i výsledcích. Každoroční hodnocení sledovaných dětí ukazovalo jejich pokroky. Procvičování úkolů podle individuálního plánu bylo zajišťováno jak formou individuální, tak i formou kolektivní logopedické péče. Práce ukazuje, že každá z forem logopedické péče má své přednosti i nedostatky a proto je vhodné do reedukace zařazovat obě tyto metody.

Vyhodnocení potvrzuje, že děti vlivem cílevědomé, plánované a systematické reedukace dosáhly pokroků a došlo ke zlepšení nebo k úplnému odstranění narušené komunikační

schopnosti.

Výsledky logopedického působení závisí na mnoha faktorech. Do značné míry závisí úspěch na dítěti samém, na druhu narušené komunikační schopnosti, na ochotě dítěte spolupracovat, na dalších postiženích (mentální, smyslová, tělesná), osobnostních rysech, na schopnosti soustředit se apod. Nezbytná je však včasná diagnostika a na jejím základě vhodná reedukace. Také bez spolupráce rodiny nelze dosáhnout dobrých výsledků. Nezbytná je i pravidelnost, systematičnost a soustavnost logopedické péče.

Úprava narušené komunikační schopnosti usnadňuje integraci postiženého dítěte do společnosti.

Péče o děti s narušenou komunikační schopností musí být komplexní. Nutná je spolupráce logopeda s psychologem a lékařskou péčí (neurolog, foniatr, fyzioterapeut aj.).

Cílem práce byl popis a ověření účinnosti metod logopedické péče v mateřské škole speciální, které ovlivňují úpravu narušené komunikační schopnosti.

Cíle práce bylo dosaženo, práce ověřila, že všechny děti se průběžně zlepšovaly a že obě metody uplatňované v mateřské škole speciální v rámci logopedické péče jsou účinné a při reedukaci narušené komunikační schopnosti je vhodná jejich kombinace.

5 Návrh opatření

Dětem s narušenou komunikační schopností se dostává v mateřské škole speciální intenzivnější logopedické péče než pouze v ambulantní péči logopeda. Proto je vhodné zařazovat děti s výrazně narušenou komunikační schopností do těchto předškolních zařízení alespoň na dopoledne, protože se jim zde dostane jak individuální, tak kolektivní péče a obě jsou pro děti přínosné. Všechna cvičení by měla být předkládána dětem formou hry a pedagog musí mít na zřeteli skupinové i individuální cíle. Individuální reedukace vychází ze studia dokumentace a z orientační diagnostiky.

Protože tyto děti často zůstávají v předškolních zařízeních s odkladem školní docházky, bylo by vhodné vytvořit orientační diagnostiku i pro věkovou skupinu 6-7 letých dětí.

Volba metod, kterými budou procvičovány jednotlivé dovednosti, může být ponechána na posouzení pedagoga - logopeda. Metody procvičování mohou být voleny podle zjištěných potřeb reedukace dětí dané skupiny.

Dětem s výraznými nedostatky v jednotlivých oblastech je vhodné doporučit jejich intenzivnější procvičování (grafomotorická cvičení, ergoterapie apod.) na speciálních pracovištích. Na dítě je třeba působit komplexně a respektovat jeho individuální zvláštnosti.

Pro děti s neurologickým postižením (dětská mozková obrna) je přínosné, aby zařízení poskytovalo nejen logopedickou péči, ale i rehabilitační péči, kterou zajišťují fyzioterapeuti. Většinou je u těchto dětí aplikována tzv. Vojtova metoda. Přínosná je i stimulace orofaciální oblasti podle konceptu orofaciální regulační terapie Castillo-Moralese nebo Bobathova terapie. Je vhodné, aby mateřská škola speciální spolupracovala se speciálně pedagogickým centrem zaměřeným na dané postižení. Zde pracuje tým odborníků (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovníce aj.), kteří se zabývají speciálně pedagogickou diagnostikou, zpracovávají návrhy opatření k jejich cílené podpoře, poskytují poradenské služby jak rodičům postižených dětí, tak pedagogům daného zařízení. Také umožňuje zapůjčování kompenzačních a rehabilitačních pomůcek a speciálních hraček.

Pokud takovou spoluprací nelze zajistit, je vhodné, aby s mateřskou školou pravidelně spolupracoval psycholog, který zajistí psychologickou diagnostiku. Psycholog spolupracuje s pedagogy zařízení, posuzuje vhodnost případného odkladu školní docházky a pomáhá při zařazování do vhodné školy.

Se zařízením by měl spolupracovat sociální pracovník, který by zajišťoval sociálně právní poradenství pro rodiče. Zařízení může zapůjčovat pro domácí procvičování pomůcky a speciální hračky.

6 Seznam použitých zdrojů

- DVOŘÁK, Josef. *Logopedický slovník*. 2. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 2001. ISBN 80-902536-2-8
- HOUSAROVÁ, Blanka (ed.). *Speciálněpedagogická čítanka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-109-5
- KLENKOVÁ, Jiřina. *Kapitoly z logopedie I*. 2. vyd. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-88-5
- KRAHULCOVÁ, Beáta. *Dyslalie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. ISBN 80-7041-413-8
- KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-100-8
- LECHTA, Viktor, aj. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5
- LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5
- MINAŘÍKOVÁ, Miroslava, aj. *Jazyková výchova v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, 1987
- POTĚŠILOVÁ, Vlasta. Individuální plány pro rozvoj komunikačních dovedností. In: *Sborník Česká logopedie 2000*. 1. vyd. Praha: Galén 2001, s. 87. ISBN 80-7262-135-1
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. Praha : VÚP, 2004 [cit. 2005-11-14]. Dostupné na WWW:<<http://www.vuppraha.cz>>.
- SOVÁK, Miloš. *Logopedie předškolního věku*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 14-434-84
- SVOBODOVÁ, Karla. *Cviky pro rozvíjení motoriky mluvidel*. 1. vyd. Ostrava: Montanex, 2002. ISBN 7225-080-0
- ŠKODOVÁ, Eva, aj. *Klinická logopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6

7 Seznam příloh

Příloha č. 1: Vyhodnocení sledovaných dětí v jednotlivých letech (viz text – s. 29, 36, 43)

Příloha č. 2: Fotografie činností s dětmi – kolektivní logopedická péče s mladšími a staršími dětmi, individuální logopedická péče s dětmi, rehabilitace (viz text – s.30)

Příloha č. 3: Příklady kolektivního logopedického cvičení (viz text – s.34)

Příloha č. 4: Popisy případů sledovaných dětí (viz text – s.35)

[illegible]

I	koulet očima, pohyby pravo - levé, nahoru i dolů		1	1	0,5	0,5	1	1		
I	sledovat očima hračku, kterou držíme v ruce		1	1	0,5	0,5	1	1		
Grafomotorika										
O	správné držení tužky		0,75	0,75	0	0	0,5	1		
O	při kreslení zapojovat pohyby ramene, lokte, zápěstí		1	1	0,5	0,5	1	1		
O	podporovat kruhové pohyby		1	1	0	0	1	1		
O	svislá čára		1	1	0	0,5	1	1		
O	vodorovná čára		1	1	0	0,5	1	1		
Nosní dýchání a hospodaření s dechem			85%	100%	30%	55%	80%	100%		
O	foukání brčkem do vody		1	1	0,5	0,5	1	1		
I	foukání do bublifuku		0,75	1	0	0,5	1	1		
I	pít brčkem		1	1	0,5	0,75	1	1		
I	využití různých píšťalek a fíkaček		0,75	1	0,5	0,5	0,5	1		
O	foukání do papírového míčku		0,75	1	0	0,5	0,5	1		
Zraková percepce			92%	100%	25%	50%	92%	100%		
O	skládat obrázky rozdělené na polovinu		1	1	0	0,5	1	1		
O	třídění korálků, kostek podle barev, velikosti		1	1	0,5	0,75	1	1		
I	velké puzzle zasouvat do správných tvarů		0,75	1	0	0,5	0,5	1		
O	přirazování dvojic stejných obrázků		1	1	0,5	0,75	1	1		
I	hledat určenou věc mezi více obrázky, předměty		1	1	0,5	0,5	1	1		
I	očima a prstem sledovat čáru, cestičku na papíře, nejdřív jednu, potom dvě se různě proplétající		0,75	1	0	0	1	1		
Sluchová percepce			88%	96%	25%	25%	75%	92%		
O	nápodobá přírod. zvuků, zvuků zvířat, přirazování		1	1	0,5	0,5	1	1		
O	napodobovat hlasitou a šeptanou řeč		1	1	0	0	0,5	1		

K	vyjádřit pohybem stoupání a klesání melodie		0,5	0,75	0	0	0,5	0,75		
O	zpívání, rytmizace říkadel - hra na tělo		0,75	1	0	0	0,5	0,75		
O	hádání zvuků v okolí		1	1	0,5	0,5	1	1		
O	hádat zvuky, které vydávají různé materiály		1	1	0,5	0,5	1	1		
Mluvní dovednosti			80%	98%	25%	30%	90%	100%		
Rozumění řeči										
O	přiradit k sobě správné předměty na slovní pokyn		1	1	0,5	0,75	1	1		
O	třídít skupiny obrázků podle kategorie (vše co je k jídlu, hračky, zvířata)		0,75	1	0	0	0,5	1		
O	ukázat obrázky, na kterých jsou jednotlivé činnosti		1	1	0,5	0,5	1	1		
Aktivní zásoba										
O	ukázat a pojmenovat alespoň 5 částí svého těla		1	1	0	0	1	1		
O	pojmenovat jednoduché činnosti (koupe, jede...)		1	1	0,5	0,5	1	1		
O	pojmenovat běžné druhy jídla		0,75	1	0,5	0,5	1	1		
O	pojmenovat děti ze třídy		0,5	1	0	0	0,5	1		
O	pojmenovat předměty		0,75	1	0,5	0,75	1	1		
O	pojmenovat zvířata		0,75	1	0	0	1	1		
O	pojmenovat hlavní části oděvu		0,5	0,75	0	0	1	1		
29%	Individuální metody		22%	26%	6%	11%	24%	26%		
6%	Kolektivní metody		4%	5%	2%	2%	3%	5%		
65%	Obojí metody		54%	59%	17%	23%	54%	60%		
100%	Hodnocení		87%	98,5%	27%	38%	87%	98,4%		

Hodnocení pro 4 - 5 leté děti		J.K.		M.V.		N.F.		T.R.		F.K.		V.Š.	
Metoda	Motorika	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku
		71%	88%	90%	97%	18%	28%	85%	97%	39%	72%	51%	81%
	Motorika ruky												
	jakákoliv manipulace s předměty (skládání, rozebírání, třídění, sestavování...)	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
O	vyrábět z papíru, textilu, z přírodnin	0,5	0,5	1	1	0	0,5	0,5	0,75	0,5	0,75	0,5	0,75
K	šroubovat prsty, nářadím, zatloukat...	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
I	navlékat korálky	0,5	1	1	1	0	0	1	1	0	0,5	0	0,5
I	pracovat s plastelínou	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0	0,5	0,5	0,75
K	kreslit, malovat	0,5	0,5	0,75	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5	0,75
K	hry s míčem	0,5	1	0,75	1	0,5	0,5	1	1	1	1	0,5	0,5
	Motorika mluvidel												
O	napodobení olizování horního a dolního rtu	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	1	0,5	1
	pohyby jazyka dopředu, dozadu, do stran, nahoru a dolů	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	1	0,5	1
O	pohyb jazyka do kruhu, olizovat rty dokola	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	1	0,5	1
O	špulení rtů, roztáhnout rty do širokého úsměvu	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	1	0,5	0,75
O	uvolnit rty a bít prsty o dolní ret	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
O	nafukování tváří	1	1	1	1	0,5	1	1	1	1	1	0,5	1
O	jazyk stočit a rychle natáhnout - klapání podkov	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	1	0,5	0,75
I	kloktání (procvičování patrohltnového uzávěru)	0,5	1	0,75	0,75	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	1

	kolem pěti let												
○	pohyb jazyka po horní a dolní aveole	1	1	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
○	ťukat špičkou jazyka o horní aveolu	0,5	1	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
○	vibrace volných k sobě přiložených rtů při výdechu	1	1	1	1	0	0,5	1	1	1	1	1	1
○	nafouknout obě tváře a pouštět vzduch po troškách	0,5	1	1	1	0	0,5	0,5	1	1	1	0,5	1
○	držet horní zuby proti dolnímu rtu	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	1	0,5	0,75
○	udělat kapříka - vysát vzduch z tváří	0,5	1	0,5	0,75	0	0	0,5	1	0	0,5	0	0,5
	přitisknout špičku jazyka za dolní zuby a trochu otvírat												
○	a zavírat pusu	0,5	0,5	1	1	0	0	0,5	0,75	0	0,5	0,5	0,75
	roztáhnout jazyk do placičky a okrajem ho přitisknout												
○	ke všem dolním zubům	0,5	0,5	0,5	0,75	0	0	0,5	0,75	0	0,5	0	0,5
	špičkou jazyka jet po horním patře zezadu dopředu a												
○	zastavit se na ploše zubů	0,5	1	1	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5	1
	dát do pusy ukazováček a špičkou jazyka ho vytlačit												
○	ven	0,5	0,5	0,75	1	0	0	0,5	0,75	1	1	0,5	0,75
	Motorika očních pohybů												
I	koulet očima, pohyby pravo - levé, nahoru i dolů	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	1
I	sledovat očima hračku, kterou držíme v ruce	1	1	1	1	0,5	1	1	1	1	1	1	1
	Grafomotorika												
○	správné držení tužky	0,5	0,5	0,75	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
○	cvičit ve stoje u stolečku, volnit ruku od ramene	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	1	0,5	1
○	postupně zmenšit formát a pracovat v sedě	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	1	0,5	1
○	oblouk nahoru	0,5	1	1	1	0	0	1	1	0	0,5	1	1
○	oblouk dolů	0,5	1	1	1	0	0	1	1	0	0,5	1	1
○	kroužení	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0	0,5	1	1

○	ležatá osmička	0	0,5	0,5	0,75	0	0	0,5	0,75	0	0	0	0,5
○	spirály	0	0,5	1	1	0	0	1	1	0	0,5	0	0,5
○	vlnovka	0	0,5	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0	0	0,5
Nosní dýchání a hospodaření s dechem		80%	100%	85%	95%	40%	65%	100%	100%	80%	90%	80%	90%
○	foukání brčkem do vody	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	1	1
I	bublinky z mydlinek co největší, bublifuk	1	1	0,75	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	1
I	využití různých píšťalek a frkaček	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	1	1
○	foukat do papírového míčku	0,5	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	1	0,5	1
I	umět se vysmrkat	0,5	1	0,5	0,75	0	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	0,5
Zraková percepce		75%	88%	81%	100%	31%	63%	81%	100%	25%	59%	63%	84%
○	hledání a třídění předmětů různého tvaru i velikosti	1	1	1	1	0,5	1	1	1	0	0,5	0,5	1
I	skládat rozstříhaný obrázek	0,5	1	0,75	1	0,5	0,5	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
I	puzzle - skládat	0,5	0,5	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
○	zapamatovat si věci na stole	0,5	1	0,5	1	0	0,5	0,5	1	0	0	0,5	0,75
○	poznat co se změnilo	0,5	0,5	0,5	1	0	0,5	1	1	0	0,5	0,5	0,75
○	očima a prstem sledovat čáru, cestičku na papíře	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	1	0,5	0,75
○	hledat určenou věc mezi více obrázky	1	1	1	1	0,5	1	1	1	0,5	0,75	1	1
○	hledat dvojice stejných obrázků	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sluchová percepce		55%	75%	80%	98%	20%	30%	80%	100%	15%	55%	30%	70%
nápodoba přírodních zvuků, zvuků zvířat, přiřazovat k													
○	obrázkům	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	0,75	1	1
○	napodobovat hlasitou a šeptanou řeč	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	1
K	vyjádřit pohybem stoupání a klesání melodie	0,5	0,5	0,75	0,75	0	0	0,5	1	0	0,5	0	0,5
K	vyjádřit pohybem krátký nebo dlouhý tón	0,5	0,5	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0	0,5
○	rytmizovat říkadla, slova	0,5	0,5	1	1	0,5	0,5	1	1	0	0,5	0,5	0,75

○	poznat písničku podle melodie	0,5	1	0,5	1	0	0,5	0,5	1	0	0,5	0	0,5
○	hádat zvuky v okolí	0,5	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
○	hádat podle zvuku, co je v krabici	0,5	1	0,75	1	0,5	0,5	0,5	1	0	0,5	0	0,75
○	určit kolikrát jsem pískla, tolikrát tleskne	0,5	0,5	0,5	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5	0,75
○	reagovat na dohodnutý zvuk (vyskočí při písknutí)	0,5	1	0,75	1	0	0	1	1	0	0,5	0	0,5
Mluvní dovednosti		36%	64%	82%	96%	14%	14%	86%	100%	14%	36%	29%	64%
Aktivní zásoba													
○	slovesa: pojmenovat činnosti, co kdo dělá podstatná jména: co jezdí, co létá, co roste na stromě, v zahradě, co potřebuji k vaření, k šití, ke stavbě	0,5	0,75	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
○	domu	0,5	0,75	0,75	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5	0,75	0,5	0,75
○	přídavná jména: jaké je jablíčko, jaký je strom... hledání významu - k čemu je to dobré, co se s tím	0,5	0,75	1	1	0	0	1	1	0	0	0,5	0,75
○	dělá, kdo to potřebuje	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
○	vyprávění zážitků	0	0,5	0,75	1	0	0	1	1	0	0,5	0	0,5
○	hádky (dospělý popisuje, dítě hádá)	0,5	0,5	0,75	1	0	0	1	1	0	0	0	0,5
○	řešení situací (co bys dělal, kdyby...)	0	0,5	0,75	0,75	0	0	1	1	0	0	0	0,5
15%	Individuální metody	11%	13%	12%	13%	4%	6%	12%	14%	7%	10%	9%	12%
9%	Kolektivní metody	5%	6%	7%	8%	1%	2%	6%	8%	2%	5%	3%	5%
76%	Obojí metody	46%	59%	61%	69%	14%	24%	61%	69%	23%	45%	34%	56%
100%	Hodnocení	66%	84%	86%	97,3%	22%	35%	85%	98,2%	34%	65%	49%	79%

Hodnocení pro 5 - 6 leté děti

Metoda		J.K.		M.V.		N.F.		T.R.		F.K.		V.Š.	
		Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku
		81%	95%	95%	100%	27%	36%	91%	98%	70%	86%	79%	93%
Motorika													
Motorika ruky													
K	ze zaťaté ruky vysunování prstů po jednom	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	1	1
K	ze zaťaté pěsti trčení všech prstů (kočičí dráčky)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
K	dotýkání se palcem všech čtyř prstů	0,5	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
K	napjaté prsty těsně vedle sebe rozevírat	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	1
K	spojování párových prstů rukou ve střechu	1	1	1	1	0	0,5	1	1	1	1	1	1
K	podávání a přijímání malých míčků	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	0,5	1
K	koulení kuličky mezi palcem a ukazováčkem	0,5	0,5	0,75	1	0	0	0,5	1	0,5	0,75	0,5	0,75
K	chůze prstů po desce stolu vpřed a vzad	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	1
K	šplhání prstů po stěně nahoru a dolů	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	1	1	1	1
hnětení měkkého materiálu, modelování, skládání, navlékání, stříhání, vytrhávání papíru, lepení,													
K	malování, kreslení, manipulace s drobným materiálem	0,5	0,75	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
I	zapínání a rozepínání knoflíků, zipů a zavaz. tkaniček	0,5	0,75	0,75	1	0	0,5	0,5	0,75	0,5	0,75	0,5	0,75
Motorika mluvidel													
předpokladem je zvládnutí motoriky pro děti 3 - 4 leté													
O	pohyb jazyka po horní a dolní aveole	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	1	1
O	ťukat špičkou jazyka o horní aveolu	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	1	1
O	špička jazyka se opře o horní aveolu a klesne dolů	0,5	1	0,75	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
O	vibrace volných k sobě přiložených rtů při výdechu	1	1	1	1	0	0,5	1	1	1	1	1	1
O	nafouknout obě tváře a pouštět vzduch po troškách	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	1	1

○	držet horní zuby proti dolnímu rtu	1	1	1	1	0,5	1	1	1	1	1	1	1
○	udělat kapřika - vysát vzduch z tváří	1	1	0,75	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5	1
○	přitisknout špičku jazyka za dolní zuby a trochu otvírat a zavírat pusu	0,5	1	0,75	1	0	0	1	1	0,5	1	0,5	1
○	roztáhnout jazyk do placičky a okrajem ho přitisknout ke všem dolním zubům	0,5	1	1	1	0	0	0,5	1	0,5	0,5	0,5	0,75
○	špičkou jazyka jet po horním patře zezadu dopředu a zastavit se na ploše zubů	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,75	1
○	dát do pusy ukazováček a špičkou jazyka ho vytlačit ven	0,5	1	1	1	0	0	0,5	1	1	1	0,5	1
Grafomotorika													
○	správně držet tužku	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,75	0,75	0,5	0,75
○	kruh (klubička rozmotávat a namotávat)	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	1	1	1
○	elipsa (svislá, mírně nakloněná)	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
○	spirály	0,5	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	1	1
○	osmička (ležatá, šikmá, svislá)	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	0,75	0	0,5	0,5	0,75
○	oblouky (horní a dolní)	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	1	1	1
○	vlnovka			1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
○	čáry vodorovné	0,5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
○	čáry svislé	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
○	čáry šikmé	1	1	1	1	0,5	0,5	1		0,5	0,75	1	1
Zraková percepce		79%	94%	93%	99%	29%	43%	92%	99%	47%	68%	61%	90%
Optická paměť													
I	pexeso	0,5	1	0,75	1	0	0,5	0,5	0,75	0	0,5	0,5	0,75
○	zapamatovat si věci na stole, vyjmenovat	1	1	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
○	zapamatovat si předměty v řadě (max. 8) a znovu	0,75	0,75	0,75	1	0,5	0,5	1	1	0	0,5	0,5	0,75

	sestavit ve stejném pořadí											
○	přiřadit dvojice obrázků k sobě	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
I	poznat co na obrázku přibýlo	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5 1
	Optická pozornost a diferenciacie											
○	poznat co zmizelo se stolu	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	0,5	0,5 1
I	hledat rozdíly mezi podobnými obrázky	0,75	1	0,75	1	0	0	0,5	1	0,5	0,75	0,5 0,75
I	hledat stejné dvojice obrázků	0,75	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1 1
I	třídít dvojice stejné a stranově obrácené	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5 1
I	dokreslování obrázků (tzv. domalovánky)	0,5	0,75	0,75	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5 0,75
I	vyškrtávání stejného tvaru na papíře	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5 1
○	spojování stejných tvarů čarou	1	1	1	1	0,75	1	1	1	1	1	1 1
I	najít a označit v textu určité písmeno	0,75	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5 1
○	hádat z pohybů rtů slovo	0	0,5	0,75	0,75	0	0	0,5	1	0	0	0 0,5
	Optická figura											
I	vybarvování mozaiky plošek podle daných značek	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5 1
I	hledat obrázky ve zmeti čar	0,75	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	0,75	1 1
I	hledat určité tvary tam, kde se překrývá řada různých obrazců	0,75	1	1	1	0,5	0,75	1	1	0,5	1	1 1
I	hledat mezi překrývajícími se písmeny to, které je nakresleno vedle	0,75	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5 1
	Sluchová percepce	64%	79%	84%	100%	3%	8%	76%	97%	18%	36%	42% 79%
	Akustická pozornost											
○	reagovat na domluvenou slabiku	0,75	1	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5 0,75
○	vymýšlet slova na poslední slabiku	0,5	0,5	0,5	1	0	0	0,5	0,75	0	0	0,5 0,75
○	vymýšlet slova na první slabiku	0,75	1	1	1	0	0	0,5	1	0	0	0,5 0,75
○	vymýšlet slova na první písmeno	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0	0,5 0,75

○	reagovat na jednu určitou hlásku ve slově	0,5	0,75	0,5	1	0	0	0,5	1	0	0	0	0,5
○	reagovat na dohodnuté slovo	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0	0,5	0,5	1
○	reagovat na pravdivé výroky	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	1
○	reagovat na určité slovo v textu	0,75	0,75	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5	0,75
○	reagovat na chyby v textu	0,75	0,75	1	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5	1
Akustická diferenciacie													
I	poznat, zda jsou slova stejná	1	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,75	0,5	1
Fonematický sluch													
○	rytmizace (říkadla, slova)	0,5	0,75	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	1
○	vymýšlení slova na poslední slabiku	0,5	0,5	0,5	1	0	0	0,5	0,75	0	0	0	0,5
○	vymýšlení slova na první písmeno	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0	0	0,5
I	nácvik rozlišení jednotlivých hlásek	0,5	0,75	1	1	0	0	1	1	0	0,5	0,5	0,75
Akustická paměť													
○	učit se vědomě z paměti básničky	0,5	0,75	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
K	slovní řady (Šla babička do městečka)	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
	vytleskat počet slabik ve slovech, pak vyhledat												
○	obrázek, který se hodí na určitý počet tlesknutí	0,5	0,5	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
○	třídít obrázky na dvě skupiny podle zač. hlásky	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0	0,5	0,75
I	složít obrázky v tom pořadí, v jakém je slyšelo	0,75	1	0,75	1	0	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	1
Mluvní dovednosti		61%	75%	88%	98%	0%	9%	81%	100%	13%	38%	59%	95%
Slovní zásoba													
○	hledat protiklady (velký - malý)	0,75	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	1
○	přirovnání (velký jako...)	0,5	0,75	1	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	1
○	synonyma (řekni to jinak)	0,5	0,5	0,75	1	0	0	1	1	0	0	0,5	0,75
	hledání významu - k čemu je to dobré, co se s tím dělá,												
○	kdo to potřebuje	0,75	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	0,5	1

[illegible]

I	korálky navlékat podle barev a dodržet jejich pořadí	0,75	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
I	doplnit, co patří do řádků s vynechaným okénkem	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
Intermodalita													
I	zapamatovat si obrázky, po zakrytí vyjmenovat ve správném pořadí	0,75	0,75	0,75	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	0,75
I	zapamatovat si vyslechnutá slova, vyhledat příslušné obrázky a seřadit je	0,75	0,75	0,75	1	0	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	0,75
Nosní dýchání a hospodaření s dechem		81%	91%	97%	100%	47%	50%	94%	100%	81%	94%	81%	97%
O	foukání brčkem do vody	1	1	1	1	0,75	0,75	1	1	1	1	1	1
I	bublinky z mydlinek co největší, bublifuk	1	1	1	1	0,5	0,75	1	1	1	1	1	1
I	pití brčkem	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
I	využití různých píšťalek a frkaček	1	1	1	1	0,75	0,75	1	1	1	1	1	1
K	foukaná kopaná, foukat do papírového míčku	1	1	1	1	0,75	0,75	1	1	1	1	1	1
O	foukáním udržet ve vzduchu peříčko, kouzelný míček	0,5	0,75	0,75	1	0	0	0,5	1	0,5	1	0,5	1
O	ohýbat plamen svíčky aniž ji sfoukneme	0,5	0,75	1	1	0	0	1	1	0,5	1	0,5	1
O	recitace	0,5	0,75	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
Početní představy		75%	90%	90%	100%	0%	20%	80%	100%	30%	60%	70%	90%
O	přiřazovat stejný počet	0,75	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	1	1
O	umět spočítat množství	1	1	1	1	0	0,5	1	1	0,5	0,75	1	1
O	umět na první pohled označit množství	0,75	1	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	0,75
O	pojmy - první, poslední, uprostřed, vzadu, vpředu	0,5	0,5	0,75	1	0	0	0,5	1	0	0,5	0,5	1
O	chápat operace - přidej, uber, kolik jich pak bude	0,75	1	1	1	0	0	1	1	0,5	0,5	0,5	0,75
25%	Individuální metody	18%	22%	21%	23%	5%	9%	20%	23%	11%	16%	15%	21%
14%	Kolektivní metody	11%	12%	12%	13%	5%	6%	12%	13%	9%	11%	11%	12%
62%	Obojí metody	41%	50%	52%	58%	9%	13%	49%	57%	22%	34%	36%	52%
100%	Hodnocení	75%	88%	91%	99,5%	20%	30%	86%	98,9%	45%	64%	65%	90%

Hodnocení pro 6 - 7 leté děti		J.K.		M.V.		N.F.			F.K.		V.Š.	
		Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku		Počátek školního roku	Konec školního roku	Počátek školního roku	Konec školního roku
Metoda	Motorika											
	Motorika ruky	95%	98%						86%	91%	93%	97%
K	ze zaťaté ruky vysunování prstů po jednom	1	1						1	1	1	1
K	ze zaťaté pěsti trčení všech prstů (kočičí drápky)	1	1						1	1	1	1
K	dotýkání se palcem všech čtyř prstů	1	1						1	1	1	1
K	napjaté prsty těsně vedle sebe rozevírat	1	1						1	1	1	1
K	spojování párových prstů rukou ve střechu	1	1						1	1	1	1
K	podávání a přijímání malých míčků	1	1						1	1	1	1
K	koulení kuličky mezi palcem a ukazováčkem	0,5	0,75						0,75	0,75	0,75	1
K	chůze prstů po desce stolu vpřed a vzad	1	1						1	1	1	1
K	šplhání prstů po stěně nahoru a dolů	1	1						1	1	1	1
	hnětení měkkého materiálu, modelování, skládání, navlékání, stříhání, vytrhávání papíru, lepení, malování,											
K	kreslení, manipulace s drobným materiálem	0,75	0,75						0,75	0,75	0,75	0,75
I	zapínání a rozepínání knoflíků, zipů a zavaz. tkaniček	0,75	1						0,75	1	0,75	1
	Motorika mluvidel											
O	předpokladem je zvládnutí motoriky pro děti 3 - 4 leté	1	1									
O	pohyb jazyka po horní a dolní aveole	1	1						0,75	0,75	1	1
O	ťukat špičkou jazyka o horní aveolu	1	1						0,75	0,75	1	1
O	špička jazyka se opře o horní aveolu a klesne dolů	1	1						0,75	1	0,75	1
O	vibrace volných k sobě přiložených rtů při výdechu	1	1						1	1	1	1
O	nafouknout obě tváře a pouštět vzduch po troškách	1	1						1	1	1	1

○	držet horní zuby proti dolnímu rtu	1	1				1	1	1	1
○	udělat kapřika - vysát vzduch z tváří	1	1				0,75	0,75	1	1
○	přitisknout špičku jazyka za dolní zuby a trochu otvírat a zavírat pusu	1	1				1	1	1	1
○	roztáhnout jazyk do placičky a okrajem ho přitisknout ke všem dolním zubům	1	1				0,5	0,5	0,75	0,75
○	špičkou jazyka jet po horním patře zezadu dopředu a zastavit se na ploše zubů	1	1				0,75	0,75	1	1
○	dát do pusy ukazováček a špičkou jazyka ho vytlačit ven	1	1				1	1	1	1
Grafomotorika										
○	správně držet tužku	1	1				0,75	1	0,75	1
○	kruh (klubička rozmotávat a namotávat)	1	1				1	1	1	1
○	elipsa (svislá, mírně nakloněná)	0,75	1				0,5	0,75	0,75	0,75
○	spirály	1	1				0,75	0,75	1	1
○	osmička (ležatá, šikmá, svislá)	0,75	0,75				0,5	0,75	0,75	0,75
○	oblouky (horní a dolní)	1	1				1	1	1	1
○	vlnovka						0,75	1	0,75	1
○	čáry vodorovné	1	1				1	1	1	1
○	čáry svislé	1	1				1	1	1	1
○	čáry šikmé	1	1				0,75	1	1	1
Zraková percepce		94%	97%				68%	76%	90%	96%
Optická paměť										
I	pexeso	1	1				0,5	0,5	0,75	1
○	zapamatovat si věci na stole, vyjmenovat	1	1				0,5	0,5	0,75	1
○	zapamatovat si předměty v řadě (max. 8) a znovu	0,75	1				0,5	0,75	0,75	1

sestavit ve stejném pořadí										
O	přiřadit dvojice obrázků k sobě	1	1				1	1	1	1
I	poznat co na obrázku přibýlo	1	1				0,75	0,75	1	1
Optická pozornost a diferenciacie										
O	poznat co zmizelo se stolu	1	1				0,5	0,75	1	1
I	hledat rozdíly mezi podobnými obrázky	1	1				0,75	0,75	0,75	0,75
I	hledat stejné dvojice obrázků	1	1				1	1	1	1
I	třídít dvojice stejné a stranově obrácené	1	1				0,75	0,75	1	1
I	dokreslování obrázků (tzv. domalovánky)	0,75	0,75				0,5	0,75	0,75	0,75
I	vyškrtávání stejného tvaru na papíře	1	1				0,75	0,75	1	1
O	spojování stejných tvarů čarou	1	1				1	1	1	1
I	najít a označit v textu určité písmeno	1	1				0,5	0,75	1	1
O	hádat z pohybů rtů slovo	0,5	0,75				0	0	0,5	0,75
Optická figura										
I	vybarvování mozaiky plošek podle daných značek	1	1				0,75	1	1	1
I	hledat obrázky ve zmeti čar	1	1				0,75	1	1	1
I	hledat určité tvary tam, kde se překrývá řada různých obrazců	1	1				1	1	1	1
I	hledat mezi překrývajícími se písmeny to, které je nakresleno vedle	1	1				0,75	0,75	1	1
Sluchová percepce		79%	91%				36%	38%	79%	95%
Akustická pozornost										
O	reagovat na domluvenou slabiku	1	1				0,5	0,5	0,75	0,75
O	vymýšlet slova na poslední slabiku	0,5	0,5				0	0	0,75	0,75
O	vymýšlet slova na první slabiku	1	1				0	0	0,75	1
O	vymýšlet slova na první písmeno	0,75	1				0	0	0,75	1

○	reagovat na jednu určitou hlásku ve slově	0,75	0,75				0	0	0,5	0,75
○	reagovat na dohodnuté slovo	1	1				0,5	0,5	1	1
○	reagovat na pravdivé výroky	1	1				0,5	0,5	1	1
○	reagovat na určité slovo v textu	0,75	1				0,75	0,75	0,75	1
○	reagovat na chyby v textu	0,75	1				0,5	0,5	1	1
	Akustická diferenciacie									
I	poznat, zda jsou slova stejná	1	1				0,75	0,75	1	1
	Fonemický sluch									
○	rytmizace (říkadla, slova)	0,75	1				0,75	0,75	1	1
○	vymýšlení slova na poslední slabiku	0,5	0,5				0	0	0,5	0,75
○	vymýšlení slova na první písmeno	0,75	1				0	0	0,5	1
I	nácvik rozlišení jednotlivých hlásek	0,75	1				0,5	0,5	0,75	1
	Akustická paměť									
○	učit se vědomě z paměti básničky	0,75	0,75				0,5	0,75	0,75	1
K	slovní řady (Šla babička do městečka)	0,75	1				0,5	0,5	0,75	1
	vytleskat počet slabik ve slovech, pak vyhledat obrázek,									
○	který se hodí na určitý počet tlesknutí	0,5	0,75				0,5	0,5	0,75	1
○	třídít obrázky na dvě skupiny podle zač. hlásky	0,75	1				0	0	0,75	1
I	složit obrázky v tom pořadí, v jakém je slyšelo	1	1				0,5	0,75	1	1
	Mluvní dovednosti	75%	92%				38%	41%	95%	98%
	Slovní zásoba									
○	hledat protiklady (velký - malý)	1	1				0,75	0,75	1	1
○	přirovnání (velký jako...)	0,75	0,75				0,5	0,5	1	1
○	synonyma (řekni to jinak)	0,5	0,75				0	0	0,75	0,75
	hledání významu - k čemu je to dobré, co se s tím dělá,									
○	kdo to potřebuje	1	1				0,75	0,75	1	1

I	korálky navlékat podle barev a dodržet jejich pořadí	1	1				0,5	0,75	0,75	1
I	doplnit, co patří do řádků s vynechaným okénkem	0,75	1				0,5	0,5	0,75	0,75
Intermodalita										
I	zapamatovat si obrázky, po zakrytí vyjmenovat ve správném pořadí	0,75	1				0,5	0,5	0,75	1
I	zapamatovat si vyslechnutá slova, vyhledat příslušné obrázky a seřadit je	0,75	1				0,5	0,75	0,75	1
Nosní dýchání a hospodaření s dechem		91%	94%				94%	97%	97%	100%
O	foukání brčkem do vody	1	1				1	1	1	1
I	bublinky z mydlinek co největší, bublifuk	1	1				1	1	1	1
I	pití brčkem	1	1				1	1	1	1
I	využití různých píšťalek a frkaček	1	1				1	1	1	1
K	foukaná kopaná, foukat do papírového míčku	1	1				1	1	1	1
O	foukáním udržet ve vzduchu peříčko, kouzelný míček	0,75	0,75				1	1	1	1
O	ohýbat plamen svíčky aniž ji sfoukneme	0,75	0,75				1	1	1	1
O	recitace	0,75	1				0,5	0,75	0,75	1
Početní představy		90%	100%				60%	65%	90%	95%
O	přiřazovat stejný počet	1	1				0,75	0,75	1	1
O	umět spočítat množství	1	1				0,75	0,75	1	1
O	umět na první pohled označit množství	1	1				0,5	0,75	0,75	1
O	pojmy - první, poslední, uprostřed, vzadu, vpředu	0,5	1				0,5	0,5	1	1
O	chápat operace - přidej, uber, kolik jich pak bude	1	1				0,5	0,5	0,75	0,75
25%	Individuální metody	18%	22%				11%	16%	15%	21%
14%	Kolektivní metody	11%	12%				9%	11%	11%	12%
62%	Obojí metody	41%	49%				22%	34%	36%	52%
100%	Hodnocení	88%	96%				64%	70%	90%	97%

C	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
S	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
Z	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Č	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Š	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Ž	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1
Ť	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
Ď	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
Ň	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
L	0,5	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
R	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Ř	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Hodnocení	44%	55%	63%	78,1%	38%	53%	63%	100,0%	50%	66%	56%	84%

Příloha č. 2 – Fotografie z logopedické práce

Obrázek č. 1 – Individuální logopedická péče, mladší děti

Obrázek č.2 – Kolektivní logopedická péče, mladší děti

Obrázek č. 3 – Kolektivní logopedická péče, mladší děti

Obrázek č.4 – Individuální logopedická péče, starší děti

Obrázek č.5 – Individuální logopedická péče, starší děti

Obrázek č. 6 – Kolektivní logopedická péče, starší děti

Obrázek č. 7 – Kolektivní logopedická péče, starší děti

Obrázek č. 8 – Kolektivní logopedická péče, starší děti

Obrázek č. 9 - Rehabilitace

Příloha č. 3 – Příklady kolektivního logopedického cvičení

Příklad kolektivního logopedického cvičení pro mladší děti

Pomůcky: zrcadla pro každé dítě, parfémovaná květina vystřížená z papíru, obrázky kozy, kozla, kůzlat, obrázky se slovy obsahující hlásku M.

Dechové cvičení

V prostoru herny jsou na zemi květiny „Co to tady voní?“ nádech nosem. Každý si najde jednu květinu a vezme si ji do ruky, děti si sednou a ještě několikrát si zkusíme „čichnout ke kytice“ – nosní nádech. Dbáme na nádech do břicha a nezvedat ramena. „Teď se přihnál vítr, nejdřív to byl malý větříček a foukal na květiny“ – nádech a lehký, dlouhý výdech ústy na květinu, kterou drží děti kousek před ústy. „Teď se přihnál velký vítr hodně zafoukal“ nádech a prudký výdech.

Cviky pro rozvíjení mluvidel

Děti přejdou ke stolečku, kde každé z nich dostane zrcátko, své pohyby mluvidel kontrolují v zrcátku. Starší cviky již cvičíme bez obrazové motivace, nové motivují obrázkem:

- sumec – pozvolné a plynulé otevírání úst do maximálního rozevření a následně pozvolné a plynulé zavírání úst, zopakujeme několikrát
- šašek – zavřená ústa se plynule a zvolna stále šířeji usmívají (do maximálního roztážení koutků), z této pozice se plynule sešpulí do maximálního stažení koutků úst, po celou dobu jsou rty semknuty
- okno – hrot jazyka se mezi lehce pootevřenými rty pokládá na horní ret, na dolní ret, do pravého a levého koutku úst

Artikulační cvičení

Za společného odříkávání básničky a rytmického tleskání „Šel Janeček na kopeček“ přejdeme na koberec, kde jsou na zemi obrázky (koza, kůzlata a kozel). Sedíme na zemi a napodobujeme hlas kozy MÉ, MÉ (koza – přirozená hlasová poloha, kůzlata – vyšší hlas, kozel hlubší hlas). Pak ve stoje rytmické podupávání v rytmu:

MA – MA – MA – MA – MA – MÁMA JE DOMA

AM – AM – AM – AM – AM- MALINY TI DÁM

ME – ME – ME – ME – ME – MLÉKO PIJEME

Mluvní dovednosti

Každému dítěti nabídnou obrázek (obrázky se slovy, která obsahují hlásku M) – děti postupně říkají, co je na obrázku, po té, co všechny obrázky pojmenujeme, děti říkají např. „K čemu máme mísu. Kde jsou mraky. Jakou barvu má meloun“ apod.

Příklad kolektivního logopedického cvičení pro starší děti

Pomůcky: suchý list pro každé dítě, zrcátka, obrázky s předměty s hláskou L na začátku (lavice, lano, loď, louka, lanovka, lyže, les, list, lípa, liška, lopata).

Dechové cvičení

„Děti, pojd'te sem a podívejte se z okna, co myslíte, fouká tam dnes vítr? Podle čeho to poznáte? Pojd'te, sedneme si pohodlně do kruhu na paty a zkusíme si na takový vítr zahrát. Já vám dám listy, přesně takové, do kterých foukal vítr venku. Nejdřív se nadechneme a pak zkusíme udělat lehký vánek. Teď zkusíme udělat větší vítr a nakonec víchru“. Práce s dechem – dlouze a jemně, dlouze a silněji, nejsilněji, nakonec krátký, prudký výdech. Pak procvičíme totéž s artikulací „fííí“, „fúúú“.

Spojení mluvního a pohybového rytmu

Děti znají říkadlo „Listopad, listopad, lísteček mi na dlaň spad“. Za doprovodu říkadla spojeného se dvěma pohyby (cvičení seriality) tlesknutí a plesnutí o stehna přejdeme ke stolečku.

Cviky pro rozvíjení mluvidel

U kulatého stolečku, dětem rozdám zrcátka – zrková kontrola cviků. Dnes budeme opakovat známé cviky, proto budu motivovat pouze slovně. Budeme procvičovat tyto cviky:

- míček – při pevně sevřených rtech nafoukneme jednu tvář vydechovaným proudem vzduchu, stažením svalstva tváře převádíme vzduch z jedné tváře do druhé
- zobáček – vyšpulené rty směrem dopředu se ve střední části rozevírají a svírají
- kůň frká – vydechovaný proud vzduchu rozechvívá rty lehce přiložené k sobě a lehce vyšpulené
- máváme jazykem – ústa jsou otevřená, hrot jazyka je na horních aveolách, bezhlasy pohyb jazyka směrem dolů, zopakujeme několikrát za sebou.

Artikulační cvičení

Zapíváme si písničku „Pec nám spadla“ na LA LA LA.

Pak každé dítě dostane obrázek a věc na obrázku pojmenuje a vytleská. Pak děti posunou svůj obrázek kamarádovi po pravé ruce a znovu budou pojmenovávat a vytleskávat, tak posunou 3 – 4 krát.

Mluvní dovednosti

Obrázky si od dětí vezmu, rozložím je po stole tak, aby na ně viděly a budu dávat dětem hádanky vztahující se k obrázkům na stole. Např. „Je to dopravní prostředek, ale nemá kola. Vozí to lidi na hory“ apod..

Zraková paměť

Děti si zakryjí oči a já jeden z obrázků otočím, děti pak hádají, který obrázek jsem otočila.

Grafomotorika

Každé dítě dostane papír s natištěnými listy, od nich dělá tužkou spirály směrem dolů za doprovodu říkadla

Listopad, listopad, listéček mi na dlaň spad

Příloha č.4 – Popisy případů pozorovaných dětí

Popis případu J.K. nar. 4/1998

Osobní anamnéza:

Těhotenství rizikové (prodělaná viróza v 1. trimestru), porod fyziologický, v termínu záhlavím 2900g/49cm, snížené Agar sc. (svalový tonus, slabý icterus), ale stabilizováno. Psychomotorický vývoj opožděn ve všech složkách, sledován neurologií pro hypertonický syndrom, rehabilitován do 12 měsíců. V péči kardiologie s dg. systolického šelestu, endokrinologie, foniatrie a logopedie. Chůze od 13 měsíců. Vývoj řeči opožděný, první slova v 10 měs, slovní spojení až ve 2,5 letech. Ve 2 letech operován pro retenci varlat, opakovaně záněty HCD. Sluch bez postižení.

Rodinná anamnéza:

U otce diagnostikován balbuties. U dědečka ze strany otce - opožděný vývoj řeči.

Sourozenci – sestra nar. 2001, nyní navštěvuje MŠS pro výraznou řečovou retardaci.

Od 4 let navštěvoval naši mateřskou školu pro výraznou řečovou retardaci. Adaptoval se velmi dobře. Ve hrách se snaží o dominantní postavení, občas má s kamarády konflikty. Po zásahu učitelky je schopen se podřídít, ač nerad. Kontakt s dětmi mu nedělá problém, často užívá gesta, mimiku.

Navštěvuje od 4 let klinickou logopedii, kde pravidelně s matkou dochází na terapii. Zde je veden s diagnózou vývojová porucha řeči – v.s. kombinovaná (dysfázie, dysartrie).

Šk. rok 2002 – 03

Výrazné opoždění v aktivní řeči, aktivně užívá onomatopoeia a několik dvojslabičných výrazů (máma, táta, bába, auto, deda), či kombinací slabik, užívá ukazovací zájmena. Hlásky vyslovuje nepřesně. Ve větách nehovoří. Rozumí základním pokynům, nediferencuje barvy, početní řadu zvládne 1-3. Motorika mluvidel je bez omezení, ale vážne koordinace pohybů. Kresebný projev je na úrovni čar, uzavře kruh. Horší úroveň pozornosti. Měsíční pobyt v rehabilitačním stacionáři Foniatrické kliniky - 2/2003.

Reedukace:

- procvičování motoriky mluvidel, pohyby jazyka, nafukování tváří, špulení
- nácvik citoslovcí a onomatopoií (Zvukomalebná slova), dle úspěšnosti zařazovat další
- diferenciaci červené, žluté a zelené barvy
- procvičování grafomotoriky – směrové čáry, horní a dolní oblouk, kruh, klubičko, spirály, vlnovka, ležatá osmička, spojovat s rytmičnými říkadly
- rytmicizující cvičení, hra na tělo, rytmičné nástroje, bzučák

- rozvoj aktivního slovníku – pojmenovávání zvířat, dopravních prostředků, členů rodiny, spojovat s rytmiizací
- jemná motorika jazyka (pohyb po patře, aveolách, posilování)
- zraková percepce – diferenciac barev, velikostí, tvarů, vkládačky, skládání obrázku ze dvou částí, postupně z více částí, jednoduché puzzle
- zraková paměť – zapamatovat si 3 – 4 věci
- procvičovat jemnou motoriku – navlékání, ukládání kuliček dle vzoru

Hodnocení:

Největší pokroky udělal v grafomotorice, ve zrakové a sluchové percepci. Dílčí zlepšení bylo zaznamenáno v oblasti mluvních dovedností a v rozšiřování aktivní slovní zásoby. Spolupráce s rodinou je dobrá, průběžně předávají úkoly z návštěv u klinického logopeda a zprávy z pobytu na Foniatrické klinice. Pravidelně doma s dítětem nepochvívají, jde spíše o nahodilá cvičení. Spíše spoléhají na pravidelnou práci s dítětem v mateřské škole a ve stacionáři.

Šk. rok 2003 – 04

Výrazný neverbální kontakt s dětmi i dospělými, užívá onomatopoeia a jedno a dvojslabičná slova, začíná užívat dvojslovné věty. Zaměřuje hlásky, přesmykuje slabiky. Pasivní slovník je výrazně větší. Přetrvávají koordinační potíže v motorice mluvidel. Nyní opět nediferencuje barvy. Má horší mechanickou paměť. Začíná rytmiizovat dvojslabičné výrazy. Lateralita nevyhraněná, převažuje dominance pravé ruky. Měsíční pobyt v rehabilitačním stacionáři Foniatrické kliniky – 10/2003.

Reedukace:

- procvičování artikulace (Zvukomalebná slova)
- procvičování motoriky mluvidel – jemná motorika jazyka, posilování
- podpora vyjadřování ve větách – jednoduché věty (Táta jede. Kluk spí. Holka jí. apod.)
- procvičování jednoduchých dětských říkadel, spojování s rytmiizací (Kovej, kovej... Ten náš Pavel...Byla jedna babka...)
- procvičování motoriky mluvidel – spojení dvou pohybů a jejich střídání
- obohacování aktivní i pasivní slovní zásoby (obrázkové knihy, obrázky DIDA, hry Co potřebuješ k ..., Kde bydlí)
- diferenciac barev – červená, žlutá, zelená, modrá
- určování Co do skupiny nepatří

- rozvíjení grafického projevu – dokreslování části obrázku, dokreslování dle osy, kreslení postav, dopravních prostředků
- rozvoj početních představ 1-5
- rozvoj sluchové diferenciaci – délka zvuku, počet slabik, stejná a jiná slova, slabika, hláska na začátku, slabika na konci
- zraková percepce – vyhledávání odlišných tvarů v řadě (Michalová, Z. Shody a rozdíly)
- vizuomotorika – labyrinty a cesty

Hodnocení:

V oblasti motoriky mluvidel zvládá všechny cviky pro danou věkovou skupinu. Problémem je koordinace a střídání dvou pohybů. V grafomotorice zvládá základní prvky, u složitějších (elipsa, osmička) přetrvává deficit, je však vidět zlepšení. Nedostatky přetrvávají ve sluchové percepci, v oblasti mluvních dovedností a koordinaci činností. Řeč je nadále velmi málo srozumitelná. Spolupráce s rodinou je na stejné úrovni jako v loňském roce. Chybí pravidelnější cvičení doma. Po upozornění se situace krátkodobě zlepšila.

Šk. rok 2004 – 05

Chlapec zůstává v mateřské škole s odkladem školní docházky z důvodu řečové retardace.

Vyjadřuje se již ve dvoj a trojslovných větách, ale s nápadnými dysgramatismy. Přesmykuje slabiky, víc jak trojslabičná slova redukuje. Problém s vyprávěním. Srozumitelnost řeči je malá, místy nesrozumitelná. Má velký mluvní apetit. Kresba postavy je jednoduchá, má základní části těla, bez oblečení, ruce se správným počtem prstů, nohy jednodimenzionální. Kresba je jistá, energická. Dovede se podepsat. Základní barvy pozná. Patrné zlepšení soustředění k činnosti. Měsíční pobyty v rehabilitačním stacionáři Foniatrické kliniky – 10/2004 a 5/2005.

Reedukace:

- procvičování zrakové paměti (pexeso – 4 obrázky, seřadit do druhé řady)
- obohacování slovníku o přídavná jména
- rytmiizace dvojslovných spojení
- nácvik vět (pexeso Méd'a jí... a další obrazový materiál)
- jemná motorika jazyka – zpřesňování pohybů, polohování
- rozvoj grafomotoriky – vést k uvolněnosti, menší tvary kreslí křečovitě
- procvičování mechanické paměti – říkadla (Mámo, táto..., Šel Janeček...), spojovat je s rytmiizováním na tělo

- cvičení seriality – pravidelné střídání dvou pohybů při rytmických říkankách
- nácvik dějové posloupnosti (Čtveřice obrázků)
- rozvoj sluchové diferenciaci – znělost x neznělost, měkkost x tvrdost
- nácvik artikulace s taktilní a zrakovou kontrolou
- procvičování hlásek B P V F ve slovech, větách
- vyvozování hlásky K
- zraková diferenciaci – rozlišování figury a pozadí
- dokreslování obrázku podle osy
- vizuomotorika – vedení čáry mezi dvěma liniemi

Hodnocení:

Takřka bez deficitu je jemná motorika a grafomotorika. Zlepšeno zrakové a sluchové vnímání. Nedostatky ve sluchové paměti a mluvních dovednostech přetrvávají. Největší deficit je ve výslovnosti hlásek. V roce před nástupem do základní školy byla patrna větší snaha rodičů o systematické domácí procvičování, hlavně v období zapojování upravené hlásky do běžné řeči.

Za celou dobu docházky do mateřské školy udělal velký pokrok. Začal se vyjadřovat ve větách, zlepšila se aktivní i pasivní slovní zásoba. Zlepšena rytmizace, sluchová, zraková percepce, pokrok v grafomotorice a jemné motorice. Deficity přetrvávají v koordinaci artikulačních pohybů a s tím související výslovnosti. Prodloužila se schopnost soustředění k práci.

Závěr z psychologického vyšetření květen 2005 – přetrvávající porucha koncentrace pozornosti a aktivity (zlepšující se tendence), nerovnoměrný psychomotorický vývoj, aktuálně odpovídá 5 let a 11 měs.(chronolog. věk 6 let, 8 měs.), výkon ovlivňuje kvalita koncentrace pozornosti, přetrvávající oslabení v jemné motorice (postupně se zlepšující stav, známky organicity lehčího charakteru). Výrazné obtíže v řeči – specifická porucha artikulace v kombinaci s dysfázií.

Do 1. třídy nastupuje do základní školy pro děti s vadami řeči.

Dle současných informací rodičů do školy chodí rád, v plnění školních povinností je svědomitý, úspěšný. Logopedická péče v rámci vyučování, úprava hlásek koresponduje s písmeny, která se učí. Řeč zůstává i nadále málo srozumitelná, i když je zde patrné zlepšení.

Popis případu M.V. nar. 11/1998

Osobní anamnéza:

Těhotenství i porod fyziologický, 3100g/50cm. Sledována na neurologii pro předčasně se

uzavírající fontanelu. Chodit začala ve 14 měsících, motorický vývoj v normě. První slova po 1 roce, pak stagnace, neprojevovala zájem o opakování říkadel a o verbální komunikaci vůbec, spíše si pomáhala gesty a mimikou a domáhala se všeho křikem, dokud jí nevyhověli. Kolem 3 let se objevovala pouze ojedinělá slova. Ve 3 letech neurolog diagnostikoval opožděný vývoj řeči, doporučil logopedickou péči. Logopedickou ambulanci navštěvuje od 3,5 let.

Rodinná anamnéza:

Rodiče jsou nyní rozvedeni. Děvčátko zůstalo v péči matky. V domácnosti žije společně s babičkou. Otec si bere dítě jednou za 14 dnů. M. na něm lpí. Sourozence nemá. Řeč rodičů bez nápadností.

Začala naše zařízení navštěvovat ve 3 letech pro opožděný vývoj řeči.

Měla výrazné adaptační potíže, byla plačtivá, jednak při loučení s rodiči, rozplakala se i několikrát denně. Odmítala jídlo. Tyto obtíže přetrvávaly 1 rok.

Šk. rok 2001/02

Aktivní slovní zásoba výrazně pod úroveň věku. Vyjadřování ve jednoslovných větách, užívá jedno a dvojslabičná slova. Výslovnost dyslalická. Mluvní apetit malý. Rozumění řeči je dobré.

Reedukace:

- cviky pro rozvíjení motoriky mluvidel (čert, koník, kočka)
- dechová cvičení – foukání na předměty, brčkem, bublifuk
- pojmenovávat zvířata
- seznamovat se s dětskými říkadly (Houpy, houpy, Paci, paci, Kovej, kovej)
- podporovat smysl pro rytmus (doprovod dětských říkadel)
- zraková percepce – vkládačky, půlené obrázky
- grafomotorika (směrové čáry, tečky, horní a dolní oblouk, kruh)
- tvorba jednoduchých vět (Kluk jede. Holka spí. Kočka pije apod.)
- rytmitizovat dvojslabičná slova
- popis obrázku jednoduchými větami (okruh dětí, zvířata)
- říkadlo To je táta...
- učit se poznávat červenou barvu

Hodnocení:

S ohledem na popsanou metodiku zařazování dětí do věkových kategorií (v kap.3.6.2 s.35)

nebyl tento rok vzat do kvantitativního zpracování. Největší zlepšení je v oblasti motoriky mluvidel, v grafomotorice. Vzhledem k diagnóze nastalo velké zlepšení také v mluvních dovednostech, i když nadále neodpovídají věku.

Šk. rok 2002/03

M. se již vyjadřuje ve větách, zvýšila se aktivní slovní zásoba, používá i přídavná jména. S dětmi komunikuje, při řízené činnosti je ostýchavější. Výslovnost dyslalická

Reedukace:

- motorika jazyka – polohovat dle pokynů, za horní a dolní řezáky, pohyby jazyka – „placka x špička“, hbitější pohyby jazyka (ještěrka)
- podpora vyjadřování – dle obrázků (Méd'a Pusík)
- rytmizovat dvojslovná spojení
- kreslení dle vzoru, dokreslování
- mechanická paměť – říkadla (Jedna, dvě... Tu je louka...)
- zraková percepce a paměť (Michalová, Z. Shody a rozdíly)
- rozlišování a pojmenovávání základních barev
- rozšiřování slovní zásoby (Co k sobě patří)
- orientace v prostoru a na ploše
- sluchové rozlišování měkké a tvrdé hlásky
- nácvik artikulačního postavení – měkčení
- vyvozování opakovaně DI, TI, NI
- slova s DI, TI, NI

Hodnocení:

Největší zlepšení je v oblasti motoriky ruky a mluvidel, ve sluchové i zrakové percepci, velký pokrok nastal ve vyjadřovacích schopnostech. Matka předává pravidelně úkoly z klinické logopedie. Chybí systematické procvičování doma, spíše jde o nahodilá cvičení.

Šk. rok 2003/04

M. se vyjadřuje ve větách. Je patrný větší mluvní apetit i při řízených činnostech. Užívá velmi dlouhá a agramatická souvětí. Výslovnost dyslalická (dyslalia multiplex).

- C S Z - nezaměňuje, ale výslovnost je nepřesná
- L - občas vynechává, občas nahradí hláskou T bez ohledu na to, na kterém místě se

hláska vyskytuje

- Č - nahrazuje hláskou Š - paralálie
- Š - výslovnost je nepřesná
- R - nahrazuje hláskou J - paralálie
- Ř - nahrazuje hláskou Ž - paralálie
- Ď Ť Ň - nahrazuje D T N

Za dobu prázdnin není patrný pokrok při úpravě výslovnosti, matka uvedla „Udělalí jsme si prázdniny a výslovnost (měkčení) jsme nepochvičovali“. Proto jsme museli znovu začít s vyvozováním slabik DI, TI, NI.

Reedukace:

- sluchové rozlišování měkké a tvrdé hlásky, po zvládnutí rozšířit na rozlišování slabik
- vyvozování DI, TI, NI a pak spojování Ď, Ť, Ň s ostatními samohláskami
- procvičování motoriky jazyka – olizování horní a dolní aveoly, ťukání špičkou jazyka na horní aveolu
- vyprávění podle dějových obrázků (Malé příběhy) – vést ke tvorbě kratších a gramaticky správných vět
- procvičovat zrakovou paměť – 4 – 5 obrázky v řadě
- procvičovat mechanickou paměť na říkadlech
- zapojování vyvozených slabik s Ď, Ť, Ň do slov a vět
- procvičovat slova, v nichž je tvrdá i měkká slabika
- procvičování grafomotoriky (šikmé čáry, lomené čáry, vlnovky, spirály)
- vyhledávání rozdílů mezi dvěma obrázky a slovně je označit
- na logopedických říkadlech procvičovat a fixovat Ď, Ť, Ň

Hodnocení:

Ve všech sledovaných oblastech se výkony rovnoměrně zlepšují a jsou velmi dobré. Největší deficit přetrvává v oblasti výslovnosti, vážne fixování vyvozených hlásek v běžné řeči, zde chybí snaha rodiny, rodiče příliš spoléhají na intenzivní práci s dítětem v mateřské škole.

Šk. rok 2004/05

M. se vyjadřuje v souvětích, občas gramaticky nesprávných (slovosled). Je schopna vyprávět zážitky (z prázdnin, víkendu). Výslovnost zůstává dyslalická, měkčení stále nefixováno, ale po upozornění „Zkus to lépe“ se u slov, kde je jen měkká slabika již opraví. Přetrvávají problémy se slovy s oběma typy slabik. Zde se mi osvědčila hmatová pomoc - při tvrdé

slabice si sáhnout na tvrdou kostku a na měkkou na měkký míček (tyto pomůcky již znala ze sluchových cvičení).

Reedukace:

- motorika jazyka – na horní aveoly a položit dolů, bez pohybu brady
- nadále sluchově rozlišovat tvrdou a měkkou slabiku
- procvičovat sluchové rozlišování slabik tvrdých a měkkých ve slovech
- fixovat měkčení, procvičování na logopedických říkadlech a ve vyprávění
- procvičovat věty se slovy s tvrdou a měkkou slabikou
- grafomotorika (čára mezi dvěma liniemi, vlnovky, osmičky, spirály)
- opakovaně nácvik slabiky LA, LE, LI zlepšovat hbitost jazyka
- zraková percepce – doplňování obrázku
- sluchová paměť – hry typu (Šla babička do městečka a koupila tam...)
- při procvičování grafomotoriky zkoušet psát do řádků
- zapojování slabik s L do slov, s L na začátku
- vyprávění příběhu (Méd'a Pusík), dokončování příběhů, vyprávění dle obrázků (popis cesty – užívání předložek přes, na, pod, vedle...)
- slova s L ve druhé slabice
- zapojování slov s L do vět

Hodnocení:

M. za dobu celé docházky udělala v řečovém rozvoji velký pokrok. Vyjadřovací schopnost se podstatně zlepšila, je schopna hovořit v gramaticky správných větách, zvýšil se aktivní slovník. Grafický projev se také velmi zlepšil. Ve sluchovém a zrakovém rozlišování jsem před odchodem do školy neshledávala deficit. Výslovnost zůstává dyslalická, stále není fixováno měkčení. Naproti tomu úprava výslovnosti hlásky L byla rychlá. Pokud má pravidelnou docházku do mateřské školy, je vidět pokrok, vážne domácí procvičování. Matka tvrdí, že „Cvičí denně, jen o víkendech, kdy je s tatínkem, nedělají nic“. Odchází do běžné základní školy, nadále zůstává v péči klinického logopeda.

Popis případu N.F. nar. 11/1998

Osobní anamnéza:

První těhotenství, rizikové, porod v termínu, protahovaný, alterace ozev, asfyxie. Lehká hypotrofie, 2860g/48 cm. Po porodu zjištěno krvácení do nadledvin, hyperbilirubinemie,

v dalším období opakované respirační infekty. Sledována od kojeneckého věku na neurologii pro opoždění psychomotorického vývoje při atrofi mozečku, závažné pre, peri a postnatální riziko, genetickým vyšetřením zjištěno neurometabolické onemocnění. Je trvale rehabilitována, užívá Nootropil a Orfiril.

Psychomotorický vývoj opožděný, převracela se cca v 1,5 roce, seděla ve 2,5 letech a stoupat si začala ve 3 letech. Chodí vedena za ruce. Bez plen ve 4 letech. Od 3,4 let navštěvuje Speciálně pedagogické centrum (dále jen SPC) pro děti a mládež s vadami řeči se zaměřením na augmentativní a alternativní komunikaci.

Rodinná anamnéza:

Rodiče bez vážnějších zdravotních problémů, v roce 2003 se narodil zdravý sourozenec, nyní rodiče rozvedeni, N. žije s matkou a bratrem.

Do MŠS začala chodit ve 3,5 letech, měla zájem o kontakt s dětmi. Zapojovala se do kolektivních činností.

Šk. rok 2001 – 02

Nastoupila v dubnu. Rozumění řeči dostačuje běžné komunikaci, rozumí jednoduchým úkolům typu ukaž, dej mi, přines apod. rozumí jednoduchým instrukcím k úkolům, složitější je třeba názorně předvést. Rozumění řeči je výrazně větší než možnost aktivně se vyjádřit. Aktivní slovní zásoba je omezena na několik slov (na, táta, dej apod.), občas používá jednoduchá gesta. Soustředění je krátkodobé. Individuálně nepracuje moc ochotně, lepší výkony podává při kolektivní logopedii, vzor ostatních působí výrazně motivačně. Lateralita nevyhraněna, používá obě ruce.

Reedukace:

- rozvíjení sluchové diferenciacce – rozlišování jednotlivých zvuků (zvukové hračky a zvířátka, PC programy Brebta, Méd'a)
- rytmizovat vytleskáváním nebo boucháním do stolu dvojslabičná slova
- vést k nosnímu nádechu a foukání do brčka, do píšťalek apod.
- práce s fotografiemi – přiřazovat reálné předměty k fotografiím, pomalu využívat jako jeden z prostředků komunikace (výběr ze dvou obrázků – s čím si chce hrát apod.)
- stimulace k řeči, používání onomatopoií, snažit se jimi popisovat předměty a činnosti, řeč doprovázet gesty, vést k opakování gest, pohybové znázorňování jednoduchých písniček a říkanek

Hodnocení:

S ohledem na popsanou metodiku zařazování dětí do věkových kategorií (viz kap. 3.6.2. s.

35) nebyl tento školní rok vzat do kvantitativního zpracování. Za dobu 3 měsíců udělala pokrok v oblasti práce s dechem, další oblasti zůstaly na zhruba stejné úrovni jako při nástupu. Z práce s N. je vidět, že doma s ní procvičují zadané úkoly.

Šk. rok 2002 – 03

Aktivní slovník zůstává na zhruba stejné úrovni, nadále používá ke komunikaci onomatopoeia a gesta, když jí okolí nerozumí, vzteká se. Pohybový vývoj stagnuje. N. je snaživá při sebeobslužných činnostech. Nadále navštěvuje logopedii v SPC, kde začali ke komunikaci užívat Makaton. Já jsem absolvovala kurz komunikace v jazyce Makaton a postupně jsem učila kolegyni na třídě užívat gesta, které N. znala. Doba pozornosti se pomalu prodlužuje, individuálně pracuje ochotněji než dříve, ale stále v kolektivu pracuje lépe, chce se „předvést“, libuje si v pochvale za splnění úkol před kolektivem.

Dle zprávy z psychologického vyšetření z května 2003, věk 4,6 let se uvádí, že psychomotorický vývoj je nerovnoměrný, celkově opožděný s těžkým opožděním motoriky a řeči. Opoždění kognitivního vývoje lehké až střední. Vizuokonstruktivní dovednosti – vývojová úroveň 24 – 36 měs., grafomotorika na úrovni 24 měs., na úrovni nereálného čarání. Percepčně dobře rozliší geotvary a detaily obrázků, výkony snižovány obtížemi koncentrace. Barvy přiřadí. Řeč aktivně na úrovni 13 měs. (asi kolem 10 slov/zvuků s významem, zdvojuje slabiky, pojmenuje zvířátka onomatopoei), spontánně se hlasově projevuje, velká snaha o dorozumění, užívá některé znaky Makaton. Porozumění odpovídá asi 24-30 měs., rozumí běžným pokynům.

Reedukace:

- nacvičovat nádech nosem a výdech ústy – do foukacích hraček, bublifuku
- opakování známých znaků v Makatonu (pít, jíst, mléko, čaj, spát, jet, malý, velký)
- práce s fotkami a obrázky – k obrázku „Pán telefonuje“ přiřadit reálný předmět – telefon atp,
- třídění předmětů dle velikosti – malý x velký
- skládání půlených obrázků
- poznávat, co do skupiny logicky nepatří (soubor obrázků DIDA)
- procvičovat grafomotoriku – kreslení do krupičky
- procvičovat prudký výdech
- podpora rozumění řeči – třídění předmětů – co se obléká, co se jí
- třídění barev – červená a žlutá – doplnit znaky
- řazení podle vzoru – obrázky zvířat, dopravních prostředků, hraček apod.

- rozlišování kulatého a hranatého tvaru
- třídění reálných předmětů dle materiálu, pak přistoupit k obrázkům
- nové znaky pro auto, tramvaj, autobus
- kreslení dlaňovou pastelkou

Hodnocení:

Malé zlepšení je vidět ve všech oblastech. Na zhruba stejné úrovni zůstala motorika ruky. Slovní zásoba se zvětšila o několik slov – onomatopoií, označujících hlavně podstatná jména.

Šk. rok 2003 – 04

Aktivní slovník se rozšířil o několik slov (máma, deda, bába, nový, jiný, hají, bác, bum), zápor vyjadřuje „hají ne“. Znaky Makatonu užívá spontánně velmi sporadicky. Dosud o sobě nehovoří v první osobě, začala se označovat „Tita“. Chůze nadále je za ruce, sed je jistější.

Reedukace:

- dechová cvičení – postupně prodlužovat výdech, dbát neustále na nádech nosem
- procvičování motoriky jazyka – zvedání, vyplazování, mlaskání
- procvičování známých znaků
- práce s piktogramy – přiřazování piktogramů k obrázkům – podstatná jména, slovesa
- zraková percepce, poznat zčásti zakrytý předmět, pokud umí, pojmenovat, jinak ukázat na obrázku
- orientace v prostoru – na, po, do
- řazení dle vzoru, pojmy první, poslední
- rytmičtější dvojslabičných slov
- procvičování říkadel doprovázených gesty
- procvičování určování červené a žluté barvy
- stimulace k opakování jednoslabičných slov, pokoušet se o dvojslabičná s otevřenými slabikami (voda, chleba, kola, maso)
- orientace na ploše – nahoře, dole

Hodnocení:

V oblasti motoriky nastalo malé zlepšení v pohybech ruky, grafomotorika zůstala na úrovni elementárních prvků – vodorovné a svislé čáry a kruhové pohyby. Aktivní slovník se obohatil o několik zvuků, slov a onomatopoií označujících podstatná jména a slovesa.

Šk. rok 2004 – 05

N. začala docházet k jinému logopedovi, matce se zdálo, že je málo podporována orální řeč. Aktivně používá několik jedno, dvojslabičných slov a onomatopoeia. Objevují se dvoj a trojslovné věty („Máma nový“ – máma jí něco koupila, většinou se týká oblečení, které má na sobě). O sobě hovoří „Já Nika. Prodloužila se doba koncentrace pozornosti, celkově pracuje s větší ochotou a je snaživější i při individuálním procvičování. Začíná převažovat dominance pravé ruky.

Reedukace:

- procvičování motoriky jazyka – zvedání, pohyb do stran, dopomoc rukou
- dechová cvičení – prodlužovat výdechový proud
- nácvik onomatopoeií a citoslovcí podle obrázků (Zvukomalebná slova), po zvládnutí jedné skupiny postupné přidávání dalších
- procvičování motoriky mluvidel – přibližování dolního rtu k horním řezákům, dopomoc rukou
- určování počtu do 5 (Dej mi kartičku, kde je 5 aut. ...2 auta apod.), nejdříve ukazovat na prstech
- procvičování znalosti základních barev
- grafomotorika – obkreslování dle šablony, vnitřní obrys (kruh, čtverec, trojúhelník), pastelkou Woody kreslit na stůl směrové čáry, oblouky, kruhy, spojovat s říkadly
- procvičovat rytmitizaci dvojslabičných slov
- tvorba jednoduchých vět (Pán jde. Holka spí. Kluk jede. Éro letí apod.)
- procvičovat zrakovou percepci – přiřazování stejných obrázků, pak obrázků s nápisem, postupně se pokoušet o přiřazování slov bez obrázků (nácvik pro globální čtení

Hodnocení:

N. vzhledem ke svému velkému postižení motoriky udělala pokrok. Postoupil i rozvoj motoriky mluvidel, nyní na úrovni hrubých pohybů jazyka. Zlepšil se pasivní slovník, rozumí složitějším pokynům, aktivní slovník se rozšířil o nová slova a onomatopoeia. Omezený počet slov je schopna používat k vyjadřování ve dvoj až trojslovných větách. Využívá je i v běžné řeči, ne pouze při řízených činnostech. Vzhledem k postižení je patrné i zlepšení grafického projevu. Je zlepšena zraková diferenciaci, přiřazování nápisů k obrázkům. Významně se prodloužila koncentrace pozornosti i zájem o činnost, někdy je však výkon ovlivněn „momentální náladou“.

N. nastoupila ve šk. roce 2005 - 06 do přípravného ročníku základní školy speciální. Dle

rozhovoru s učitelkou N. pracuje s chutí, výrazně ji motivoval postup do „velké školy“. Aktivní i pasivní slovní zásoba, grafický projev N. je na téže úrovni, pokračují s přiřazováním obrázků se slovy (globální čtení), procvičováním motoriky mluvidel a pokračují s nácvikem a opakováním citoslovcí a onomatopoií na kartičkách.

Popis případu T.R. nar. 10/1998

Osobní anamnéza:

Dítě z 2. gravidity, porod spontánní, hlavičkou v termínu 3500g/49cm. Od 6 měsíců v péči neurologa pro předčasné uzavírání fontanely a velký svalový tonus, Vojtovou metodou rehabilitován. Rehabilitace ukončena v 1,5 roce. Od 3,5 let rehabilitace na doporučení ortopeda pro ochablé břišní svalstvo a špatné držení těla. Psychomotorický vývoj až na oblast řeči v normě. Alergie na pyly, počínající astma – sledován alergologem.

Rodinná anamnéza:

Rodiče zdraví, úplná rodina, má staršího bratra, u něj vývoj řeči normální.

Chlapec začal navštěvovat MŠS ve 3,8 letech pro dg. vývojová dysfázie

V péči klinického logopeda od 3 let, na doporučení pediatra pro řečovou retardaci. Při nástupu do zařízení se neobjevily adaptační potíže, chlapec byl milý, kamarádský, respektoval autoritu.

Chlapec docházel pravidelně s matkou na klinickou logopedii, matka nás informovala o průběhu a zadáných úkolech k procvičování

Šk. rok 2002-03

Výslovnost byla dyslalická, hovořil v agramatických větách, vynechával předložky. Mluvní apetit byl velký. Nesprávná klidová poloha jazyka, dýchá ústy, má zvětšenu nosní mandli, bude v průběhu roku odstraněna. Jezdí na tříkolce, lyžuje, nechodí sám ze schodů. Méně vyhraněná pravorukost.

Reedukace:

- nácvik nádechu nosem a ekonomické práce s dechem
- procvičování obratnosti mluvidel (hbitost jazyka, olizování, mlaskání)
- podpora vyjadřování ve 2 –3 slovních větách
- rozvíjení slovní zásoby o podstatná jména, přídavná jména a slovesa
- procvičování mechanické paměti na jednoduchých dětských říkadlech, spojená s rytmičováním (hra na tělo, chůze v rytmu říkadla)
- procvičování prvků grafomotoriky (směrové čáry, horní, dolní oblouk, kruhy, vedení

čáry mezi dvěma liniemi)

- rozvíjení orientace v prostoru a na ploše a správné užívání předložek
- popis jednoduchých dějových obrázků

Hodnocení:

Největší pokrok byl zaznamenán v obohacení aktivního slovníku a rozvoji komunikace, ve větším vyjadřování.

Šk. rok 2003 – 04

Hrubá motorika zlepšena, jezdí na kole, chůze ze schodů zlepšena, střídá nohy, ale je vidět ještě nejistota. Rozvoj řeči již pokročil natolik, že bylo možné začít s úpravou výslovnosti.

Dyslalická výslovnost

- C S Z – interdentální sigmatismus, hlásky mezi sebou nezaměňuje
- R – nahrazuje hláskou L - paralálie
- Ř – v hláskových spojeních s T a D vyslovuje správně
- Ď Ť Ň – nahrazuje D T N

Reedukace:

- nácvik artikulačního postavení na měkčení
- sluchová cvičení k rozlišování měkkých a tvrdých hlásek (D T N x Ď Ť Ň)
- grafomotorika – spojování teček
- cviky pro oromotoriku – jemné pohyby jazyka, polohování jazyka, hbité pohyby jazyka
- podpora vyprávění – popis obrázků, čtveřice obrázků apod.
- dokreslování obrázků podle vzoru a dokreslování podle svislé osy
- sluchové rozlišování slabik měkkých a tvrdých
- vyvozování slabik nejdříve ve spojení se samohláskou I, zapojování do slov
- zraková paměť – 5 - 6 předmětů
- spojování s dalšími samohláskami a zapojování do slov a vět
- procvičování mechanické paměti na logopedických říkadlech k procvičování dané hlásky
- cvičení zrakové diferenciaci – vyhledávání odlišných tvarů (Michalová, Z. Shody a rozdíly) a zrakové paměti
- fixace měkčení v běžné řeči
- rytmičování vět

Hodnocení:

Zlepšení bylo zaznamenáno v oblasti sluchové a zrakové percepce, v motorice mluvidel, nadále však zůstávají dílčí nedostatky v jemné motorice jazyka. Velký pokrok byl ve vývoji výslovnosti.

Šk. rok 2004 – 05

Dítě má takřka zafixovanu správnou výslovnost Ď Ť Ň, ojediněle neměkčí, po upozornění se opraví. Přetrvává dyslalická výslovnost hlásek C S Z a R. Hlásku Ř vyslovuje již správně. Pokud chce něco rychle říci, objevuje se nádech uprostřed slov. Používá slova pro svůj věk neobvyklá (vliv staršího bratra). Lateralita - pravák.

Reedukace:

- nácvik artikulačního postavení při výslovnosti ostré řady sykavek
- posilování jazyka (špičky, stran jazyka)
- při vyprávěních dbát na nádech nosem na začátku vět, hovořit pomalu
- vyvozování hlásky C, zapojování do slabik a slov
- procvičování grafického projevu, podporovat kreslení
- při procvičování grafomotoriky vést k psaní do řádků (smyčky, motání, šikmé linie, ovály, navazovaný horní a dolní oblouk), dokreslování dle vzoru
- zapojování hlásky C do vět
- procvičování hbitého pohybu jazyka, příprava k nácviku hlásky R
- upevňování správné výslovnosti C S Z – po úpravě hlásky C stačilo jen upozorňovat na S Z a T. je začal vyslovovat správně ihned ve slovech
- upevňování hlásky R ve spojení s T, D
- hlásku R začal spontánně správně tvořit - v dalších spojeních procvičovat

Hodnocení:

T. za dobu návštěvy mateřské školy udělal velký pokrok po všech stránkách – řečový, smyslový, motorický rozvoj. Odchází do základní školy s upravenou výslovností, slovní projev i aktivní slovní zásoba je na úrovni odpovídající věku. T. je třeba nadále vést k správnému dýchání a ekonomické práci s dechem. Je třeba upozorňovat na správnou klidovou polohu jazyka.

Popis případu F.K. nar. 11/1998

Osobní anamnéza:

6 tá gravidita, porod v termínu, spont., hlavičkou, 2700g/47cm, nekříšený, ikterus 0. Sledovaný v koj věku pro hyperkynetický syndrom, chodil ve 14 měsících, bez plen v noci ve 4,5 letech. Neprodělal vážnější nemoci ani úrazy, není alergický.

Rodinná anamnéza:

Rodiče starší, matce v době narození F, bylo 41 let, biologický otec nežije s nimi, v rodině žije přítel matky. Nejstarší bratr a sestra navštěvovali MŠS pro opožděný vývoj řeči

Navštěvovat začal MŠS ve 4letech a 10 měsících, na doporučení neurologa pro nerovnoměrný a výrazně opožděný psychomotorický vývoj a řečovou retardaci.

Šk. rok 2003 - 04

První den s ním přešla matka a dva sourozenci dospělém věku. Matka hned uvedla, že málo mluví, ale že dva sourozenci také začali mluvit později. Adaptoval se dobře, je kamarádský, poslechne učitelku. Používá ke komunikaci onomatopoeia, dále si pomáhá gesty, ukazováním. Melodie řeči je monotónní. Rozumí jednoduchým pokynům. Grafický projev na nízké úrovni – čmárá. Barvy nezná, nezapne knoflíky. Schopen pouze krátkodobého soustředění. Je většinou dobře naladěný, je pomalý a pohodlný. Je výrazný pravák.

Matce doporučena návštěva klinického logopeda, začal navštěvovat až po našich opakovaných urgencích – v lednu 2004. Rodinné prostředí je málo podnětné, ale láskyplné.

Reedukace:

- procvičování motoriky mluvidel (vyplazování jazyka, olizování horního a dolního rtu, mlaskání, nafukování tváří)
- procvičování jemné motoriky – vybírání, skládání, třídění, navlékání, sestavování
- diferenciaci červené a žluté barvy
- procvičovat elementární prvky grafomotoriky (směrové čáry, kruh, oblouky, motání)
- pojmenovávání zvířat s rytmiizací (kočka, pes, kůň, koza, prase)
- zraková percepce – vkládačky, skládání půlených obrázků, pak z více částí
- rozšiřování slovní zásoby – dopravní prostředky a užívání ve větách (Auto jede. Bagr jede. Jeřáb jede)
- motorika mluvidel (pohyby jazyka do stran, přikusování horního a dolního rtu)
- zraková diferenciaci – spojování stejných obrázků (zvířata, dopravní prostředky), vést k pojmenování, rytmiizovat
- procvičování mechanické paměti na dětských říkadlech (Byla jedna babka... Houpy, houpy...), rytmiizovat je

- rozšiřování slovní zásoby a vyjadřování ve větách (Kůň jí travu. Pes jí kost, Kočka jí myš...)
- rytmitizování slov
- procvičování motoriky mluvidel (zvedání jazyka k aveolám, pohyby po patře)
- další tvorba vět (Máma má... Táta má... - druhy oblečení)
- zraková diferenciacce, rozšiřování slovní zásoby - spojování stejných obrázků – malá holka, velká holka, malé auto, velké auto apod.
- zraková percepce – zapamatovat si 2 – 3 věci na stole, poznávat, co se změnilo

Hodnocení:

Vzhledem k úrovni na začátku roku je vidět rovnoměrné zlepšení ve všech oblastech, ale všechny výkony jsou pod úrovní věku.

Šk. rok 2004 – 05

Řečový projev je s výraznými dysfatickými rysy. Řeč je obsahově chudá, jednoduchá, špatně srozumitelná. Rozumění je i nadále vázáno na názor, nezvládá opakování delších vět, u troj a víceslabičných slov redukuje počet slabik, rytmitizuje dvojslabičná slova, s delšími má potíže. Z barev pozná a pojmenuje červenou a žlutou. Je nadále pomalý v reakcích, je pasivní, úkoly plní „aby vyhověl“. Po prázdninách a dlouhodobějších absencích se vždy zhorší sebeobsluha. Doba soustředění na práci se pomalu prodlužuje.

Reedukace:

- rozšiřování slovní zásoby a větné stavby (Veverka skáče. Had se plazí. Zajíc je v lese. Liška spí apod.)
- sluchové vnímání – poznávat písničku podle melodie, vyhledávat stejné zvuky (krabičky s různým materiálem), opakování počtu tlesknutí, rytmu tleskání
- třídění zvířat (domácí, ze ZOO), pojmenovávání a rytmitizace hrou na tělo
- diferenciacce barev – nadále procvičovat červenou a žlutou, nově zelená, modrá
- mechanická paměť – říkadla (Kovej, kovej... Ten náš Pavel...), rytmitizace slov a slovních spojení
- grafomotorika – horní a dolní oblouk, později navazovaný
- motorika mluvidel – polohování jazyka, pohyby po aveolách a patře, hbité pohyby
- rozšiřování slovní zásoby o nová podstatná jména, přídavná jména, procvičování ve větách

- vyvozování hlásky F (slabiky, slova)
- učit se používat zvratná slovesa (Kluk se češe. Paní se koupe...)
- vyprávění podle obrázků (Čtveřice obrázků)
- sluchová diferenciacie – určovat slabiku na začátku slova
- procvičovat číselnou řadu 1 – 5
- zraková diferenciacie – skládání obrázků z částí, puzzle

Hodnocení:

Pokroky byly ve zrakovém vnímání. Došlo k rozvoji slovní zásoby, hlavně podstatných jmen a sloves. Vázne aktivní používání přídavných jmen, pasivně je rozliší. Nedostatky jsou v oblasti optické paměti. Největší problémy přetrvávají v oblasti mechanické paměti, sluchové percepce a úrovní výslovnosti.

Šk. rok 2005 – 06

Zůstává v našem zařízení s odkladem školní docházky. Vyjadřuje se v jednoduchých, max. trojslovných agramatických větách. Grafický projev – nakreslí postavu (hlava, tělo, končetiny jsou jednodimenzionální, ruce mají nesprávný počet prstů). Zná základní barvy. O prázdninách se zhoršila výslovnost nacvičené hlásky F. V projevech je již aktivnější, začíná pociťovat radost z úspěchu, je u něj patrná větší snaha. Významně se prodloužila schopnost koncentrace k činnosti. Hrubá motorika se velmi zlepšila, je obratný při hrách na průlezkách, klouzačce, fotbale.

Reedukace:

- procvičovat jemnou motoriku jazyka (polohování za horní, dolní řezáky, „počítání“ zoubků)
- opravovat v řeči hlásku F, nadále ji procvičovat v říkadlech a větách
- rytmitizovat dvojslovné věty
- vyvození hlásky V, zapojení do slabik a slov na začátku
- vyprávět dle dějových obrázků (Čtveřice obrázků), řadit dle děje
- grafomotorika – šikmé čáry, dokreslování obrázku dle vzoru
- procvičovat věty se zvratnými zájmeny, řadit dle děje
- procvičovat mechanickou paměť na dětských a logopedických říkadlech (hlásky F)
- zraková percepce - vyhledat odlišný a stranově obrácený obrázek (Michalová, Z. Shody a rozdíly)
- grafomotorika – vést k psaní do řádků – šikmé, svislé čáry, vázané horní oblouky

- procvičovat číselnou řadu, pasivně do 6, aktivně do 3
- rozšiřování slovní zásoby – slova nadřazená (nábytek, ovoce, oblečení, zvířata)
- kreslení a dokreslování dle předlohy

Hodnocení:

F. udělal velký pokrok. Slovní zásoba se zlepšila v obou složkách. Velmi se zlepšila mechanická paměť, zrakové vnímání a grafomotorika. Přetrvávají deficity ve vyjadřovacích schopnostech – chudá slovní zásoba, gramaticky nesprávné věty (tvary slov, slovosled). Deficit ve sluchové a optické paměti, ve sluchové percepci – počáteční slabika, hláska. Výslovnost je dyslalická. Úprava výslovnosti jde velmi pomalu, vážne zapojování do slov na jiném místě než na začátku. Po dohodě s psychologkou by bylo vhodné zařazení do školy pro děti s vadami řeči, matka souhlasí. Dítě bude vyšetřeno psychologem teprve nyní. Dříve matka nesouhlasila s vyšetřením.

Popis případu V.Š. nar. 05/1999

Osobní anamnéza:

Gravidita fyziologická, 3650g/50cm, raný psychomotorický vývoj včasný. Od kojeneckého věku zvýšeně neklidný. Chodil od 12 měsíců, předtím nelezl ani se neplazil. První slova kolem roku, pak stagnace. Dvouslovné věty po 2,5 letech, těžko nesrozumitelné.

Rodinná anamnéza:

Úplná rodina, rodiče zdraví. Sourozence nemá.

Ve 4,4 letech začal navštěvovat běžnou mateřskou školu. Přetrvával motorický neklid, nízká koncentrace pozornosti, negativistické a agresivní reakce, impulsivita, pokyny respektoval s obtížemi. Po 4 měsících přefazen do MŠS. Od 4,5 let navštěvuje klinickou logopedii, pro vývojovou dysfázii.

Šk. rok 2003/04

MŠS navštěvuje od ledna 2004. Výrazná impulzivita, se sklony k agresivním reakcím, těžko se podřizuje autoritě, malá koncentrace pozornosti, přebíhá od jedné činnosti ke druhé. Při důsledném vyžadování plnění požadavků, se neochotně podřídí. Řečový projev spíše jednoslovný, na požádání se vyjadřuje v jednoduchých agramatických větách (nesprávný slovosled a tvar podstatných jmen). Klinickým logopedem diagnostikována vývojová dysfázie. Nerozumí složitějším pokynům. Výslovnost dyslalická. Dovede směřové čáry, uzavře kruh, zvládne horní a dolní oblouk. Oslabení v jemné motorice. Vybere červenou, žlutou a modrou barvu, nepojmenuje. Matka pravidelně informuje o návštěvách u klinického

logopeda.

Reedukace:

- podporování vyjadřování ve větách (Co dělá Měďa), dbát, aby neodpovídal jednoslovně, ale sám říkal věty
- vizuomotorika - spojování teček, dokreslování podle vzoru (obličej)
- rozvoj motoriky mluvidel (vyplazování jazyka, olizování horního a dolního rtu, olizování oběma směry, polohování jazyka za zuby, mlaskání)
- grafomotorika – podporovat kruhové pohyby, vázané oblouky, spirály
- diferenciaci, pojmenovávání barev – červená, žlutá, modrá
- rytmizovat dvojslabičná slova a slovní spojení
- zraková percepce – vyhledávání odlišných obrázků (Michalová, Z. Shody a rozdíly)
- procvičování jemné motoriky – třídění, přesypání, šroubování, práce s papírem, stříhání
- sluchová percepce – opakování počtu tlesknutí, rytmu, hledání stejných zvuků (krabičky s různým materiálem)
- procvičování mechanické paměti – dětská říkadla (Kovej, kovej... Ten náš Pavel...)
- procvičovat číselnou řadu 1 – 5
- skládání obrázku ze tří částí, pojmenovat, rytmizovat hrou na tělo
- zraková paměť – zapamatovat si 4 věci, poznat, co se změnilo
- kresba podle vzoru
- popis dějového obrázku

Hodnocení:

Za celý rok došlo ke zlepšení ve všech složkách. Velké pokroky byly v motorice, oromotorice, grafomotorice. Je vidět, že i doma se s dítětem pracuje, neobjevují se propady po delších absencích.

Šk. rok 2004/05

Během prázdnin velký posun ve vývoji řeči, užívá delší věty i jednoduchá souvětí, zde však agramatismy, nesprávné pořadí slov, občas se vyskytne špatný tvar podstatného jména.

Rozšířen aktivní i pasivní slovník. Zlepšeno porozumění řeči. Výslovnost dyslalická

- V, F tvořeny nesprávně
- L na spodině
- C S Z interdentalní, nezaměňuje mezi sebou

- R nahrazuje hláskou L - paralálie
- Ř nahrazuje hláskou Ž - paralálie

Motorický neklid i negativismus přetrvává, projevy agrese již nejsou tak velké. Je schopen delší koncentrace k práci. Kresba mírně zlepšena, ale kreslí nerad a často ji odmítá. Poznává základní barvy.

Závěr z psychologického vyšetření leden/2005

Aktuální intelektový výkon rozložen nerovnoměrně v neprospěch verbálních složek, celkově odpovídá pásmu průměru. Rozvoj řeči celkově lehce opožděný ve všech rovinách. Dyslalická výslovnost. V oblasti jemné motoriky známky nezralosti, susp. vývojová porucha motorické funkce ve smyslu LMD. Hyperkinetický syndrom s poruchou pozornosti, zvýšené opoziční tendence.

Reedukace:

- procvičování motoriky mluvidel (jemná motorika jazyka, hbité pohyby, nafukování tváří, „přelévání vzduchu“)
- vyprávění dle dějových obrázků, řazení obrázků dle děje (Čtveřice obrázků, Malé příběhy)
- sluchová diferenciacce – poznávání písni dle úryvku, počet slabik, napodobení, grafické znázornění, rozlišování délky zvuku
- vyvozování hlásky F, ve slabikách, slovech, větách
- orientace v prostoru před, za, první, poslední, na pod, vedle
- grafomotorika - kreslení podle vzoru, dokreslování obrázku dle osy
- zraková paměť – 4 obrázky z pexesa, pod první řadu seřadit stejně, co ubylo
- sluchová percepce – rozlišovat slova (lišící se ve znělosti hlásky, v délce samohlásky)
- rytmičtace vět
- slova nadřazená – tvoření logických celků, co do skupiny nepatří
- číselná řada 1 – 7 pasivně, aktivně operace do 5
- grafomotorika – kreslení geometrických tvarů
- upevňovat F v běžné řeči
- vyvození V, ve slabikách, slovech, větách
- rozšiřování slovní zásoby o opozita
- zlepšování mechanické paměti – logopedická říkadla
- cvičení seriality – střídání dva pohyby za rytmického doprovodu říkadel
- zraková percepce – řazení dle vzoru, pokračovat v řadě

- sluchová diferenciacie – slabika na začátku slova, pak hláska
- sluchová paměť – opakování řady slov, hry typu Šla babička do městečka...
- grafomotorika – ovály, navazovaný horní a dolní oblouk, lomená čára, vlnovky
- PC program Média – základní výchova
- motorika mluvidel – posilování špičky jazyka, polohování jazyka na aveoly, pohyb dolů
- vyvozování L, procvičování na slabikách – opakovaně

Hodnocení:

Ve všech oblastech byl zaznamenán pokrok, největší ve vyjadřovacích schopnostech (slovní zásoba, vyprávění, gramatická správnost vět). Deficity přetrvávají ve sluchové percepci a grafomotorice. Prodloužila se i doba soustředění k činnosti. Výslovnost je dyslalická.

Šk. rok 2005/06

Chlapec zůstává v MŠS s odkladem školní docházky z důvodu hyperkinetického syndromu a dyslalické výslovnosti. Výrazně se prodloužila doba koncentrace pozornosti, přetrvává motorický neklid. Negativistické tendence přetrvávají, agrese ustupuje, při „záchvatech vzteku“ bouchá do stolu, do země, komentuje: „Já už sem chodit nebudu, já zůstanu doma apod.“. Výrazně stimulačně působí pochvala, velmi rád pomáhá. Do výtvarných a pracovních činností se zapojuje nerad, zde si nedůvěřuje, potřeba stimulovat, chválit, pomáhat, pak pracuje o něco ochotněji. Kresba postavy – zachytí všechny části těla, správný počet prstů, bez oblečení. Vyjadřuje se v souvětích, větší aktivní i pasivní slovník, rozumí i složitějším pokynům. Gramatická správnost zlepšena. Zlepšování vyprávění bez opory o názor. Výslovnost dyslalická. Nedostatky ve sluchové percepci a sluchové paměti

- L na spodině
- C S Z - interdentální, nezaměňuje
- R nahrazuje hláskou L - paralálie
- Ř nahrazuje hláskou Ž - paralálie

Reedukace:

- motorika jazyka – posilování špičky, ťukání za horní řezáky, cvičit hbité pohyby jazyka
- slabiky LA, LE, LI, LO, LU opakovaně
- sluchová percepce, rozlišování hlásky na začátku slova
- sluchová paměť – opakovat slova (Šla babička do městečka, Natahovaná věta)

- grafomotorika – smyčky, osmičky, směrové čáry
- slova s L
- zraková percepce – skládání obrázku z částí, vyhledávání rozdílů mezi dvěma obrázky
- zraková paměť – pexeso, Kimova hra
- rozvíjení vyjadřování – vyprávění pohádek, příběhů dle obrázků
- zlepšování pozornosti (soubor cvičení z PPPP)
- zraková percepce, dokreslování obrázků (Michalová, Z. Shody a rozdíly)
- rytmižace vět
- diferenciac barev – fialová, šedá, růžová, světle, tmavě modrá
- PC program Média – Základní výchova, Výchova pro pokročilé
- zapojování slov s L do vět

Hodnocení:

Za dobu docházky je vidět značný pokrok, zvláště v řečové produkci, zde je vidět, že s dítětem jsou i doma zadané úkoly procvičovány, hlavně oblasti výslovnosti a komunikačních dovedností. Výslovnost zůstává dyslalická. Deficit sledávám v grafomotorice. Zlepšila se i schopnost sebeovládání a prodloužila se i doba koncentrace pozornosti.

Psycholog doporučuje školu s menším počtem dětí – pro motorický neklid, rodiče zvažují nástup do základní školy pro děti s vadami řeči.